

Forskerforum

TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

Krever "lønnspakke" for forskerne

– Forskerne har spart samfunnet millioner med ikke å ta seg betalt for ekstrainnsatsen med kvalitetsreformen, sier leder i Unio, Anders Folkestad. Han ønsker nå en egen lønnspakke for vitenskaplige ansatte ved norske universiteter og høyskoler. Statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Åge Rosnes, stiller seg åpen til forslaget.

Side 3 og 5-7

Nr. 3/2006 – 38. årgang
Tidsskrift for Norsk forskerforbund
Forskerforum blir redigert etter Redaktørplakaten.
Redaksjonen avsluttet 21. februar 2006.

REDAKSJON
REDAKTØR: Ingar Myking
REDAKSJONSSEKRETÆR: Kjetil A. Brottveit
BLADBUNAD: Anna Aune

REDAKSJONSRÅD
Martin Eide, professor UiB
Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiTø
Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ADRESSE
Forskerforum, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo
Telefon: 21 02 34 00/ Telefaks: 21 02 34 01
E-post redaksjon:
i.myking@forskerforbundet.no,
k.brottveit@forskerforbundet.no

Trykk/ekspedisjon: Øyvind Glomvik AS
ISSN 0800-1715
Opplag: 16 000

ANNONSER
Arne Aardalsbakke
Telefon: 64 87 67 90
Telefaks: 64 87 67 91
E-post: forskerforum@c2i.net

Format	
1/1 side	16900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling/kunngjøringer: kr 27,- pr spaltemm.
Alle priser er oppgitt ekskl. mva.

UTGIVELSESPLAN

nr. 4/2006	27.3.2006
nr. 5/2006	2.5.2006
nr. 6/2006	12.6.2006

Neste nummer: 27. mars. Deadline: 15. mars.
Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte
innsendte innlegg. Sender du inn stoff, legg ved
diskett eller bruk e-post/vedlegg.

Internett: www.forskerforbundet.no
Omslagsillustrasjon: Kari Stai/Patron

aktuelt

5 FORTJENER LØNNSLØFT

Universitets- og høyskoleansatte bærer den største børa med kvalitetsreformen. Grappa fortjener et lønnsnivå som konkurrerer med privat sektor, mener Unio-leder Anders Folkestad. Han inviterer kunnskapsministeren med på et løft.

6 TANNLEGER VIL IKKE FORSKE

Tannleger vil heller tjene millioner som privatpraktiserende enn å forske – til lav lønn og pressede arbeidsvilkår.
– Den lønsmessige verdsettingen henger ikke sammen med de faglige ambisjonene, sier odontologiprofessor.

13 REGULERINGSVEGRING

Medisinsk forskning er overbelastet av kontroll, mener forskere – og det er før uredelighetsutvalget starter sitt arbeid.
– Blir det mer byråkrati nå, går det ut over rekrutteringen, sier medisinprofessor Per Brandtzæg.

14 KJØNNSFORDDELING KOSTER

Kravene til kjønnsfordeling i komitéer fører til ekstrabelastning for kvinner i mannsdominerte fagområder. Frikjøp fra undervisning, frisemester og ekstra driftsmidler foreslås som avhjelpende tiltak.

magasin

19 KLIMA FOR SMELTING

Hvordan reagerer isen på klimaendringer? Gaute Lappegard har letet etter svaret i det unike brelaboratoriet under Engabreen i Nordland.

22 EN DAG FOR DARWIN

Flertallet i det vitenskapelige miljøet tror på darwinismen, men veldig få står fram og forsvaret dette synet, mener biologiprofessor Nils Christian Stenseth. På "Darwin Day" ved Universitetet i Oslo skulle det være trygt å stå fram.

24 VINDEN FRA HØYRE

Høyre fikk økt forskningsbevilgningene dramatisk, mens Djupedal umulig kan nå målene han har satt seg for forskningsbevilgninger, mener Ine Marie Eriksen. Møt lederen i Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomité.

forbundssider

37 FORBUNDET INFORMERER

38 INNSPILL: Generalsekretær Kari Kjenndalen

39 INNSPILL: Forbundsleder Kolbjørn Hagen

faste spalter

21 20 SPØRSMÅL

28 KRONIKK

Ansettelse er en todelt prosess, mener dekan Bjarne Rogan som foreslår nye prosedyrer: Den faglig-vitenskapelige bedømmelsen av søkerne bør være åpen, mens institusjonene bør ha større armslag i vurderingen av arbeidsmiljø og fagstrategi.

30 TI KJAPPE, SKJØNNÅND, BILDER FRA NORSK FORSKNING

Kven er konkurranseutsett i Noreg?

"VI ER ET RIKT LAND, men faren med denne rikdommen er at vi ikke innser at vi må investere i framtiden. Når Finland og Irland har greidd dette uten oljepenger, må vi også kunne greie det. Vi må tørre å tenke stort, å gjøre valg som tåler å bli sett tilbake på om 20 år," sa finansminister Kristin Halvorsen til ei lydhøyr forsamling av fagforeningsfolk like før jul. Ho var invitert til årskonferansen til Unio for å klargjere kva politikk dei raud-grøne har overfor langtidsutdanna og kunnskapssektoren.

Som så mange andre innan politikk og samfunnsliv gjentok pengeministeren mantraet om at norsk velstand skal byggast på forskning, høgteknologi og høgt utdanna arbeidskraft. Olja vil ta slutt ein dag, og innan den tid skal Noreg overleve i den globaliserte økonomien med å vere ein av dei beste kunnskapsnasjonane i verda. Her har dei som jobbar i offentleg sektor ei nøkkelrolle, poengterte Halvorsen, og utfordra næringslivets snevre syn på kva som er verdiskaping.

"Vår viktigste nasjonalformue er folk. Jeg vil ikke ha noe av at næringslivsfolk ser på seg selv som verdiskapere og på offentlig sektor som en utgiftspost der det ikke skjer verdiskaping", sa finansministeren.

MEN KORLEIS BLIR denne viktige nasjonalformuen til Kristin Halvorsen verdsett? I dag har nemleg Noreg eit lønssystem som graderer mellom kva arbeid som er viktigast for verdiskapinga. Systemet blir kalla frontfagsmodellen, og går grovt sett ut på at det er arbeidarane i eksportretta industri som skal vere førande i lønnsoppgjera. Det er denne gruppa, som no tel ein 40 000 arbeidstakarar, som gjennom fleire tiår har fått æra av å vere lønnsleiande. Til gjengjeld har vi fått ein disiplinert økonomi, som dels har skjerma den tradisjonelle industrien for ein veksande olje-økonomi og offentleg sektor. Samtidig har vi ein av verdas mest samanpressa lønnsmasse. Lønsskilnadane i mellomklassa er relativt små, og saman med Sverige, er det ingen land der avkastninga av høgare utdanning gir mindre betalt i lønn enn i Noreg. Den gruppa som truleg har tapt aller mest på det norske systemet, er dei høgast utdanna; dei vitenskaplege tilsette ved universiteta, høgskulane, forskingsinstitutta og andre spesialistar med embetseksamen i offentleg sektor.

DEN NEGATIVE lønnsutviklinga til forskarane bør vere eit paradoks for ei regjering med så høge ambisjonar om gjere landet om til eit fyrtårn av ein forskingsbasert økonomi. I ei tid då både leiarar i offentleg sektor og i næringsliv får lønnsloft som kastar dei langt utanfor dei snevrare rammene for mellomklasselønna, ser vi at dei fremste fagfolka blir hengande etter. Grunngevinga for lønnslofta til leiarane er rekruttering og konkurranse om dei beste personane. Sjølv om ein må leite med lupe etter utanlandske medarbeidarar i det norske leiarsjiktet, og ein kan få inntrykk av at det i stor grad er mykje av dei same folka som sirkulerar horisontalt i mark-

naden for administratorar, har konkurranseargumentet gjort dei til lønnsvinnarar. Dette står i stor kontrast til forskarane. Dei opererer på ein internasjonal, stort sett engelskspråkleg arbeidsmarknad, der suksessen nådeløst blir vurdert ut frå forskingsresultata. Dei jobbar under eit norsk regime som krev utdanningskvalitet og forskingsresultat som skal plassere Noreg på verdstoppen, men tener gjennomsnittleg det same som folk med fire års høgare utdanning. Medan vi aldri har høyrte om problem med å rekruttere arbeidskraft til norske toppjobbar, er rekrutteringssituasjonen i fleire vitenskaplege disiplinar meir enn reell. Utanlandske toppforskarar ler av det norske lønnsnivået når dei blir tilbydd jobb, stadig fleire norske toppforskarar får "feite" tilbod utanlands, medan fleire og fleire fagmiljø slit med å lokke ungdommen inn i forskinga.

NÅR KONKURRANSEUTSETT industri blir skjerma i Noreg, blir framtidssamfunnet til Kristin Halvorsen med andre ord konkurrert ut. Tala er klare nok dei: I perioden 1997-2003 auka den gjennomsnittlege timelønnsforskjellen mellom statstilsette forskarar og høgtutdanna tilsett i privat sektor til 36 prosent, ein vekst på fire prosentpoeng. Tala frå Institutt for samfunnsforskning er kontrollert for kompetansenivå, det vil seie at gjennomsnittet er kalkulert ut frå arbeidstakarar med same utdanningsnivå, yrkeserfaring, ansiennitet og kjønn. Det tekniske beregningsutvalget har kome til liknande skilnader: På sju år har lønnsgapet mellom dei langtidsutdanna i offentleg sektor og privat sektor auka med opp til 65 000 kroner. Langtidsutdanna i

Kristin Halvorsen vil gjere val som tåler å bli sett tilbake på om 20 år. Men torer ho å gi forskarane ei lønn som kan konkurrere med det private næringslivet? (foto: Scanpix)

Redaktør Ingar Myking

offentleg sektor blir lønna 140 - 200 000 kroner lågare enn kollegar i det private. At forskingsmiljøa kan ha problem med å rekruttere dei beste hovuda til forskning, er ikkje direkte uforståeleg når vi veit at gjennomsnittsløna til ein doktorordgradsstipendiat ligg på 302 000 i året.

PRINSIPPET I frontfagsmodellen favoriserer den "gamle industrien" og skaper lønnstaparar av det som skal vere Noregs beste kort på handa i framtidas globaliserte konkurranse: forskarane. Kva strategiar har så fagørsla for å ta igjen dei tapte åra med relativ lønnstap? For Forskerforbundet blir lønnsoppgjeret i år svært viktig. Dei har meld seg ut av hovudsamanslutninga Akademikerne og over til Unio. Mykje av grunnen til skiftet av alliansepartnarar går nettopp på korleis ein skal bryte den negative lønnsspiralen for forskarane. Unio vil framleis ha ein modell som liknar frontfagsmodellen, berre at det er funksjonærane i industrien som bør vere samanlikningsgrunnlaget, ikkje arbeidarane. Dei langtidsutdanna funksjonærane har hatt ei langt betre lønnsutvikling, og er velsigna med ei rekke bonusordningar. I LO er det òg stadig større misnøye over at utdanningsgruppene taper i høve til andre. I lønnsoppgjeret i år prioriterer LO nettopp dei langtidsutdanna, men den tradisjonelle modellen står framleis sterkt der. Akademikerne vil sprengje heile frontfagsmodellen med å krevje full lokal lønnsdannning og marknadslønn, men stiller seg til gjengjeld på sidelinja slik dei har gjort under alle dei statlege lønnsoppgjera sidan slutten av 90-talet. Dei andre hovudorganisasjonane er villige til å bruke all si makt for at Akademikerne ikkje skal få gjennomslag.

ER DET DÅ MOGLEG for forskarane å få til eit lønnsoppsett som tettast igjen lønnsgapet til dei langtidsutdanna i privat sektor? Det ser ut til å bli ein langsam kamp både i lønnsoppgjeret og mot politikkarar. Sjølv med justeringar av frontfagsmodellen vil det gå mange tiår før 150 - 200 000 kroner blir tatt igjen. Anders Folkestad, leiar i Unio, har kome med eit utspel om å få til ei politisk avtale der forskarane blir kompensert for den ekstrabelastninga kvalitetsreforma har medført. Hittil har ikkje invitasjonen blitt avvist frå statsråd Øystein Djupedal. Sist gong noko liknande blei gjennomført var med lærarpakkene, der lærarane gjekk opp ein 40-50 000 mot å ta på seg større arbeidsmengder. Bakgrunnen var rekrutteringssituasjonen i skulen, og den auka arbeidsinnsatsen sparte samfunnet for kostnadane på om lag 1500 lærarstillingar. Etter kvalitetsreforma og med ambisjonane i forskingsmeldinga trengs over tusen ekstra forskarar til universiteta og høgskulane. Spørsmålet er om norsk forskning er nok konkurranseutsett? Eller kva seier de, Kristin Halvorsen og Øystein Djupedal?

Av Ingar Myking

NOTISER

UiO på 12. plass i Europa

I ei nyoppretta rankingliste over verdas beste universitet kjem Universitetet i Oslo på 12. plass i Europa og på 90. plass på verdsstatistikken, skriv Uniforum. På verdsbasis kjem Berkeley-universitetet, Massachusetts Institute of Technology og Harvard-universitetet på dei øvste plassane. Dei britiske universita, Cambridge, Oxford og Edinburgh toppar lista over dei beste europeiske universiteta, tett fylgde av Swiss Federal Institute of Technology i Zürich i Sveits.

Deretter kjem Universitetet i Helsingfors og Linköpings universitet, som gjer det best av dei nordiske universiteta. På tredje plass i Norden og på tolvteplass i Europa kjem altså Universitetet i Oslo.

Den nyoppretta rankinglista heiter Webometrics og blir publisert av den spanske forskargruppa Internet Lab. Ho er knytt til Spanias forskingsråd og informasjonssenter om forskning og utdanning. Når rankinglista blir sett

opp, blir det tatt mest omsyn til kor mange forskingsartiklar kvart universitet har tilgjengeleg på Internett. På verdsrankinga kjem amerikanske og kanadiske universitet på dei 22 øvste plassane, før det første europeiske universitetet, University of Cambridge, dukkar opp på 23. plass. Universitetet i Bergen blir rangert på

20. plass i europarankinga (116 i verda), mens NTNU hamnar på 26 (130 i verda) og Universitetet i Tromø på 92 (283 i verda).

UiO kjem på 90. plass i verda i ei ny spansk ranking. (Foto: Ståle Skogstad)

Få bedrifter forsker

Bare tre av 58 søknader om forskningsdrevet innovasjon har bedrifter som hovedpartner. Det er stikk i strid med det som var meningen med ordningen. Forskningsinstituttene sikrer seg mesteparten av millionene som skal gå til forskningsdrevet innovasjon. Det viser en gjennomgang Mandag Morgen har foretatt. Av de 58 søknadene om forskningsdrevet innovasjon som er kommet inn til Norges forskningsråd, er det imidlertid bare tre som har en bedrift som hovedpartner. Resten er universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter, skriver ukeavisen Mandag Morgen. I resten av OECD-landene står næringslivet for 70 prosent av den nasjonale forskningsinnsatsen. I Norge er tallet litt over 50 prosent.

Sitatet:

– Vi fremmet et forslag. Den avgående regjering fremmet et forslag. De fikk ikke velgernes votum. Vi kan ta videre det vi ønsker fra den avgåtte regjering. Vi fremmet et forslag på forskning. Det er det beste forskningsbudsjettet som noen gang er lagt frem. At Erna Solberg ikke har lyst til å gi oss æren for det, er en del av det partipolitiske spillet. Det har ingen ting med realiteter å gjøre.

Øystein Djupedal til Aftenposten etter å ha blitt beskyldt av høyrelederen for å fare med løgn i Stortinget.

Frykter akademisk samrøre

Det statlige lønnsoppgjøret kan skjære seg allerede 1. mars, to måneder før forhandlingsfristen løper ut, ifølge Aftenposten. Da skal arbeidsgiverne og organisasjonen Akademikerne legge frem en felles utredning om muligheten for en egen tariffavtale for Akademikerne. For å unngå streik i fjor gikk arbeidsgiverne med på å nedsette utredningsgruppen. Dersom konklusjonen kan leses som at de statlige arbeidsgiverne er på glid, vil de andre organisasjonene stritte kraftig i mot.

Arne Johannessen i Politiets Fellesforbund skal lede forhandlingene for organisasjonen Unio. Han frykter at byråkratene i Fornyingsdepartementet vil vise forståelse for Akademikernes krav. At fornyingsminister Heidi Grande Røys (SV) har vist forståelse for Unios holdning, beroliger ham ikke. Johannessen legger ikke skjul på at forholdet mellom Unio og Akademikerne til tider er anstrengt.

– De kan ikke alene uttale seg på vegne av statsansatte akademikere. Etter at prestene og forskerne meldte overgang til oss, ble vi mye sterkere. Også i YS og LO er det akademikere, sier han.

Fornyingsminister Heidi Grande Røys (SV) må takle Akademikernes ønske om egen tariffavtale i staten dette lønnsoppgjøret. (Foto: Scanpix)

Knallhard kamp om studentene

I fjor brukte høyere utdanningsinstitusjoner 284 millioner kroner på annonsering. Dette er over 100 millioner mer enn i 2002, ifølge Klassekampen. Dette viser nye tall, som baserer seg på brutto annonsepriser, fra AC Nielsen Norge AS. På toppen av dette kommer midler til annen markedsføring for å kapre nye studenter. Hvor mye som totalt brukes på markedsføring er usikkert, men det antas at det er omtrent det dobbelte av

summen som brukes på annonsering, skriver Klassekampen. Dermed snakker vi om minst en halv milliard kroner. En del av de midlene som brukes til markedsføring brukes til å by seg fram på en av de mange utdanningsmessene. Antallet messer har økt kraftig siden den første utdannings- og yrkesmessa ble arrangert for første gang i Trondheim i 1994. I dag avholdes det slike messer i ni forskjellige byer rundt om i landet.

Lønn

Krever "lærerpakke" for forskerne

Langtidsutdannede i offentlig sektor blir lønnet 140 – 200 000 kroner lavere enn sine kolleger i det private. Unio-leder Anders Folkestad utfordrer statsråd Djupedal til å ta politisk ansvar for den negative lønnsutviklingen for norske forskere.

På sju år har lønnsgapet mellom de langtidsutdannede i offentlig sektor og privat sektor økt med opp til 65 000 kroner, viser tall fra Det tekniske beregningsutvalget.

Har du universitets- eller høyskoleutdanning på over fire år, må du tenke deg nøye om før du velger jobb i offentlig sektor. Gjennomsnittlig årslønn om du jobber i kommunen er på 393 100 kroner, har du jobb i staten er snittlønnen 405 500. Best ut kommer du med arbeid i bank eller andre finansinstitusjoner, for her er snittlønnen for langtidsutdannede 603 200, mens stilling i industrien gir en lønn på 554 200.

Trodde du lønnsforskjellene mellom det offentlige og det private var i ferd med å minke, har du tatt feil. Fra 1997 til 2004 har en langtidsutdannet i industrien i gjennomsnitt fått 55 – 65 000 mer i lønn. Alt står å lese i Det tekniske beregningsutvalgets (TBU), NOU 2005: 16, Etter inntektsoppgjørene 2005.

Forskerne taper lønnskampen

Tallene fra TBU stemmer godt overens med Marianne Røeds og Pål Schønes (Institutt for samfunnsforskning) rapport "Forskning eller høy lønn?" fra desember i fjor. Rapporten viser at lønnsnivået for vitenskapelig ansatte ikke skiller seg ut fra andre grupper i offentlig sektor, og at lønnsgapet mellom forskere og andre arbeidstakere med høy utdanning øker. Dette gjelder særlig for forskere i offentlig sektor: I perioden 1997–2003 økte den gjennomsnittlige timelønnsforskjellen mellom statsansatte forskere og høytutdannede ansatte i privat sektor til 36 prosent, en økning på 4 prosentpoeng.

Timelønnsforskjellen på 36 prosent ble kontrollert for kompetansenivå, det vil si at gjennomsnittet er beregnet for arbeidstakere med samme utdanningsnivå, yrkeserfaring, ansiennitet og kjønn. Beregningene var basert på grunnlagsmaterialet til Statistisk sentralbyrås lønnsstatistikk.

Utfordrer Dupedal

Lederen i Unio, Anders Folkestad, inviterer nå statsråd Øystein Djupedal til å være med på laget for å få norske forskere opp på et lønnsnivå som kan konkurrere med privat sektor. Han mener at særlig gjennomføringen av kvalitetsreformen gjør dette aktuelt.

– Det begynner å bli klart at det er de ansatte ved universitetene og høyskolene som bærer den største bora med kvalitetsreformen. Evalueringene av reformen som hittil har kommet, viser at norske forskere sliter med store merbelastninger. Studenteksplosjonen har dessuten gitt vitenskapelig ansatte en langt tøffere arbeidssituasjon.

– Forskerne har spart samfunnet store summer med ikke å ta seg betalt for innsatsen. Nå må de få gjennytting for dette.

Både Stortinget og regjeringen har som mål å få landet til å bruke tre prosent av BNP til forskning innen 2010.

– Skal statsråden greie å nå dette målet, må han vise norske forskere at det er politisk vilje til å betale dem for å gjennomføre kvalitetsreformen og nå forskningsmålene.

– *Hvordan skal dette konkret skje. Politikere har en tradisjon for å ikke blande seg opp i lønnsoppgjørene?*

– Her må det likevel være mulig å drøfte en totalpakke – lønn og arbeidsvilkår, ytelser og gjenytelser – og en opptrappingsplan fram til for eksempel 2010. Slike grep har vært tatt tidligere, så her snakker vi om politisk vilje, kløkt og prioriteringer.

Åpen for diskusjon

– Vi holder et godt øye med lønns situasjonen i høyere utdanning og er selvsagt opptatt av rekrutteringssituasjonen, sier statssekretær i Kunnskapsdepartementet Åge Rosnes.

– Ser vi tegn på rekrutteringssvikt i sektoren må vi ta det alvorlig også fra politisk hold.

– Vi stiller oss på ingen måte avvisende til å diskutere lønn og rekruttering med fagorganisasjonene, sier statssekretæren. Han vil likevel ikke kommentere det konkrete innholdet i Folkestads invitasjon.

– Det er ikke riktig overfor andre grupper nå når vi står framfor et lønnsoppgjør.

– Etter lønnsoppgjøret kan vi gjerne diskutere det prinsipielle i saken, inviterer Rosnes tilbake.

Av Ingar Myking

Fakta

Lønnsutviklingen for langtidsutdannede med mer enn fire års universitets- og høyskoleutdanning: 1997–2004

Finans

Vekst: 143 100

Gjennomsnittlig lønnsnivå i 2004: 603 200

Stat

Vekst: 112 300

Gjennomsnittlig lønnsnivå i 2004: 405 500

Kommune

Vekst: 102 100

Gjennomsnittlig lønnsnivå i 2004: 392 100

Industrien

Vekst: 167 900

Gjennomsnittlig lønnsnivå i 2004: 554 200

Leder i Unio, Anders Folkestad, mener vitenskapelig ansatte må få lønnskompensasjon for kvalitetsreformen. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Statssekretær Åge Rosnes diskuterer gjerne lønns situasjonen i høyere utdanning med fagforeningene. (Foto: Ingar Myking)

Forskning og lønn

Norske tannleger vil ikke forske

– Vi får ikke norske tannleger til å bli forskere i kliniske fag. Lav lønn og pressede arbeidsvilkår gjør at flere stillinger kan stå tomme om noen år, varsler odontologiprofessor ved Universitetet i Oslo. Fagmiljøene frykter rasing av fag ved de odontologiske fakultetene.

Svært få norske tannleger er interesserte i å bli forskere i kliniske spesialistfag. Selv om de får tilbud om lønn under spesialistutdanning dersom de etterpå vil satse på en forskerkarriere, er ikke forskeryrket forlokkende.

Bjørn Øgaard er fagleder og klinikkssjef ved Avdeling for kjeveortopedi, Institutt for klinisk odontologi. Avdelingen har fire vitenskapelige ansatte. En av dem er under femti.

– Det er bare å telle på kalenderen det, så ser du hvor lenge vi har folk igjen i arbeid. Situasjonen er svært bekymringsfull. Vi får ikke nordmenn til å satse på odontologisk forskning, sier Øgaard som også er styremedlem i Forskerforbundet ved UiO.

Utlendingene reiser

Avdeling for kjeveortopedi blir internasjonalt ansett som verdensledende både innenfor forskning og spesialistutdanning. På avdelingen driver de klinikk og undervisning av tannlege- og tannpleierstudenter, samtidig som de utdanner spesialister og doktorgradskandidater. Pågangen er stor fra hele verden for å få en studieplass på spesialistprogrammet ved Øgaards klinikk, men det er nesten bare utlendinger som vil fortsette med forskning.

– De tar spesialistutdanningen og gjerne en doktorgrad ved vår avdeling, men velger i stor grad å reise tilbake til eget eller andre land. De siste årene har avdelingen bare tatt inn norske spesialistkandidater for å rekruttere, men da daler interessen for forskning.

– Forskere hos oss må ha dobbeltkompetanse. I tillegg til doktorgrad må de ha spesialistutdanning og være fremragende klinikere.

– En spesialist har utsikter til å tjene en million kroner i fylkeskommunale stillinger og flere millioner i privat praksis, mens vi kan tilby dem en stipendiatstilling i underkant av 330 000. Det er forståelig at de velger en annen karrierevei, sier Øgaard.

Taper hundre tusener på å forske

De odontologiske fakultetene er unike ved at de også utdanner spesialister i ulike tannhel-sedisipliner.

– Mange av de som utdanner seg til spesialister er i utgangspunktet interessert i forskning, men de vegrer seg for å satse på en forskerkarriere når det blir kjent med lønnsutsiktene og arbeidsmengden. For å få doktorgrad må en ha fem års grunnutdanning, to års praksis, tre års spesialistutdanning, og så gjennomføre et tre-årig forskerløp frem til doktorgrad. Så følger flere år med forskning og klinisk undervisning for å oppnå professorkompetanse.

Utlandet lokker

Sammenlignet med tannlegespesialister utenfor universitetene er heller ikke profes-sorlønnene noe å skryte av. Begynnerlønnen

– Vi konkurrerer på et knallhardt internasjonalt "marked". Ønsker vi å bli en fremragende forsknings-nasjon, slik Stortinget har formulert i Forskningsmeldingen, burde våre fremste forskere være lønnsle-dende fremfor å henge etter, sier Bjørn Øgaard. Sara Kumar holder på med spesialistutdanning, men tviler på om hun kommer til bli forsker.

er lønnstrinn 63 eller vel 446 00 kroner. Etter hvert havner de fleste opp mot lønnstrinn 67, eller vel 480 000.

– Studiekamerater som har valgt å jobbe som privatpraktiserende tjener flere millioner i året. Det forkommer at de undrer seg over hvorfor vi vil arbeide med forskning når lønna er så lav og arbeidsforholdene såpass presset. Lønnen sier jo litt om hvordan samfunnet verdsetter oss. Det blir forventet at vi skal være helt i toppen når det gjelder kompetanse, men betalingsviljen er det verre med.

Flere kolleger av Øgaard har fått tilbud om professorstillinger i utlandet. De blir tilbudt to-tre ganger mer lønn enn de har i dag, og mye mer tid til egen forskning. Men hittil takker de fleste nei.

– Problemet er at den lønsmessige verdsettingen i Norge ikke henger sammen med de faglige ambisjonene. Hvordan skal vi være best når kollegene i utlandet tjener tre ganger så mye som oss, spør Øgaard.

Rapportering spiser tiden

I tillegg til professorstillingen driver Øgaard egen praksis. Universitetenes regler gir vitenskapelige ansatte rett til å ha 20 prosent "side-

gjøremål".

– Vi skriver under en kontrakt på at arbeid som går til "sidegjøremål" må tas igjen på fritiden. Vi har god kontroll over arbeidsressur-sen til de ansatte. Sammenlignet med juristene og legene har vi nok en relativ beskjeden lønn fra privatpraksisen.

– En universitetslærer i et klinisk fag som kjeveortopedi må drive klinikk ved siden av. Det er som å være pianist, du må øve jevnlig om du skal være faglig på toppen.

Bjørn Øgaard tror det er en kombinasjon av stagnasjon i lønnen og forverrede arbeidsvilkår over tid som gjør forskningskarrieren så lite attraktiv for dagens unge studerende.

– Arbeidspresset er stort. Administrative oppgaver og uendelige rapporteringer spiser opp tiden. Forskningstid eksisterer knapt på klinikken. Jeg håper likevel at fakultetets storsatsning på topp klinisk forskning og pasientbehandling skal tiltrekke seg de entusiastene vi trenger før det er for sent. Men lønnen må betydelig opp!

Av Ingar Myking
(tekst og foto)

Forskning og lønn

Rekrutteringssvikt presser fram lønnsforskjeller

– Min erfaring er at yngre, mindre etablerte, utenlandske forskere har lavere lønn enn norske. Mer etablerte forskere tjener ofte langt bedre enn norske. Særlig gjelder dette forskere i den engelskspråklige verden, sier forsker II ved Institutt for samfunnsforskning, Harald Dale-Olsen. Sosialøkonomen forsker på lønnspolitikk og arbeidsorganiseringsformer, men understreker at han ikke har forsket på lønnsdannelsen i akademien.

– Lønnsnivået til norske forskere avspeiler at vi har en svært sammenpresset lønnstruktur. Middelklassen her er stor og lønnskillnadene er svært små sett med internasjonale øyne.

– *Hva skal til for at forskere skal få et mer internasjonalt lønnsnivå?*

– Det er på mange måter et politisk spørsmål. Er det ønskelig å endre den norske sammenpressede lønnsstrukturen? Hvilke velferdsmessige konsekvenser ville en slik endring føre til? Vil vi at norske forskere skal ha millioninntekter, slik som tilfelle kan være i utlandet? I utlandet har jeg sett mange eksempler på at mindre etablerte forskere nærmest blir utsatt for rovdrift fordi lønnsnivået er lavt og stillingsvernet svakt. Jeg er i tvil om lønnsystemet i Storbritannia er bedre egnet enn det norske. Jeg er i tvil om det er lønnsystemet i Storbritannia som eventuelt gir en bedre forskning der. Innenfor flere områder er jo norsk forskning i verdensklasse.

– *Men er lønnsnivået levedyktig over tid?*

– Problemet til offentlig sektor kan bli å kunne rekruttere forskere i et internasjonalt marked. Dersom vi får tendenser til "hjerneflukt", må en trolig svare med høyere lønn.

Spørsmålet er om en kan snakke om rekrutteringssvikt til norsk forskning i dag? Lederlønningene i offentlig sektor har blant annet økt relativt mye de senere årene, og kan ses som et svar på konkurransen med privat sektor om å få dyktige folk. Men fortsatt er det relativt små forskjeller mellom lederlønninger og vanlige arbeidstakere om en sammenligner oss med mange land i utlandet.

Dersom Dale-Olsen skal spå om utviklingen fremover, tror at han likevel at vi beveger oss mot større lønnsforskjeller i Norge.

– Både ledere og spesialiserte arbeidstakere kan trolig vente seg et mer differensiert arbeidsmarked med større rom for høyere lønn. Dette kan selvsagt avhenge av hvilke type forskning en driver med. Noe forskning er direkte økonomisk anvendbart i markedet, mens annen forskning er vanskeligere å omsette.

– *Legene er en gruppe som har klart å beholde en lønnsledende posisjon blant akademikere. Hvorfor skulle ikke forskerne greie dette?*

– Legene tilbyr tjenester som er svært anvendelige, og i mange sammenhenger helt nødvendige. Dette gir dem stor forhandlingsmakt. En kan vel neppe si det samme om forskerne. Noe forskning er helt åpenlyst nødvendig, noe er nødvendig, men det er ikke synlig før senere. Mange vil nok også hevde at en god del forskning ikke er nødvendig i det hele tatt. Forskernes forhandlingsstyrke er rett og slett ikke stor nok.

Dale-Olsen ser heller ikke bort i fra at det er konsumelement også i spørsmålet om forskernes lønn.

– Selv om forskerutdanning ikke nødven-

Dersom vi får tendenser til "hjerneflukt", må en trolig svare med høyere lønn, mener Harald Dale-Olsen. Men høy lønn betyr ikke nødvendigvis det samme som å føle glede med jobben, sier lønnsforskeren. (Foto: Scanpix)

dig gir så stor avkastning på lønn, som en del andre akademiske yrker, så er jo mange forskere privilegerte i den forstand at de har stor frihet og får muligheten til arbeide med de faglige interessene sine. Høy lønn betyr ikke nødvendigvis det samme som å føle glede med jobben.

Av Ingar Myking

Ny universitetsallianse

Internasjonale strategiske alliansar mellom universitet og høyskular vert stadig vanlegare. No har ein ny allianse vorte etablert under eit møte i Singapore. "International Alliance of Research Universities (IARU)" har velkjende institusjonar som Oxford, Cambridge, Yale og Berkely blant medlemene. Det raskt ekspanderande universitetet i Beijing, National University of Singapore og Tokyo-universitetet er òg med. Andre europeiske medlemmer er ETH i Zürich og universitetet i København. Målsetnaden er å styrke dei internasjonale dimensjonane i både utdanning og forskning.

Lov for universitet i India

Regjeringa i India førebur ei lov som skal regulere vilkåra for utanlandske universitet som etabler seg i landet. Lova kjem til å innføre dei same reglane for utanlandske universitet som for dei indiske. Det vil til dømes seie at ein i opptaket må fylgje eit spesielt kvoteringsystem for kastar og etniske grupper. Avgiftene må òg fylgje det statlege systemet, og det vert ikkje tillate å ta gevin-

star ut frå utdanningsverksemda. Lova kjem truleg til å vere i tråd med framtidige internasjonale handelsreglar i GATS ettersom dei likestiller innlandske og utanlandske aktørar.

Banklån til tyske studentar

Studiefinansieringa i Tyskland har vore svært begrensa så langt. Det statlege bidragssystemet er sterkt behovsprøvd mot inntektene til foreldra, og ein relativt liten del av studentane kan få stønad. Fleirtalet må finansiere studia gjennom arbeid eller stønad frå foreldra. No har utdanningsminister Annette Schavan teke initiativ til ei meir generell ordning der ein statleg bank har fått ansvaret for å organisere eit studielånsystem tilgjengeleg for alle studentar. Kreditrisikoen må banken ta sjølv. Ein student skal kunne låne 650 euro i månaden (om lag 5300 kroner) i seks år. Det tyske rektormøtet har motteke framlegget svært positivt. Organet ser låneordninga som eit tiltak for breiare sosial rekruttering. Studentorganisasjonen Deutsches Studentenwerk ynskjer òg reforma velkomen, men understrekar at ho berre vert eit supplement til andre støtteordningar.

Kvalitetsreformen gir bokkaos

Pensum mangler og kommer for sent. Kvalitetsreformen får skylden, ifølge Universitas.

– Etter kvalitetsreformen er det blitt mange flere emner og titlar å holde styr på. Vi skal skaffe over 5000 titlar til over tusen emner, sier Cecilie Iversen, butikksjef for bokhandleren Akademika. Hun mener flere titlar og uvisshet i forhold til antall studenter per tittel er en konsekvens av kvalitetsreformen.

Jukser som aldri før

Norske studenter jukser langt mer enn tidligere. Antall juksesaker ved universiteter og høyskoler har fordoblet seg på to år. Lista over hvem som jukser mest toppes av Universitetet i Oslo med 26 tilfeller av juks i 2006, Universitetet i Bergen, BI og Høgskolen i Agder følger deretter. TV2 har hentet inn tall fra et bredt utvalg av landets universitet og høyskoler. Tallene viser at de avslørte tilfellene av juks har doblet seg på to år.

Finansiering

Vurderer teljekantar i kunstfaget

Vitskaplege publikasjonar tel. Snart skal formidlinga telje. No vurderer Kunnskapsdepartementet ein insentivbasert finansieringsmodell for kunstnarisk utviklingsverksemd.

– Korleis skal ein vekte ei kunstutstilling i eit bygdegalleri mot ei utstilling på Høvikodden? Prøve Hanne Riege ved Kunsthøgskolen i Oslo (KHIO) reiser spørsmålet, for no skal eit utval sjå på om det er mogeleg å finne "resultatbaserte indikatorar for kunstnarisk verksemd".

– Konklusjon ikkje gitt

– Det skal utgreiast om det er formålstenleg og mogeleg å lage eit slikt system. Deretter kjem spørsmålet om kva indikatorar som eventuelt vil fungere, seier rådgjevar Sigrid Tollefsen i Universitets- og høgskolerådet.

Oppdraget kjem frå Kunnskapsdepartementet, og nyleg vedtok styret i UHR å setje ned ei arbeidsgruppe som skal sjå på spørsmålet.

– Det er viktig å understreke at konklusjonen ikkje er gitt, seier Tollefsen.

Kva kriterium kan gjelde?

KHIO er blant institusjonane som eventuelt får ei ordning med ny finansieringskomponent. Skulen tilbyr utdanning innanfor visuell kunst, design og scenekunst.

– Vi er positive til at det vert sett ned ei arbeidsgruppe, men det er svært vanskeleg å lage slike kriterium for kunstnarisk verksemd. Dei må skilje seg frå dei vanlege, akademiske kriteria, seier prøve Hanne Riege ved KHIO. Ho fortel at KHIO og Kunsthøgskolen i Bergen alt har byrja drøftingar om korleis ein kan handtere ein situasjon med "teljing" av kunstnarisk verksemd og kva kriterium som bør gjelde. Riege understrekar at både desse institusjonane bør vere representerte i arbeidsgruppa.

– Det er til dømes berre vi som underviser i scenekunst, seier ho.

Fagfellelvurdering?

Riege er oppteken av problemstillingane som reiser seg når kunstnarisk verksemd skal teljast.

– Ta til dømes arbeidet med å setje opp eit stykke: Er det forskning og utviklingsarbeid? Det er dessutan vanskeleg for fagfellar å kunne vurdere kvaliteten i kunstnarisk produksjon, seier Riege.

Arbeidsgruppa, som snart vert nedsett, skal overlevere innstillinga til departementet innan utgangen av året.

Av Kjetil A. Brottveit

Tel Henie Onstad meir enn eit bygdegalleri? "Kvinne i lenestol" av Pablo Picasso er med i den faste samlinga på Henie Onstad kunstsenter, Høvikodden.

Fagfellelvurdering i kunst er problematisk, meiner Hanne Riege ved Kunsthøgskolen i Oslo. (Foto: Yann Aker)

Fakta

Det nye finansieringssystemet

Det nye finansieringssystemet for universitet og høgskular inneheld ein resultatbasert komponent for omfordeling av forskingsmidlar til institusjonane. Fordeling etter kriteriet vitskapleg publisering vart gjennomført for fyrste gong med verknad for budsjettåret 2006.

Når det gjeld vektning og teljing av formidling, slik at denne òg kan gå inn i finansieringsmodellen, la formidlingsutvalet til UHR fram ein sluttrapport for departementet i fjor. Dette arbeidet er no i ein ny fase: "Formidlingsprosjektet II". Ei styringsgruppe skal overlevere arbeidet sitt til departementet 1. juli i år.

Skal dei kunstnariske utdanningsinstitusjonane òg få ein resultatbasert komponent i finansieringa? Problemstillinga er gyldig for Kunsthøgskolen i Oslo, Kunsthøgskolen i Bergen, Noregs musikkhøgskole, Arkitektur- og designhøgskolen samt ein del statlege høgskolar med tilbod innanfor kunstnariske fag.

Krev fleire tyske studieplassar

Dei næraste åra må kapasiteten i tysk høgare utdanning auke med 25-30 prosent. Dette er ein føresetnad for at alle kvalifiserte søkjarar skal få tilgang, og for at Tyskland skal handtere dei økonomiske utfordringane, blant anna knytt til eldrebilgja i tiåra som kjem. Dette kravet kjem frå det rådgjevande, statlege organet Der Wissenschaftsrat og vart nyleg presentert i ein rapport som tek utgangspunkt i endringar i arbeidsmarknaden og demografien. Rådet meiner at halvparten av eit årskull bør ta ei form for høgare utdanning, og at minst 35 prosent bør ta ein akademisk grad. Rådet held fram at utbygginga er "eit nødvendig bidrag til alle politiske strategiar for å styrke innovasjonskrafta og produktiviteten i den tyske økonomien".

Svensk avgiftsutgreiing

Sverige: Ei utgreiing om studieavgifter for utanlandske studentar har vorte lagt fram for regjeringa. Framlegga går ut på at utdanning for stu-

dentar utanfor EØS skal verte finansierte av avgifter som kvar enkelt høgskule og universitet krev inn. Det gjeld unntak for studentar i ulike utvekslingsprogram. Avgiftene ska dekkje utdanningskostnadene samt kostnader til støtte og service i utdanninga. Framlegg i utgreiinga går ut på at opptaket av studentar bør gjerast separat, men at undervisinga så langt som mogeleg bør organiserast sams for alle studentar. Ein føreslår eit betre utbygd stipendsystem for at talet på utanlandske studentar ikkje skal minke. Utdanning på forskarnivå vert ikkje berørt av framlegga.

Meiningsbalanse i Sør-Dakota?

Den amerikanske delstaten Sør-Dakota kan verte fyrst med å krevje ein årleg rapport frå dei offentlege universiteta om korleis dei fremmer meiningspluralisme. Framlegget har passert Representanthuset og er på veg til Senatet for godkjenning. Konservative politikarar står bak initiativet. Dei meiner at førelesarane ved uni-

versiteta ofte gjev ei einsidig undervising i sosiale, filosofiske og økonomiske spørsmål. Dei grunnlegg framlegget med at delstaten årleg finansierer høgare utdanning med ein halv milliard dollar, og at styresmaktene må vite kva pengane går til. Representantar for akademiskorganisasjonane fryktar at ei ny lov kan gå ut over rekrutteringa av lærarar til universiteta.

Bunnen er nådd i Dronning Maud Land

En ny iskjerne med klimadata er boret ut i det norske kravområdet av Antarktis. Det europeiske forskningsprosjektet (EPICA), hvor Norsk Polarinstittutt er en av partnerne, har nådd bunnen av den antarktiske innlandsisen ved Kohnen stasjon i Dronning Maud Land. Den 2744 meter tykke isen på borestedet beregnes å inneholde klimainformasjon fra de siste 900 000 år. Dette omfavner de siste åtte istidene. I den nederste delen av iskernen som nå er tatt ut, gir 10 meter informasjon fra omtrent 110 000 år.

Akademisk frihet

– Brudd med forskningens frihet

En utstilling av muslimers egne bilder av Muhammed ble fjernet fra nettsidene til UiB uten at prosjektlederen ble informert. – Uforenlig med forskningens frihet, raser SV-fakultetsbibliotekar.

Informasjonsavdelingen ved Universitetet i Bergen (UiB) sørget nylig for å fjerne en utstilling av muslimsk populærikonografi fra nettstedet til Seksjon for religionsvitenskap ved UiB. Sidene ble tatt bort da en journalist fra Verdens Gang ringte og spurte om Muhammed-bildene var i strid med bildeforbudet i Islam. Både informasjonsdirektør Torny Aarbakke og HF-dekan Gunnstein Akselberg har siden beklaget at de ikke ga beskjed til fagansvarlig Richard Johan Natvig før sidene ble fjernet. Aarbakke står imidlertid på at det var riktig "å skaffe seg handlingsrom for vurdering." Akselberg sier til Forskerforum at saken er "temmelig komplisert," og at han derfor ikke ønsker å kommentere noe utover den beklagelsen han har kommet med.

Panikkreaksjon

Fungerende SV-fakultetsbibliotekar og styremedlem i Forskerforbundet i Bergen, Pål Hermod Bakka, er oppbrakt over det han oppfatter som sensur av forskningsformidlingen til Seksjon for religionsvitenskap.

– Universitetet oppviste en total panikkreaksjon, og formidlingsdirektøren grunnga reaksjonen med hensynet til sikkerheten til universitetets tilsatte og studenter i utlandet. I og med at det ikke var kommet noen bombetrusel, er dette et føre var-prinsipp som går på bekostning av det sentrale ved vår virksomhet, som er å formidle, sier Bakka.

– Vi fikk ikke tak i fagansvarlig, og vi visste ikke om nettsidene fra 1999 var opp- eller utdatert, forklarer Aarbakke til Forskerforum.

Av respekt

I skrivende stund redigerer informasjonsavdelingen ved UiB nettutstillingen sammen med prosjektleder Richard Johan Natvig. Når sidene foreligger på engelsk, skal de gjenpubliseres fra UiB-serveren. Men prosjektlederen mener det burde være en lett sak å skille mellom de omstridte Muhammed-karikaturene og bildene som ligger i nettutstillingen til Seksjon for religionsvitenskap.

– Mange muslimer har disse bildene nettopp av respekt for sine religiøse helter. Det kan ikke være vår oppgave å sensurere virkeligheten, sier Natvig. Siden utstillingen ble opprettet i 1999, har Natvig bare fått én henvendelse fra en muslim som høflig ba han fjerne bildene av Muhammed og Ali. Han framholder at universitetet ved å fjerne sidene nå har fått mye ekstra fokus på noe som egentlig er på siden av saken.

– Vi har samlet inn religiøse bilder laget av muslimer for muslimer, for å hylle deres religiøse helter, profeten Muhammed og imamene. Det dreier seg om kalligrafi, symbo-

SV-biblioteket ved UiB har materiale som kan få hvem som helst til å gå i fistel, ifølge fakultetsbibliotekar Pål Bakka. Her med original nazilitteratur fra 1940. (Foto Tore Sevheim)

ler, tegninger eller fotografier, samt portretter av hellige skikkelser – deriblant Muhammed. For shia-muslimer er det ikke forbudt å fremstille profetens ansikt, sier Natvig. Han har akseptert UiBs beklagelse for at nettutstillingen ble fjernet før han fikk beskjed.

Imot Humboldt

Misforståelser som kan føre til at noen føler seg støtt, er ingen grunn til å unnlate å formidle forskning, mener SV-fakultetsbibliotekar Pål Bakka i Bergen.

– Dette har med formidlingsfriheten å gjøre, som er en integrert del av forskningsfriheten. I utviklingen av den kritiske tanke inngår det å bli utsatt for forbudte tanker. Vår oppgave er å eksponere unge mennesker for farlige tanker, ikke skjeme dem.

– Du mener man kan eksponere hvem som helst for hva som helst?

– Hvem sin religion er det man skal ta alvorlig, og hva skal man ta alvorlig? Når det gjelder islamsk ikonografi, er det sikkert rom for misforståelser, akkurat som i kristendommen. Den historiske Jesus-forskningen ville jo bryte sammen dersom man lot den Vestlandske Indremisjon bestemme hva man skulle mene om den historiske Jesus, sier Bakka. Han fremhever den liberale universitetstradisjonen siden Humboldt, som stanset kirkens innflytelse over universitetene og derved la grunnlaget for forskningens frihet.

Fornærmet Frp

Det vitenskapelige biblioteket ved SV-fakultetet ved UiB har tidligere vært i medienes søkelys for kontroversiell forskningsformidling. I 2001 fikk biblioteket klage fra et medlem av Fremskrittspartiet som oppdaget at bibliotekets to bøker om Frp sto plassert på hyllen sammen med litteratur om Nasjonal Samling.

– Klageren ville ha dette i en TV-reportasje som eksempel på det offentliges forfølgelse av Fremskrittspartiet. Men disse bøkene står plassert i henhold til Dewey – dette var ikke gjort på faenskap, forteller Pål Bakka. Han viser til at biblioteket har en større mengde litteratur om antisemittisme som viser fram eksempler på antisemittisme i skrift og tale.

– Vi har dessuten militærlitteratur som er svært teknisk og som enhver fredsaktivist vil se på som en oppfordring til vold, samt original nazilitteratur fra 1940-41. Det er ingen problem for et normalt vitenskapelig bibliotek til å få hvem som helst til å gå i fistel, sier Bakka.

Av Andreas Høy Knudsen .

Ettertrakta indarar

USA, Europa og Kina vil alle gjerne lokke til seg indiske studenter. Dei er ofte motiverte, språkmektige, og studerer gjerne utanlands ettersom utdanningskapasiteten i heimlandet framleis er for låg. Representantar for Oxford universitet har nyleg vitja India for å reklamere for britisk høgare utdanning generelt, og sitt eige universitet spesielt. Kanslaren ved Oxford universitet peikar på at det finst 80 000 indiske studenter i USA men berre 17 000 i Storbritannia. Dei britiske prestisjeuniversiteta vert ofte oppfatta som konservative institusjonar av indarar samanlikna med dei amerikanske. For mange indiske studenter er òg dei økonomiske utsiktene i etter studiet noko som lokkar ved USA.

Internasjonale tidsskrifter

– Norge styrker maktmisbruk

Det norske systemet for dokumentasjon og finansiering av publisering hindrer "open access" og styrker internasjonalt maktmisbruk fra tidsskriftforlag som Elsevier, Kluwer og Taylor & Francis, ifølge publiseringforsker.

Kombinasjonen av en årlig prisstigning på 15-20 prosent fra tidsskriftforlagene og innføringen av 25 prosent moms på tidsskrifter har fått universitetsbibliotekene til å fortvile. I år bruker Universitetsbiblioteket i Stavanger (UBIS) halvparten av mediebudsjettet sitt på abonnementer fra internasjonale korporasjoner som Elsevier, Kluwer, Springer og Taylor & Francis. De store forlagene er i ferd med å samle alle sine vitenskapelige produkter i elektroniske portaler – hvor kundene nektes prisfordeler hvis de plukker tidsskrifter etter institusjonens behov.

ISI-databasen som "backbone"

Førsteamanuensis i medievitenskap Terje Hillesund ved Universitetet i Stavanger (UiS) mener den norske forskningspolitikken mangler svar på utfordringene som den sterkt sentralistiske tidsskriftkulturen innebærer. I en artikkel påpeker Hillesund at valget av ISI-databasen (Institute for Scientific Information, anm.) som grunnlag for finansiering etter vitenskapelig publisering er med på å forsterke tidsskriftkrisen i norsk Akademia.

– Dokumentasjonssystemet er preget av NIFU STEP's forskning, som konsentrerer seg om "impact factor" og tidsskriftsdatabasen ISI. Dette er valgt fordi det er et system som lar seg håndtere – neppe ut fra en forskningspolitisk idé, sier Hillesund til Forskerforum. Han konstaterer at det i Norge er like mye forskningspolitiske dragninger i retning Open Access som ISI. Open Access-bevegelsen startet i USA i 2001 og tar sikte på å gjøre all forskning offentlig tilgjengelig, uten å gi kjøp på fagfelle vurderingen.

– Jeg tror det er en mangel på forskningspolitisk refleksjon som ligger til grunn for valget av ISI-databasen som "backbone" i det norske dokumentasjonssystemet, sier Hillesund.

Fra NIFU STEP får Forskerforum opplyst at instituttet kjenner til situasjonen på tidsskriftmarkedet men har vurdert at det ikke er alternativer til ISI-databasen.

Misbruk

USA og Storbritannia diskuterer for tiden ordninger som kan gjøre offentlig forskningsfinansiering avhengig av at resultatene gjøres fritt tilgjengelige for hele samfunnet. Etter slike diskusjoner har blant andre forlaget Elsevier gått med på å tillate parallell publisering av artikler etter en viss tid dersom gjenpubliseringen skjer ved institusjonen hvor forskeren arbeider.

– I andre land utfordrer man de kommersielle interessene, men ikke i Norge, konstaterer Terje Hillesund. Han slår fast at Universitets- og høyskolerådets valg av dokumentasjonssystem virker konserverende i forhold til å opprettholde posisjonen til de multina-

Medieviter Terje Hillesund (t.h.) konstaterer at det norske dokumentasjonssystemet for forskningsfinansiering opprettholder posisjonen til de multinasjonale tidsskriftforlagene. Til venstre direktør Espen Skjoldal ved Universitetsbiblioteket i Stavanger.

sjonale tidsskriftforlagene. Deres kommersielle opptreden karakteriserer Hillesund som "opplagt misbruk av markedsakt." Aktørene har kjøpt opp og samlet "the old establishment", som består av tidsskrifter med utgivelse tilbake til 1800- og tidlig 1900-tall.

Relevant publikum

– Det er en monopolistisk situasjon hvor bruken av markedsakt er framtrædende. Er man sterk nok, kan man si "vil dere ha de siste forskningsresultatene, så får dere holde dere til

oss." Det norske systemet styrker misbruket av makt, og jeg vil bare påpeke at universitetene slår seg selv på munnen i den forstand at de er nødt til å opprettholde et system som de er imot, sier Hillesund. Han mener en alternativ publiseringspraksis er klart å foretrekke for nye og unge forskere som på sitt nivå i forskerhierarkiet ikke har tilgang til topp internasjonale kanaler.

– For mange gir en Open Access-løsning større og hurtigere spredning og høyere siteringsfrekvens enn et forsøk på å bli antatt av

et nivå 2-tidsskrift. Samtidig når man et relevant publikum. Man kommer imidlertid ikke opp i ISI-databasen, som bare registrerer impact factor i selve databasen, forklarer Hillesund. Konsekvensen er at de fagfellevurderte Open Access-tidsskriftene ikke kvalifiserer seg for nivå 2 i det norske autoritetsregisteret.

Forhandlingsbrudd

Den generelle misnøyen med Elsevier blant fag- og forskningsbibliotekene nådde sitt klimaks da universitetsbibliotekene samlet gikk til brudd med forlaget sent i høst. På overtid klarte ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum) å overtale Elsevier til å gi rabatt på grunn av norsk moms. Avtalen hadde ellers ingen form av en julepresang til det norske fag- og forskningsbibliotekmiljøet, ifølge seniorrådgiver Ove Sundby i ABM-utvikling.

– De har en monopolsituasjon, og det blir veldig dyrt, sier Sundby, som forteller at Elsevier presenterte et fullstendig uakseptabelt beløp i forhandlingene.

– Folk blir mer og mer klar over den uheldige sirkelen ved at det offentlige betaler for forskningen, deretter gir rettighetene til Elsevier og til slutt kjøper dem tilbake for en dyr pris, sier Sundby til Forskerforum.

Ikke råd

– Det er leverandører på det internasjonale markedet som – for å sette det på spissen – viser deg fingeren hvis du begynner å diskutere pris, kommenterer bibliotekdirektør Espen Skjoldal ved Universitetsbiblioteket i Stavanger (UBIS). Ifølge Skjoldal forlangte Elsevier at UBIS skulle betale om igjen for tjenester biblioteket allerede hadde.

Senior account manager for Norge i Elsevier, Annemarie Koot, sier på telefon fra Amsterdam at forlaget har gått tilbake fra 20 til mellom fem og sju prosent årlig prisstigning de siste par årene.

– Elsevier ser at institusjonene ikke har råd til å betale så mye. Derfor ga vi nylig en høyere rabatt til våre norske kunder, sier Koot. Hun hevder at Elsevier på grunn av konkurrerende tidsskriftforlag ikke står i posisjon til å misbruke markedet.

– Vi er glad for å kunne gi rabatter på samlepakker for elektroniske tidsskrifter, og vi lager gjerne skreddersøm for mindre institusjoner. Disse må imidlertid betale standard pris, sier Koot til Forskerforum.

Av Andreas Høy Knudsen
(tekst og foto)

Fakta

Open Access Initiative (OAI)

■ OAI startet som et program i USA og Europa i 2001, for å gjøre vitenskapelige publikasjoner åpent tilgjengelige gjennom digitale arkiv, basert på felles metadata gjennom en OAI-standard.

■ Norske åpne arkiv for forskningspublikasjoner er samlet i den nasjonale søketjenesten NORA – Norwegian Open Research Archives:

DUO; digitale utgivelser ved UiO, BORA; Bergen Open Research Archive, MUNIN; Digital publiseringstjeneste og vitenarkiv ved Universitetet i Tromsø

DIVA; Digitalt Vitenskapelig Arkiv ved NTNU

■ Universitetsbiblioteket i Lund er portal for mer enn 2000 Open Access-tidsskrifter: www.doaj.org.

■ Hillesunds artikkel: Kommersiell istedenfor åpen publisering, Norsk Medietidsskrift 2005, nr. 2.

Dansk universitetssamanslåing?

– Vi må samle kreftene om vi skal klare oss internasjonalt, seier vitskapsministeren i Danmark, Helge Sander, til Ritzaus nyhendebyrå. Han annonserer at han i løpet av kort tid skal be universitet og forskningsinstitusjoner om å kome med framlegg til samanslåingar. Danmark har i dag 12 universitet og 15 sektorforskningsinstitutt. Ministeren har tidlegare markert at han tykkjer det er for mange og små einingar til at dansk høgare utdanning og forskning skal få internasjonal gjennomslagskraft. "Fusjonar er ikkje målet, det er middelet," seier Sander til nyhendebyrået. Han seier samtidig at han ikkje har nokon bestemt meining om kor mange eller store einingar som bør finnast.

Mer konsentrert forskning

Direktøren i Forskningsrådet, Arvid Hallén, vil ha forskningsmidlene konsentrert om større programmer, og avvikle støtten til mindre prosjekter, ifølge Universitetsavisa. Som eksempel på store satsinger som bør prioriteres, nevnte Hallén FUGE og NANOMAT. Sentrene som er etablert for fremragende forskning er et skritt i riktig retning, mener direktøren. De vil forandre forskningen i Norge, hevder han, og ha tiltrekningskraft på internasjonale forskere.

– Store program, knyttet opp til de nasjonale satsingene må prioriteres i tiden som kommer. I denne strategien får universitetene den viktigste rollen, og han vil ha et eget råd for store satsinger.

Bra for norsk forskning og innovasjon

Norge ligger på 4. plass av OECD-landene når det gjelder innovasjon og økonomisk vekst. Dette fremgår av en ny OECD-rapport. Rapporten viser også høy forskningsaktivitet i næringer som internasjonalt sett ikke er særlig forskningsintensive. Norge ligger nå foran Finland og etter Danmark. Men på tross av skryt fra OECD ligger vi fortsatt langt under OECD-gjennomsnittet, og enda lenger unna målet på tre prosent som skal nås innen 2010.

<http://www.oecd.org/growth/GoingForGrowth2006>

Kald skulder til Akademikerne

Fornyingsminister Heidi Grande Røys er skeptisk til kravet om at en større del av lønnstilleggene i staten skal fordeles i forhandlinger mellom partene lokalt. Dermed får Akademikerne en kald skulder foran lønnsoppgjøret denne våren også.

– Det blir selvsagt en lokal pott til fordeling blant de statsansatte også i dette lønnsoppgjøret. Men vi kommer ikke til å gå veldig langt i å øke denne potten, sier Heidi Grande Røys til Avisenes Nyhetsbyrå (ANB).

Lenger vil statsråden ikke gå, siden forhandlingssystemet i staten akkurat nå utredes av et eget utvalg. Men hun minner om at hennes forgjenger i statsrådstolen, Høyres Morten Meyer, hadde som erklært mål å legge en større del av lønnsmidlene ut lokalt. Uten at han lykkes i særlig grad.

Leier ut forskere

Dagens Næringsliv kan fortelle at Kelly Scientific Resources (KSR) nå skal starte opp en avdeling i Oslo som skal rekruttere og leie ut spesialister i Norge. Bemanningsbyrået har gjennomført pilotprosjekter i Danmark og skal leie ut alt fra forskere med doktorgrad til bioingeniører og prosjektledere, sier europasjef Jose Paradis i KSR. Målet i år er 20 midlertidige ansettelser og 30 faste rekrutteringsoppdrag. Representanter for potensielle kunder spår KSR en tøff kamp: "Jeg tror det ikke er noe stort behov. Det er lett å få tak i folk internasjonalt for kortere eller lengre perioder", sier Thor Amli i Forum for bioteknologi som er en del av Norsk Industri.

Vil ha imamutdanning ved UiO

Muslimsk Studentsamfunn håper Universitetet i Oslo snart vil tilby å utdanne imamer.

Ved teologisk fakultet er dekan Helge Kvanvig positiv, ifølge NTB.

– Etter hvert som den muslimske befolkningen øker, vil etterspørselen etter imamutdanning komme automatisk. Det er naturlig at flere islamske institusjoner kommer til Europa, og da også til Norge, Awais Mushtaq, talsperson for Muslimsk Studentsamfunn (MSS), til studentavisen Universitas.

Dekan Helge Kvanvig ved Det teologiske fakultet mener det ville være svært fint om universitetet også kunne undervist i for eksempel islamsk teologi.

– Djupedal lyver

Høyretopper beskylder kunnskapsminister Øystein Djupedal (SV) for løgn om Regjeringens forskningspolitikk, skriver Aftenposten. SV-statsråd Djupedal har ertet på seg sentrale Høyre-politikere, bl.a. partileder Erna Solberg og leder i Stortingets utdanningskomité, Ine Marie Eriksen. Begge sier til Aftenposten at statsråden lyver fra Stortingets talerstol.

– Vår regjering har lagt frem det mest ambisiøse budsjettet for forskning som noen regjering noen sinne har gjort – 1,3 milliarder kroner over det forrige statsbudsjettet viste, sa Djupedal i Stortingets spontanspørretime.

– Bondevik II-regjeringen satt frem til 17. oktober, og la frem et budsjett som inneholdt høyere satser på forskning enn det budsjettet den regjeringen som nå sitter hadde, sa Solberg.

Lei late, svake studenter

På oppdrag fra den liberale tankesmien, Civita, har professor Kai A. Olsen skrevet en rapport hvor han refser det norske utdannings-systemet. Han er lei av å undervise middelmådige studenter, og mener man må innføre opptakskrav dersom ikke høyere utdanning skal bli en vits, ifølge På høyden.

– Svake og middelmådige studenter er farlige for studiekvaliteten. Etter at vi åpnet universitetene, har kvaliteten bare sunket. Kvalitetsreformen har dessverre forsterket denne tendensen, sier professor i informatikk, Kai A. Olsen, som er tilknyttet både Høgskolen i Molde og Universitetet i Bergen.

Fikk millionkontrakt med Forsvaret

Institutt for kulturstudier og orientalske språk (IKOS) ved UiO har tegnet en etterutdanningskontrakt med Forsvaret. Kontrakten går over tre år og har en ramme på 3,78 millioner kroner. – Det dreier seg om et grunnleggende innføringskurs i kulturstudier for utreisende personell i forsvaret, forteller studiekonsulent Gry Anita Hemsing. Institutt for kulturstudier og orientalske språk begynte samarbeidet med Forsvaret i januar 2003.

– Dette er et kurs som er skreddersydd for Forsvaret og utarbeidet av oss i samarbeid med Forsvarets skolesenter, opplyser studiekonsulent Gry Anita Hemsing. Hun forteller at bakgrunnen for etableringen av kurset, var at Forsvaret ønsket at ansatte skulle stå bedre rustet i møte med andre kulturer og religioner. Kurset går over tre semestre og omfatter tre hovedmoduler, Kultur, historie og politikk, Religion og konflikt og Krigens og fredens etikk.

Trygd for doktorkandidater

– Statsråd Hanssen svarer ikke

Kan doktorgradsstudenter fullføre avhandlingen utenfor vanlig arbeidstid – og samtidig motta dagpenger? Statsråd Bjarne Håkon Hanssen svarer ikke på spørsmålet, mener leder Kolbjørn Hagen i Forskerforbundet.

– Det er ironisk at en doktorgradsstipendiat kan ta sveisekurs og beholde dagpengene. Men om en arbeider med doktoravhandlingen på kveldstid og i helger, kan en miste dagpengene, sier Hagen til Forskerforum. Han er ikke fornøyd med arbeidsminister Bjarne Håkon Hanssens holdning til problemstillingen, slik den nylig kom til uttrykk overfor Stortinget.

Trygderetten mot Aetat

Forskerforum har i flere artikler skrevet om problematikken rundt doktorstudenter og dagpenger. Utgangspunktet var to lignende saker behandlet av Trygderetten i fjor. Disse gjaldt doktorgradsstudenter som søkte om dagpenger etter at stipendperioden hadde gått ut. Aetat avsto søknadene, men tapte sakene i Trygderetten. Retten kom til at slutføring av avhandlingen på kveldstid og i helger kunne være forenlig med arbeidssøking på heltid og dermed til dagpenger. Disse kjennelsene har likevel ikke fått konsekvenser for Aetats praksis.

Karin Andersen (SV), leder i Stortingets arbeids- og sosialkomité, tok nylig saken opp med arbeidsministeren i et formelt "Spørsmål til skriftlig besvarelse". Hun avsluttet spørsmålet slik: "Mener statsråden disse dommene får bør få konsekvenser for praksis slik at det er faktisk tilgjengelighet for arbeidsmarkedet og beregningsgrunnlag som er hovedvilkåret for å kunne få dagpenger, og ikke hva en bruker fritiden sin til?"

Melding om stønadsordninger

I et langt svar fra Hanssen heter det blant annet: "Aetat har overfor meg vist til at rundskriv til etaten har presisert praksis med bakgrunn i bl.a. de to konkrete kjennelsene."

– Statsråden har ikke svart på spørsmålet fra Karin Andersen. Hanssen viser til en presisering fra Aetat, men problemet er at denne presiseringen ikke har tatt hensyn til de to kjennelsene i Trygderetten. Derfor vil det fremdeles være slik at doktorgradskandidater som ikke har blitt ferdige i tide må være forsiktige med å bruke fritiden til å gjøre avhandlingen ferdig. Det kan få konsekvenser for dagpengene, sier Hagen til Forskerforum.

Hanssen skriver imidlertid at departementet arbeider med en bredt anlagt melding om stønadsordninger: "Meldingen vil drøfte virkemidler og muligheter for alle arbeidssøkergrupper, også i forhold til opplæring og utdanning. I dette arbeidet vil Aetat bli trukket inn som en viktig faglig rådgiver for departementet. Jeg vil i det videre arbeidet be Aetat også gjøre en særskilt vurdering av spørsmål knyttet til dagpengeregulverket og adgangen til opplæring og utdanning."

– Det er positivt at en vil ta også denne typen arbeidstakere opp til ny vurdering i

spørsmålet om fritid og rett til dagpenger. Jeg håper politikerne vil være enige med Trygderetten, og at de to kjennelsene slik kan få en generell betydning, sier Hagen.

Av Kjetil A. Brottveit

Fakta

Trygd for doktorkandidater

For å motta dagpenger, må en være "reell arbeidssøker". Kan en doktorgradskandidat motta dagpenger mens en fullfører avhandlingen på kveldstid og i helger? Aetat avviser dette, men Trygderetten har i to lignende tilfeller overprøvd Aetats praksis på feltet. Aetat hevder at kjennelsene i Trygderetten er "uten prinsipiell betydning" og viser til at utdanning i hovedregelen ikke er forenlig med å motta dagpenger.

NB: Hele spørsmålet fra Karin Andersen og svaret fra Bjarne Håkon Hanssen kan leses på nettsidene stortinget.no – spørsmål nr 417 til skriftlig besvarelse.

Karin Andersen (SV), leder i Stortingets arbeids- og sosialkomité, tok nylig saken om trygd for doktorkandidater opp med arbeidsministeren i et formelt "Spørsmål til skriftlig besvarelse". (Foto: Scanpix)

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen svarer unnnvikkende om trygd for doktorkandidater. (Foto: Scanpix)

Forskningsetikk

Engstelse for "Sudbø-proposisjon"

Den medisinske forskningen i Norge er allerede overbelastet av byråkrati og kontroll – den tåler ikke mer detaljregulering i kjølvannet av "Sudbø-saken", ifølge ledende medisinske forskere.

Kunnskapsdepartementets kommende proposisjon om uredelighet i forskning skaper bekymring blant framtrepende medisinske forskningsledere i Norge. Etter Sudbø-saken har ulike tolkninger av Vancouver-reglene for medforfatterskap, samt snakk om moralsk forfall i forskningssektoren, dominert debatten om uredelighet. Medisinprofessor og tidligere rektor ved Universitetet i Bergen Ole Didrik Lærum er engstelig for at Sudbø-saken skal føre til ytterligere detaljregulering av norsk forskning.

Sats forbyggende

– Forskningsetikken har vært altfor konsentrert om kontroll og regulering på prosjektnivå; etisk klarering, bioteknologiloven, lov om biobanker, Datatilsynet og NSD. Selv om Nylenna-utvalget klarer å samordne dette mer, så er det uhyre komplisert å få gjøre et vitenskapelig arbeid på humandata her i Norge. Du må søke fem steder samtidig, påpeker Lærum. Han mener forskningsbyråkratiet i dag overser den etikken som går på hvordan man utfører selve forskningen. Lærum tar nå til orde for å utnytte Sudbø-saken til å satse på støttende og forebyggende arbeid i forhold til selve forskerne.

Ikke svekket

Kunnskapsdepartementet (KD) ønsker ikke å si noe om den planlagte lovhjemlingen av de nasjonale og regionale etiske komiteene eller opprettelse og lovfesting av et uredelighetsutvalg.

– Regjeringen avventer også rapporten fra granskingskommisjonen om Sudbø-saken, sier seniorrådgiver Karin Steenstrup i KD. Hun opplyser at Stortinget skal få lovforslaget i løpet av våren, slik at det kan behandles i inneværende sesjon.

Venstres Odd Einar Dørum, som sitter i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget, hevder at tilliten til norsk fors-

kning generelt ikke er blitt svekket som følge av Sudbø-saken. Ny detaljregulering er kanskje ikke riktig svar på Sudbø-saken, mener Dørum, som allikevel vil avvente de konkrete forslagene fra KD.

Professors' club

Professor og leder Per Brandtzæg ved Fakultetsdivisjon Rikshospitalet, Universitetet i Oslo, mener det er umulig å sikre seg mot rene svindelsaker med fabrikkering av data i forskningen. Ifølge Brandtzæg kjenner medisinske forskningsmiljøer internasjonalt til Sudbø-saken, men tar den med fullstendig fatning. Slikt har skjedd før!

– Denne typen saker som går på svindel grunnet manglende moralsk integritet, kan man uansett ikke regulere seg ut av. Det er mye viktigere å få kontroll over småjukset rundt omkring, det være seg datatrimming, valg av feilaktig statistikk og andre ting som går ut over kvaliteten på forskningen, sier Brandtzæg. Han ønsker ikke nye byråkratiske reguleringer.

– Vancouver-reglene om medforfatterskap gir den kontroll og fleksibilitet som vi har bruk for, og jeg er livredd for hva det kommer ut av departementets proposisjon om forskningsetikk. Det er allerede svært tungt å drive medisinsk forskning. Blir det mer byråkrati nå, så går det ut over rekrutteringen, kommenterer Brandtzæg. Han tror ledelsen og kulturen i forskningsgruppene er det avgjørende for en høy etisk standard, og at utgangspunktet for god forskning er at samarbeidet mellom medforfatterne ikke gjennomsyres av mistillit.

– Det jeg savner på Rikshospitalet, er en trivelig *professors' club*, hvor forskningsledere kan møtes over en kopp kaffe og diskutere etiske problemstillinger. Vi har bruk for å lære av hverandre for å påvirke forskningskulturen i riktig retning, sier Brandtzæg.

Ulver

Professor Ole Didrik Lærum gir forskningspolitikkens vekt på hardere konkurranse medansvar for å ha hevet terskelen for medforfattere til å melde innsigelser mot en prosjektleder.

– Det finnes ulver i internasjonal forskning. Vi må være klar over at konkurransemiljøet i USA er mye hardere enn i Norge, og at man der må passe enda bedre på at ting skjer på en forsvarlig måte, sier Lærum. Han viser til at mange topp amerikanske tidsskrifter krever at alle medforfatterne skriver under på teksten slik den fremstår og dermed går god for hele innholdet.

– I dag gjelder jungelens lov i konkurransen innenfor forskningen, sier Lærum. Alle rede på master- og stipendiatnivå må man ha diskusjoner om det etiske ved selve forskningsprosessen, og på forskernivå anbefaler den tidligere UiB-rektoren informasjonsservice og seminarer.

– Hvordan tror du forskere stiller seg til å bruke tid på kurs og opplæring?

– Forskningens varemerke er å bli trodd på, og gjennom en støtteordning vil forskerne stå bedre rustet til å fremstå troverdig, sier Lærum. Uklarhet og usikkerhet – snarere enn moralsk forfall – er skyld i en sak som Sudbø-saken, tror Lærum.

Av Andreas Høy Knudsen

– Detaljreguleringen av norsk medisinsk forskning er så tyngende at nye regler vil gå ut over rekrutteringen, ifølge professor Per Brandtzæg ved Rikshospitalet. (Foto: Scanpix)

– Detaljregulering kan ikke gi den grunnleggende tilliten som ligger i forskernes sosiale kontrakt med samfunnet, men det er i tillegg avgjørende å mobilisere etisk bevissthet gjennom hele studieløpet i all høyere utdanning, sier Venstres Odd Einar Dørum. (Foto: Kjetil A. Brottveit)

Utenlandske investeringer i norsk FoU

Utenlandske aktører er en betydelig finansieringskilde for FoU i Norge. Utenlandskeide bedrifter i Norge investerte 1,4 milliarder av egne midler i FoU i 2003, ifølge NifuStep. Med utgangspunkt i den definerte målsetningen om å bringe norsk FoU-innsats opp på et nivå tilsvarende 3 prosent av brutto nasjonalprodukt, ga Forskningsrådet NIFU STEP i oppdrag å kartlegge status for utenlandske FoU-investeringer i Norge. Arbeidet viste at utenlandske aktører er en betydelig finansieringskilde for FoU i Norge. Det viste også at kunnskapsgrunnlaget rundt en sentral kilde, FoU-investeringer i utenlandskeide bedrifter i Norge, var spesielt mangelfullt. Slike bedrifter investerte 1,4 milliarder av egne midler i FoU i 2003. Dette et betydelig beløp sammenlignet med de om lag 2 milliarder kroner som ble direkte tilført fra utlandet til norsk forskning.

Likestilling

"Vi treng ei kvinne"

Kvinner i mannsdominerte fagområde vert ofte belasta med mykje komitéarbeid. No kjem det framlegg om undervisningsfritak for å bøte på situasjonen.

– Eg vert ofte spurd om å sitje i komitear, og ofte kjenner eg meg pressa til å seie ja.

Ytringa frå ein fyrsteamanuensis ved Universitetet i Tromsø er truleg representativ for mange kvinner i mannsdominerte fagmiljø. Retningslinene går ut på at både kjønn skal vere representerte, til dømes i doktorgradskomitear. Dersom minst eitt av tre komitémedlemmer skal vere kvinner i eit fagområde med 90 prosent menn, må det nødvendigvis verte ekstraarbeid på kvinnene.

Kompensasjon

Professor Harriet Bjerrum Nielsen, leiar ved Senter for kvinne- og kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo, tek til orde for kompensasjonsordningar for kvinner som bruker mykje tid på komitéarbeid.

– Kvinner som er meirbelasta med administrasjon i form av komitéarbeid bør få ein rimeleg kompensasjon. Men dette må gjerast konkret, og ikkje vere eit generelt "tillegg" for komitéarbeid.

– *Kompensasjon i form av frikjøp frå undervisning?*

– Kva som er fornuftig, bør ein overlate til institusjonane, men døme på tiltak kan vere frisemester, eller ekstra driftsmidlar, seier Nielsen, som sjølv vert spurd om å sitje i langt fleire komitear enn ho kan seie ja til.

Professor Kari Melby ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier, NTNU, er inne på det same:

– Det er svært viktig strategisk å syte for god kjønnsbalanse i komiteane. Ein institusjon vil ofte sjå det som viktig å få sine tilsette inn i utvals- og komitéarbeid. Dette meirarbeidet kan kompensereast gjennom til dømes midlar til å kjøpe assistanse, eller ekstra frikjøpsmidlar for å lette anna arbeidsbør, seier Melby.

– Menn må undervise meir

– Ein kan verte flattert, men ender raskt opp med altfor mykje å gjere. Det vert umogeleg å strekkje til i alle funksjonar, seier Johanne Sundby. Ho er professor ved Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin, Universitetet i Oslo, og ei av kvinnene som ofte vert spurd om å sitje i faglege komitear.

– Kvinner er samvitsfulle og scorar bra på undervisningsrøynsle, men dårlegare på forskning og publisering. Denne kjønnskilnaden er ganske godt dokumentert: Kvinner har relativt fleire undervisningsstimar enn menn, seier Sundby, som meiner at nye likestillingstiltak må til.

– Nokre mannlege kollegaer må ta ein større del av undervisninga. Vi fører undervisningsrekneskap, men dei er ikkje alltid reelle. Det bør dei verte. Kvar enkelt kvinne bør

– Dei som er verkeleg gode forskarar, har kanskje ikkje så elegante undervisningsrekneskap, seier Johanne Sundby. Ho meiner den ekstra tida kvinner må bruke på komitéarbeid må takast frå undervisning, ikkje forskning. (Illustrasjonsfoto: EU)

ha mindre av tida si sett av til undervisning, for vi er berre 15 prosent av dei vitskapleg tilsette, medan 30 prosent må inn i komitéverva. Då må denne tida takast frå undervisning, ikkje forskning.

Sundby har vore forskingspolitisk aktiv ei tid, og nyleg vart ho vald inn til styret ved UiO. No har ho teke grep for å prøve å rydde seg forskingstid.

– Kompensasjonen eg får for styrevervet går til å kjøpe meg ein vikar for undervisning, seier Sundby, som har fått gjennomslag for denne ordninga av arbeidsgjeveren.

– Som styremedlem må eg sitje i tilsettingskomitear, men doktorkomitear og eksamenskommisjonar seier eg oftare nei til no.

– Rollemodellar

– Jo nærare ein kjem toppen, jo viktigare er det at både kjønn er representerte i styre og utval, seier Kari Hag, professor ved Institutt for matematiske fag, NTNU. Ho er prodekan ved Fakultet for informasjonsteknologi, matematikk og elektroteknikk (IME-fakultetet) og fungerer no som dekan.

– Vi har praktisert å alltid ha med kvinner i tilsettings- og doktorgradskomitear, spesielt om det finst kvinnelege søkjarar. Men ulempa er at ein kan verte eit slags gissel, noko eg sjølv har opplevd. Det gjaldt tilsetting i eitt av dei siste professorata som var øyremerkte for kvinner. Ingen søkjarar var så nær spesialfeltet mitt, men ei var ikkje lengre unna enn at eg fekk eit spesielt ansvar for vedkommande,

seier Hag og held fram:

– Eitt anna problem eg har vorte merksam på er at enkelte kvinner hjå oss har vorte mykje brukte som interne medlemmer og administratorar i doktorgradskomitear.

Skjermar kvinner

Som dekan vil ho prøve å skjerme kvinner som ikkje er professorar frå komitéarbeid.

– Vi prøver å unngå at dei som er i ein fagleg oppbyggingsfase, skal få ekstra administrative oppgåver, seier Hag, som meiner kompensasjonsordningar for kvinner må til.

– Det kan vere kvalifiseringsstipend eller at undervising vert dekt inn. Elles har fleire fakultet gode permisjonsordningar, seier

Hag. Ho meiner frikjøp av kvinner frå undervising òg har ei ulempe:

– Rollemodellen som kvinneleg førelesar/forskar forsvinn.

IME-fakultetet har seks institutt, av desse er det berre to som har tre eller fleire kvinner i fast vitenskapleg stilling.

– Dersom ein eller to kvinner vert kjøpt fri frå undervising, vil det seie at studentane får berre mannlege førelesarar, seier Hag, som hugsar:

– Ein gong sa ein kvinneleg matematikkstudent at eg var den fyrste kvinna ho hadde som førelesar. Det var inspirerende.

Av Kjetil A. Brottveit

Når kvinner er i fleirtal

Fleire av kvinnene som er intervjuar her har røynsle med ein "motsett situasjon" – under- skot på kvalifiserte menn i eit fagområde. Ikkje

minst gjeld dette innanfor kvinne- og kjønnsforskning. Forskerforum har spurt om det kan by på problem å fylle *mannsandelen* i komitear:

Kari Melby:

– Eg tykkjer dette er å snu problemet på hovudet. Problemet er at kompetente kvinner ikkje vert brukte. Eg ser det ikkje som ei viktig oppgave å kvotere inn inkompetente menn.

(Foto: Forskerforum)

Harriet Bjerrum Nielsen:

– Det er ikkje så mange menn å velje mellom, og dei få som finst kan verte overbelasta. Frå tilsettingsutval har eg fleire døme på at det ikkje har vore mogeleg å få til ein kjønns-samansett komité. Når ein har gjort eit større arbeid med å leite etter kvalifiserte personar, må ein nokre gonger kunne nøye seg med det nest beste. Eg ynskjer ikkje noko "millimeterdemokrati".

(Foto: Scanpix)

Johanne Sundby:

– Det hender at eg har kvinnelege doktorgradsstudentar innanfor emne som ingen menn har teke i. Nyleg hadde eg ei som skreiv om omskjering av kvinner, og den einaste mannen som har forska på dette var uaktuell. Etter å ha leita godt, føreslo eg ein komité av berre kvinner, og det står eg for. Dette er no til prøving hjå dekanen. Faren er at krava til kjønnsfordeling kan verte mekanistisk – ein spør ei dame, fordi ein treng ei dame. Dersom ein har tenkt gjennom saka, bør det av og til vere ok å ha ein komité med berre menn eller kvinner.

(Foto: Scanpix)

Stor forskerøkning

Tall fra NIFU STEP viser at det var i overkant av 17 500 personer i vitenskapelige/faglige stillinger i UoH-sektoren i Norge per 1. oktober 2005. Dette er en økning på 1300 fra 2003. Av disse innehadde 10 400 personer faste vitenskapelige/faglige stillinger, omkring 1800 var postdoktorer eller eksternt finansierte forskere og i underkant av 4000 innehadde en stipendiatstilling. Antallet leger ved universitetssykehus som deltar i FoU anslås til 1350 personer i 2005.

Antallet universitets- og høyskolelektorene har økt de siste 8 årene. Antall førsteamanuenser har holdt seg relativt stabilt, mens antall professorer har økt fra vel 2000 til 2700. I 2005 var det nesten like mange professorer som førsteamanuenser. Amanuensene har blitt færre, dette i tråd med at stillingen skal fases ut. Antall førstelektorer økte fra under 200 til 600. Ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene hadde 60 prosent av det faste vitenskapelige/faglige personalet doktorgrad i 2005, mot 15 prosent ved de statlige høyskolene. Aldersgruppen 50-60 år dominerte blant det faste

vitenskapelige/faglige personalet i 2005, mens det i 1997 var det omtrent like mange mellom 40 og 50 år som mellom 50 og 60 år.

Universitetet i Oslo hadde flest personer i faste vitenskapelige/faglige stillinger i 2005, mens Universitetet for miljø- og biovitenskap hadde færrest. NTNU har hatt den største veksten i antall fast vitenskapelig/faglig personale fra 1997 til 2005, fulgt av Universitetet i Bergen og Universitetet i Stavanger. Veksten var størst ved Universitetet i Stavanger med 40 prosent, og minst ved Universitetet i Oslo med 5 prosent.

Professorene utgjorde 42 prosent av det faste vitenskapelige/faglige personalet ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene i 2005, mens de kun utgjorde 5 prosent ved de statlige høyskolene. I underkant av 70 prosent av det faste vitenskapelige/faglige personalet ved de statlige høyskolene var ansatt i undervisningsstilling, det vil si førstelektor og universitets- eller høyskolelektor, mens gruppen utgjorde 20 prosent ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene.

Nye universiteter

– Høgskolen i Oslo allerede universitet

Forskere ved HiO mener høgskolestatusen skaper vanskeligheter for både omgivelser og ansatte som allikevel ser på institusjonen som et universitet – med forskning, profesorer og doktorgradsutdanning. Mye tyder på at HiO vil søke.

Professor Knut Lehre Seip ved Avdeling for Ingeniørutdanning ved Høgskolen i Oslo (HiO) sier til Forskerforum at det ikke lenger er kulant for en polyteknisk institusjon som HiO å presentere seg som høgskole. Stadig flere søsterinstitusjoner i Europa – også utenfor Storbritannia – har tatt universitetsnavn for å lette forbindelsene med omverdenen.

– Når vi både har professorer og doktorgradsutdanning, letter det presentasjonen av oss selv og det arbeidet vi gjør om vi er et universitet, sier Lehre Seip, som oppfatter Høgskolen i Oslo som et profesjonsuniversitet i dag.

Større enn Stavanger

HiO lever langt på vei opp til de nasjonale kravene til akkreditering av universiteter. Institusjonen tildeler doktorgrad i profesjonsutdanning, og mastergradsstudiene dekker et bredt spekter av utdanninger. HiO har 1100 årsverk og 11 000 studenter – mer enn både Universitetet i Stavanger og Universitetet for miljø- og biovitenskap. Et helhetlig kvalitetssikringssystem er på plass. Det får skryt av NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) for å være både kulturbbyggende og bredt distribuert med ansvar på lavt nivå. Den 27. februar vil NOKUT-styret etter alt å dømme godkjenne tre nye masterstudier ved HiO.

Utreder universitet

Nylig nedsatte høgskoleledelsen et bredt utvalg for å utrede betingelsene for å søke akkreditering. Rektor Per Lilleengen har ikke vært tilgjengelig for kommentar til Forskerforum, men prorektor Unni Knutstad sier at ledelsen er helt åpen i universitetsspørsmålet.

– Dette er ingen beslutning om at HiO skal bli universitet, presiserte Lilleengen nylig overfor høgskolens informasjonsavdeling. Mens tidligere rektor Steinar Stjernø var svært negativ til universitetsstatus, har Lilleengen tidligere uttalt at en eventuell universitetsstatus kan være på plass i 2011.

– Vi er midt i arbeidet med å utrede rammebetingelser for en eventuell søknad, sier utvalgsleder Sissel Østberg, dekan ved Avdeling for lærerutdanning. Rapporten skal være klar i juni, slik at styret kan bruke den i strategiplanen fra 2007.

– Det er ikke vårt mandat å anbefale eller ikke anbefale universitetsstatus, men det er vanskelig å gjøre dette arbeidet uten at vi kanskje kommer med et råd til styret eller én eller to konsekvensanalyser, sier Østberg til Forskerforum.

Kunstig skille

Professor Knut Lehre Seip synes skillet mellom universitet og høgskoler er kunstig – og

at HiO bør bli et profesjonsuniversitet på linje med de polytekniske universitetene i Storbritannia. Han tar forbehold om at det finnes argumenter for og imot – og at det ikke er rimelig å tenke seg at samtlige av profesjonsutdanningene skal være på forskningsnivå i framtiden.

– Ved ingeniørutdanningen har vi for tiden ikke ambisjoner om å opprette doktorgradsutdanninger, presiserer professoren.

Av Andreas Høy Knudsen

Mens tidligere rektor ved Høgskolen i Oslo, Steinar Stjernø, var svært negativ til universitetsstatus, har dagens rektor, Per Lilleengen, tidligere uttalt at en eventuell universitetsstatus kan være på plass i 2011. (Foto: Scanpix)

Dødsangst i skandinaviske tidsskrift

Mange frykter at det sterke fokuset på impact factor maler fremtiden svart for skandinaviske tidsskrift. En rekke medisiner vil nå ha en revidering av premieringssystemet for vitenskapelig publisering, skriver På høyden. I et brev til ledelsen ved UiB og Helse-Bergen bes det om at de ansvarlige instanser på nytt vurderer den nåværende linjen hvor premiering av vitenskapelig produksjon i stor grad baseres på high impact.

– Vi har en lang tradisjon med skandinaviske medisinske tidsskrift, men vi er svært bekymret for at denne går en sikker død i møte dersom

man opprettholder systemet hvor man belønnes ut fra publisering i store internasjonale tidsskrift med høy "impact factor", sier Hans Flaatten, som i tillegg til å være seksjonsoverlege og professor II, er medredaktør for Acta Anaesthesiologica Scandinavica.

De seks som har skrevet under brevet er alle UiB-ansatte og redaktører eller medredaktører i medisinske tidsskrift som har sete i Skandinavia og Norden. Det ble sendt før jul, men Flaatten forteller at de bare har fått svar fra lederen av Det regionale samarbeidsorganet mellom UiB og Helse-Vest

Arbeidsliv

Etterlyser politisk profil frå Djupedal

– Øystein Djupedal må snart vise kva som skil ei raud-grøn regjering frå ei borgarleg, meiner generalsekretær i Forskerforbundet Kari Kjenndalen. Ho utfordrar statsråden til å vise ein sterkare politisk profil.

– Eg kan ikkje sjå at Djupedal har kome med noka kursendring i høve til Kristin Clemet når det gjeld arbeidsvilkår og rettar for vitenskapsfolk ved norske lærestadar, seier Kjenndalen.

Som døme på at Djupedal held fram på same kurs som Clemet, trekkjer Kjenndalen fram at departementet framleis ønskjer å overlate til lærestadane å avgjere kor mykje av arbeidstida forskarane får bruke til forskning. I realiteten betyr det at vitsskapeleg tilsette ved universitet og vitsskapelege høgskular kan miste den individuelle retten og plikta til å forske like mykje som dei underviser – populært kalla "50 prosentregelen". Djupedal og departementet er for tida i rettssak med Forskerforbundet om desse sentrale retningslinjene.

– Vi ser på dette som eit alvorleg angrep på den akademiske fridomen, seier Kjenndalen.

Ho meiner dessutan at å fjerne desse sentrale retningslinjene vil svekke kvaliteten i høgare utdanning.

Pliktarbeid

Generalsekretæren i Forskerforbundet nemner også dei nye forskriftene for tilsettingsvilkår for postdoktorar og stipendiatar som døme på at Djupedal ikkje viser politisk profil.

– Ta den nye regelen om pliktarbeid for postdoktorar. Tilsettingsperioden er på to til fire år. Ved tilsetjing i postdoktorstilling i meir enn to år skal no arbeidsgjevar avgjere om den tilsette skal påleggast pliktarbeid og i kva omfang. Tidlegare kunne berre det fjerde året bli brukt til pliktarbeid. Dei nye reglane fører i realiteten til at det blir innført ei ny mellombels stilling tilsvarende førsteamanuensis.

Djupedals første test

SV-ministeren står no føre sin første store test som fagstatsråd. I mars skal regjeringa møtast for å gjennomføre sin første budsjettkonferanse i samband med neste års statsbudsjett.

– Djupedal har ikkje råd til å tape ein budsjettkamp om forskinga no. Det handlar om truverdet til den norske forskingspolitikken.

Skal vi tru på planane om å trappe opp forskingsinnsatsen til tre prosent av BNP, må det til ei kraftig auke av Forskingsfondet og dei generelle midla.

Kjenndalen minner òg om at norsk forskning i dei siste åra har blitt hardt pressa på grunn av innføringa av kvalitetsreforma.

– I første evalueringsrapport om reforma kjem det klart fram at forskinga har vore skadelidande. Eg saknar at statsråden no tek alvorleg tak i dei problema som kvalitetsreforma har skapt for forskinga.

Kjenndalen meiner det mest positive utspelet statsråd Djupedal har kome med hittil, er ein lovnad om å oppheve reglane om at lærestadane kan ha mellombels tilsette i vitsskapelege prosjektstillingar i opp til 12 år.

– Men eg forventar at ministeren snart presenterer ein eigen odelstingsproposisjon som avviklar denne særseigne regelen som berre oppfatar tilsette ved universitetet og høgskular.

Kvalitetsreforma

Statssekretær i Kunnskapsdepartementet Åge Rosnes minner Kjenndalen på at regjeringa la fram det dei sjølve kallar "tidenes beste budsjett" for 2006.

– Når det gjeld neste års budsjett, har eg ingen anna kommentar enn at sektoren må vente til statsbudsjettet blir lagt fram.

Rosnes avviser ikkje at mykje av politikken dei fører liknar på Clemets.

– Kvalitetsreforma er vedtatt i Stortinget, og vi har ikkje gjort nokon snuoperasjon her.

Rettsaka med Forskerforbundet vil han ikkje kommentere konkret.

– Men initiativet vårt om forskartida er på mange måtar ei logisk følgje av prinsippet i kvalitetsreforma om at institusjonane skal ha større råderett.

– Men det blei òg vedtatt i Stortinget at kvalitetsreforma ikkje skal gå ut over forskningstida. Kvifor oppheve "50 prosentregelen" då?

– No er ikkje evalueringa av kvalitetsreforma ferdig enno, så dette er for tidleg å seie noko om.

– *Nettopp difor var det vel for tidleg å fråskive seg dette ansvaret, vil vel andre heide?*

– Nei, det er vi ikkje samde i.

Rosnes grunnjev også endringane i pliktarbeidet med at lærestadane skal ha meir ansvar for eigne stillingsressursar, og avviser at dei no opnar for meir midlertidig arbeid i sektoren.

– Når det gjeld årsmålstillingar, så kjem det ein odelstingsproposisjon til våren, avsluttar statssekretæren.

Av Ingar Myking

Generalsekretær i Forskerforbundet, Kari Kjenndalen, kan ikkje sjå at Djupedal har kome med noka kursendring i høve til Kristin Clemet. (Foto: Ingar Myking)

Kritikk av hemmeleghald om universitetsmusea

Mange ventar i spenning på innhaldet i ei ny utgreiing om universitetsmusea i Noreg. Utvalet held korta tett til brystet, og i fagmiljøet er det mange som er kritiske til hemmeleghaldet rundt prosessen.

For første gong blir det laga ei eiga offentleg utgreiing om universitetsmusea i Noreg. Kunnskapsdepartementet vil ha definert kva rolle universitetsmusea skal ha i den nasjonale museumssektoren. Rapporten skal vere ferdig med rapporten innan 31. mars 2006,

– Riksrevisjonen har tidlegare kritisert universitetsmusea for dårleg forvaltning av samlingane, og dette er eit svært viktig punkt som vi diskuterer grundig. Vi ser også på dei andre funksjonane ved universitetsmusea, og ikkje minst vurderer vi kva rolle musea skal ha i forhold til resten av museumsfeltet i Noreg. Elles kan eg ikkje gå ut med noko før alle i utvalet er einige om vurderingar og konklusjonar, seier ein ganske ordknapp Bjarne Rogan, leiar i utvalet og dekan ved Historisk-filosofisk fakultet, Universitet i Oslo (UiO).

Mykje uklart

Men allereie no får utvalet kritikk for at diskusjonen berre går føre seg bak lukka dører og ikkje vert lufta i fagmiljøet.

– Eg er sterkt imot hemmeleghald i slike prosessar. Ekspertisen finst lokalt, og difor synest eg utvalet skulle ha testa sine synspunkt og idear imot fagmiljøa undervegs, seier Marit Anne Hauan, museumsleiar ved Tromsø museum.

Egil Mikkelsen, direktør ved Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, følgjer opp kritikken.

– Det burde ha vore ein diskusjon i fagmiljøa medan utvalet jobbar, seier han.

Elen Roaldset, direktør ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, synest det har vore ein uoversiktlig prosess for dei universitetsmusea som ikkje har fått vere med i utvalet.

– Det har mellom anna vore uklart korleis og når vi skal få kome med våre innspel. Eg er likevel tilfreds med at ei utgreiing om universitetsmusea no er komen i gang, og ser fram til at dokumentet kjem. Men eg hadde venta at vi skulle få kome sterkare med i denne prosessen, seier Roaldset.

Forsking

Fagmiljøa ved universitetsmusea har likevel store forventningar til utgreiinga.

– Eg håper det blir slått fast kor naudsynt det er med vitskapleg tilsette ved universitetsmusea slik at vi å held kontroll over samlinga og kan utrette allmennretta forskingsformidling. Dette må gjerast tydeleg både for eigarane, det vil seie universiteta, og for Kunnskapsdepartementet, som fordeler midlane, seier Marit Anne Hauan ved Tromsø museum.

Hauan vonar dessutan at utvalet vil peike på behovet for nye bygg, slik at arbeidssituas-

Universitetsmusea har lange forskingstradisjonar. No ventar fagmiljøa spent på ei ny departementsoppnemnd utgreiing. Her Bergen Museum. (Foto: Ingar Myking)

sjonen ved universitetsmusea kan bli betre.

– Det må også skapast betre vilkår for eksperimentverksemd innanfor forskingsformidlinga ved universitetsmusea, slik at vi kan gjere vitskapen lettare tilgjengeleg for publikum, seier Hauan.

Meir ressursar?

Mikkelsen ved Kulturhistorisk museum påpeikar at universitetsmusea sjølve lenge har ivra for ei utgreiing.

– Men eg har fått nokre signal om kva utvalet drøftar, og er litt betenkt. Det eg er mest på spent på, er kva utvalet vil seie om den rolla universitetsmusea skal ha som forskingsinstitusjonar. Eg er redd utvalet diskuterer om universitetsmusea skal flyttast over til Kulturdepartementet i lag med musea der, seier han.

– Vi veit at universitetsmusea under Kunnskapsdepartementet har hatt betre ressurstilgang enn dei musea som ligg under Kulturdepartementet.

Mikkelsen er oppteken av at universitetsmusea forvaltar eit enormt kjeldemateriale som grunnlag for forsking.

– Bevaringsproblematikk handlar mykje om kva for tilstand magasin og bygningar generelt er i. På sikt er planen at Kulturhistorisk

museum skal flytte til Bjørvika, og eg vonar utvalet også kjem til å seie noko om dette.

Formidling

Elen Roaldset ved naturhistorisk museum meiner det er viktig for nasjonen å ta vare på dei biologiske og geologiske samlingane.

– Dei biologiske samlingane har fått ny aktualitet som genbankar. Våre vitskapleg tilsette er landets fremste til å identifisera arter. Universitetsmusea kunne vore mykje betre utnytta av universiteta, ikkje minst når det gjeld formidling, seier Roaldset.

– Dei ulike departementa samarbeider altfor dårleg om museumspolitikken, og vi vonar at utvalet kjem med nokre grep når det gjeld samordning av universitetsmusea og andre museum, seier Tron Wigeland Nilsen, generalsekretær i Norges Museumsforbund, ein av interesseorganisasjon for musea i Noreg, der også alle universitetsmusea er medlemmer.

Sjølv om Wigeland Nilsen er kritisk til noverande eigar, meiner han at universitetsmusea framleis bør bli under Kunnskapsdepartementet.

– Men mitt inntrykk er at departementet ikkje har vore noko særleg interessert i å ta vare på sine eigne museum, uttaler han.

Av Johanne Landsverk

Vi vurderer kva rolle musea skal ha i forhold til resten av museumsfeltet i Noreg, seier utvalsleiar Bjarne Rogan. (Foto: Ingar Myking)

Under Engabreen i Vest-Svartisen ligg ein forskingsstasjon som vekkjer stor merksemd internasjonalt. Laboratoriet er eineståande i verda, fordi ein får tilgang til breen frå undersida. (Foto: Hallgeir Elvehøy)

Når isen aukar farten

Global oppvarming kan påverke rørsleane til dei store innlandsisane i Antarktis og på Grønland, og dette kan få følgjer for havnivået. Men kva skjer egentleg når isen glir raskare ut i havet? Gaute Lappegard har prøvd å finne løysinga under Engabreen.

GAUTE LAPPEGARD er forskaren som gjeikk under isen. Under 210 meter tjukk is har han samla store mengder data til doktoravhandlinga om bredrenering. Brelaboratoriet under Engabreen i Nordland har fått stor merksemd blant internasjonale breforskarar, og no vekkjer også doktoravhandlinga til Lappegard stor interesse.

I avhandlinga har Lappegard studert korleis vatn drenerer langs botnen av breen og kva som påverkar rørsleane til breen.

– Det å studere subglasiale prosessar er viktig for å forstå kor raskt breane rører seg og korleis dei formar landskapet. I vår tid, med auka smelting og dermed ekstra tilførsle av vatn, vil farten til breen i mange tilfelle bli endra. Dette kan ha mykje å seie for havnivået sidan den globale oppvarminga kan påverke rørsla til dei store innlandsisane i Antarktis og på Grønland, seier Gaute Lappegard, som disputerte

ved Universitetet i Oslo (UiO) i februar.

Ein av rettleiarane hans, professor Jon Ove Hagen ved Institutt for Geofag, UiO, fortel at Lappegard er den første ved UiO som har skrive doktoravhandling på grunnlag av feltarbeid frå undersida av Engabreen.

– Sjølv om avhandlinga til Lappegard berre er ei lita brikke i den store samanhengen, er ho viktig for å prøve å forstå korleis breane reagerer på klimaendringar. Ein veit frå før at mange brear glir periodevis raskare om sommaren enn om vinteren, men kva skjer når vi får eit varmare klima? I dei siste åra har vi sett at utløparane frå Grønlandsisen akselererer og glir raskare enn dei gjorde berre for femten-tjue år sidan. Ein av grunnane kan vere meir smeltevatn på breoverflata som drenerer ned gjennom den tusenmeter tjukke isen og ned til botnen av breen. Vatnet gjev mindre friksjon langs underlaget, slik at bre-

– Det er viktig å forstå korleis vatn drenerer langs botnen av breen, og kva som påverkar rørsleane til breen, seier Gaute Lappegard, som nyleg disputerte med ei doktoravhandling om bredrenering. (Foto: Johanne Landsverk)

en glir raskare ut i havet.

Hagen meiner forskinga til Lappegard er viktig i den samanhengen, nettopp fordi han tek opp i kva grad breens gliderørsle er avhengig av tilgang på smeltevatn langs botnen av breen.

– Kor raskt breen glir, han samanheng med tilgangen på vatn, og denne avhandlinga er

eit bidrag til å forstå betre kva som skjer. Når vi framleis veit så lite om dette, er det fordi ein ikkje har hatt tilgang til breen frå undersida.

Men forskingslaboratoriet under Engabreen som har gjort dette prosjektet mogleg.

– Det er ingen annan stad i verda denne forskinga kan la seg gjere. I Frankrike finst eit laboratorium som vart laga i samband med ei kraftutbygging, men der er det svært lite is igjen på grunn av auka smelting dei siste åra. Under Bondhusbreen på Folgefonna er det også bygd subglasiale vassinntak under 160 meter med is, men der er det svært vanskeleg å gjere målingar.

ENGABREEN ER EIN utløpar frå Vestre Svartisen, som ligg i Nordland fylke. Det var i samband med kraftutbygginga i Vest-Svartisen på 1990-talet at laboratoriet under Engabreen kom i stand. For å leie vatn inn i magasinet, måtte vatnet hentast under breen. Statkraft bygde difor eit tunnelsystem under breen for å kunne ta ut vatnet 650 meter over havet og leie det over til eit reservoar. I samarbeid med Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE) vart det samtidig laga ein parallell tunnel som er tilrettelagt for forskning.

I FELTARBEIDET UNDER Engabreen har Lappegard hatt med seg hovudfagsstudentar til å utføre felteksperimenta. Han har også i periodar arbeidd tett saman med ei gruppe amerikanske forskarar, noko som resulterte i ein publikasjon i tidsskriftet *Science* i 2003. Fleire amerikanske og britiske forskingsgrupper har nemleg utført feltarbeid i den spesielle forskningstunnelen, i tillegg til at NVE har drive forskingsprosjekt der i mange år.

I doktoravhandlinga, som har tittelen *Basal Hydraulics of Hard-Bedded Glaciers: Observations and Theory Related to Engabreen, Norway*, har Lappegard arbeidd med store mengder feltdata.

– Metodisk har eg jobba med å teste og utvikle klassiske teoriar og numeriske modellar for korleis vatn drenerer langs botnen av breen. Det er her Engabreen er så unik i verds-samanheng, fordi vi kan gå inn frå undersida av breen og simulere naturlege hendingar ved å pumpe inn vatn nedanfrå. Eg kjenner ikkje til andre breekksperiment der forskarane sjølve kan utøve så streng kontroll på førande prosessar som vassmengde og vasstrykk, seier han.

Lappegard meiner det er ein stor fordel å kunne justere vassmengde og vasstrykk direkte, og dermed kan ein sjølv sette rammene.

– Dette står i stor kontrast til observasjonar gjort frå overflata, der forskarane borar seg ned gjennom isen, set inn trykkmålarar i borehola og vonar at naturlege vasstrykkhendingar som følgje av stabilt fint vær eller kraftig regn skal gje interessante trykkdata, forklarar han.

Måleinstrumenta under Engabreen registrerer naturlege hendingar kontinuerleg, og observasjonane kan gjerast utan å påverke det subglasiale miljøet. Lappegard fortel at han har utført to ulike typar målingar i breen.

– Den eine typen er langtidsobservasjon av istrykk og istrykkvariasjonar, noko som

går føre seg kontinuerleg. Slik ville vi finne ut korleis trykket endrar seg gjennom sesongane. Desse målingane har gått føre seg sidan desember 1992, noko som gjev oss den lengste dataserien i verda med direkte istrykkmålingar. Den andre typen eksperiment går over kortare tidsrom, der ein bruker trykkpumpe for å finne ut korleis breen reagerer på brå endringar i vasstrykket.

Motivasjonen til Lappegard har vore å finne ut korleis vasstrykk påverkar glidefarten til breen.

– Her har det vore to ulike retningar blant forskarane. Den eine hevdar at vassvolumet åleine har mest å seie for gliderørslene til breen. Den andre er dette eg har prøvd å vise ved langtidsmålingar i avhandlinga: at glidefart har mest med kapasiteten til dreneringssystemet å gjere. At ein tilfører meir vatn, treng nemleg ikkje føre til auke i vasstrykket på lang sikt dersom dreneringskapasiteten er stor nok, seier han.

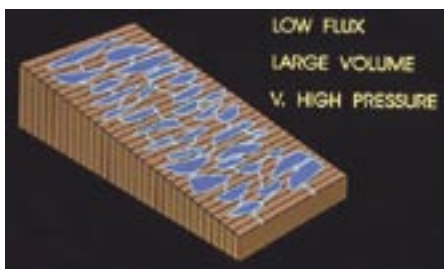
«Engabreen er unik i verds-samanheng, fordi vi kan gå inn frå undersida av breen og simulere naturlege hendingar ved å pumpe inn vatn nedanfrå.»

Gaute Lappegard i laboratoriet i forskningstunnelen. Sjakta måler 1,5 x 2 meter. Forskarane har direkte tilgang til breen frå undersida gjennom ei dør som normalt er sperra med stålbjelkar. (Foto: Roger Hansen)

Kanalbasert dreneringssystem, sommar: Smeltevatn og regnvatn frå overflata først ned til botnen av breen, der det effektivt drenerast vidare i kanalar fram til fronten av breen. Vasstrykket i desse kanalane er lågt, medan vassføringa er stor. (Skisse: Urs Fischer)

Forgreina dreneringssystem, vinter: Det vert heile tida generert litt vatn under breen. Gjennom vinteren samlast dette vatnet i et forgreina system av vasslommer. Vasstrykket i dette systemet er høgt, medan vassføringa er lita. (Skisse: Urs Fischer)

Lappegard held no fram med ei lang utgreiing om dreneringssystem i isbrear, om kanalane som oppstår mellom isen og fjellet, og om korleis varme vert generert av strøymande vatn så isen smeltar og kanalane veks. Det er også snakk om to ulike dreneringssystem, eitt som er dominerande om vinteren og eit anna som dominerer om sommaren.

- Vinterstid er det framleis flytande vatn under breen. Det blir tilført lite vatn frå overflata, men likevel ser vi ei høg gliding. Dette har samband med dreneringssystemet om vinteren, når vatnet som renn langs botnen av breen går i eit spreidd system. Det dannar seg vasslommer eller groper, såkalla "cavities", langs botnen av breen, og her oppstår det etter kvart høgt trykk, så vatnet siv ut gjennom små kanalar og dannar samband med andre vasslommer av tilsvarande høgt trykk. Vassføringa er altså låg, men trykket er høgt.

Om sommaren er det derimot eit kanalbasert dreneringssystem som dominerer under breen. Mykje smeltevatn frå overflata gjer at vatnet strøymar raskt gjennom kanalane. Di høgare vassføring, di lågare er trykket i kanalen, forklarar Lappegard.

- Men kva nytt har du eigentleg funne ut?

- Eg har verifisert ein del av modellane som tidlegare er laga på grunnlag av undersøkingar frå breoverflata. Ein del av eksperimenta mine viser at tidlegare modellar forklarar dreneringssystema på ein tilfredstillande måte, det vil seie at stabil tilførsle av vatn og høgt vasstrykk fører til jamn, høg gliding om vinteren. Om sommaren er det høg

Jordtrykksensorar under breen som kontinuerleg måler trykket frå isen. (Foto: Gaute Lappegard)

«Det er ingen annan stad i verda denne forskinga kan la seg gjere.»

vassføring men lågt trykk på breen, og då kan glidefarten vere høg men også låg. Sommars-tid er det svært store variasjonar.

Nokre av eksperimenta til Lappegard styrker altså klassiske modellar, medan andre modellar viser seg å ikkje halde mål. Med grunnlag i felldata og ved bruk av numeriske modellar har han mellom anna vist at det kanalbaserte systemet, som har lågt vasstrykk, er forsegl av ei trykkbru i isen, slik at kanalane berre fører smeltevatn med seg frå overflata. Tidlegare har ein trudd at dette kanalsystemet fritt kan samle vatn langs brebotnen.

DOKTORGRAD SARBEIDET TIL Lappegard er finansiert av Noregs Forskingsråd, og resultata frå forskinga er tidlegare presentert i ulike internasjonale fagtidsskrift. Dei store mengdene med felldata som er samla inn under Engabreen kan gje grunnlag for vidare forskning, og no vil Lappegard søkje om pengar til eit nytt forskingsprosjekt.

- Eg vil gjerne få studere nærare kva som påverkar kor raskt breen glir og ønskjer å bruke trykkipumpe til å manipulere fram resultata, seier han.

Under disputasen vart Lappegard oppmoda til å utvide forskinga, nettopp fordi befor-skarane i verda enno veit svært lite om kva som skjer på undersida av breen.

- Den eine opponenten meinte eg burde bruke same typen felldata til å forske vidare på erosjonsmodellar, det vil seie korleis breen kan forme landskapet. Også dette er prosessar vi enno ikkje heilt forstår, fortel Lappegard.

Opponentane var klare i sin dom: forskinga hans under Engabreen er heilt unik. Og laboratoriet under dei store ismassane berre ventar på fleire forskingsprosjekt.

Av Johanne Landsverk

20 spørsmål

1) I kva land finn ein storbyen Dalian, som òg har vore kjend under namna Lüda og Port Arthur?

2) Kva heiter det prestisjetunge britiske medisinske tidsskriftet som i fjor haust publiserte ein feilaktig artikkel av Jon Sudbø?

3) I den største byen på Vestbreidda blei 29 muslimar massakrert av busetjaren Baruch Goldstein i 1994. Kva heiter byen?

4) Svenske Thomas Wassberg vann 15 km langrenn i OL 1980 med 1/100 sekund. Kven stod att med sølvet?

5) Kva heiter ordføraren i Bergen?

6) Kva heiter filmskaparen bak "Fucking Åmål", "Tillsammans" og "Lilja 4ever"?

7) "Hic est corpus meum" er latin for "dette er min lekam". Kva for norsk formular er uttrykket opphav til?

8) Kva slags arbeid gjorde ein bøkker?

9) Kven var den einaste som slo Frode Estil på jaktstarten i OL i Torino?

10) Ayyan Hirsi Ali var nyleg i Noreg i samband med ei boklansering. I kva land er ho parlamentsmedlem?

11) Kven skreiv "Hemsöborna", som Riksteatret turnerer med denne vinteren?

12) I London sette "Sommerdag" salsrekord for eit Munch-bilete. Kva heiter auksjonshuset kor biletet gjekk under hammaren?

13) Kva heiter palestinarane sin president?

14) Kven var Aldo Moro?

15) Kor var Che Guevara fødd?

16) Og kor blei han drepen?

17) Kva er ein eufemisme?

18) Kva er nest etter oksygen det vanlegaste grunnstoffet i jordskorpa, svært viktig blant anna for dataindustrien?

19) Kva kornslag får vi malt frå?

20) Og kva for norsk-dansk diktar skreiv infame gravskrifter som bl.a "Her ligger Walt. Han gjorde Malt. Og det var Alt"?

Rette svar på side 23

– Forsvar Darwin!

– Vitenskapsfolk bør stå opp og forsvare Darwin og utviklingslæren, mener biologiprofessor Nils Christian Stenseth og vitenskapsfilosof Michael Ruse. 147 år etter *Om artenes opprinnelse* er Darwin fremdeles kontroversiell.

FRA SOLRIKE FLORIDA State University har Michael Ruse tatt turen til vinterlige Oslo, for å feire 197-årsdagen for Darwins fødsel med et flammende forsvar for utviklingslæren – og et like lynende angrep på alle som ikke omfavner den.

– Det som både overrasker og skuffer meg, er at så mange fremdeles nekter å være med på Darwins utviklingslære gjennom naturlig utvalg, sier Ruse engasjert.

For første gang ble "Darwin Day" i år arrangert ved Universitetet i Oslo – slik det har blitt gjort ved universiteter over hele verden rundt Darwins fødselsdag 12. februar.

– Kjempesuksess. Dette skal vi gjøre mer av, sier en av initiativtakererne, Nils Christian Stenseth ved Biologisk institutt, der han tripper fornøyd rundt foran de par hundre sjelene som har møtt opp i auditoriet i Helga Eng's hus på Blindern for å lære mer om mannen som revolusjonerte biologien.

– Mange er for så vidt med på selve evolusjonslæren, men har problemer med det naturlige utvalg. Mange leter etter et nytt paradigme, etter en "mykere" eller "snillere" variant enn den Darwin presenterte, sier Ruse.

Den kjente vitenskapsfilosofen vet hva han snakker om. Gjennom en lang karriere, der han har hatt stillinger ved prestisjeuniversiteter som Cambridge og Harvard, har han arbeidet med darwinismen. Og darwinismens utfordrere. Og dem har det vært mange av gjennom årenes løp, både fra vitenskapelig, kirkelig og folkelig hold.

– Kristne reagerte spontant da *Om artenes opprinnelse* kom ut i 1859. Men Darwin var en vel ansett mann i England, så selv om han ble kritisert og mange var skuffet, hadde man likevel respekt for ham, sier Ruse.

CHARLES DARWIN BLE født inn i en velstående familie i 1809. I utgangspunktet skulle han bli lege, som sin far. Men da det viste seg at han ikke tålte å være til stede ved obduksjoner, forlot han anatomien i Edinburgh til fordel for teologistudier ved Cambridge. Men den himmelske lære sto ikke mot konkurransen fra det jordiske. Parallelt med studiene leste Darwin naturhistorie. Slik ble det ikke prestekallet, men biologien som frelste den unge mannen.

I 1831 fikk 22-åringen muligheten til å bli med HMS Beagle på jordomseiling som naturforsker. Reisen skulle vare i fem år, føre Darwin til både Sør-Amerika, Australia og Galapagosøyene – og gjøre ham til en kjent mann gjennom den populærvitenskapelige beretningen *The Voyage of the Beagle*.

– Egentlig hadde Darwin utviklingslæren klar to år etter at han hadde kommet tilbake, i 1938. Men han offentliggjorde den ikke på 20 år, på grunn av sykdom, utsettelse og diver-

se omstendigheter, sier Ruse.

Men Ruse mener altså at Darwin hadde observert det alle biologer hadde sett siden Aristoteles: De levende organismene er ikke kastet sammen helt tilfeldig. De fungerer. Og de ulike artene er utviklet slik at de er tilpasset omgivelsene sine.

– Darwin revolusjonerte biologien fra å være en samling observasjoner og faktaopplysninger til at man begynte å forstå sammenhengene. Darwin kom opp med en mekanisme for å vise *hvordan* evolusjonen hadde skjedd, gjennom naturlig utvalg, sier Stenseth.

En ting var at utviklingslæren stred mot opprinnelig kristen lære, der det sto en skapende Gud bak verden og mennesket. Men også fra vitenskapelig hold møtte Darwin sterk motstand.

– Darwin ble kritisert fra anatomisk hold, der for eksempel Richard Owen trodde på en tysk naturlære der man opererte med anatomiske arketyper av nærmest platonsk karakter. Darwin ville vel kalt dem "stamfedre", sier Ruse.

Han mener endatil at Darwins våpendrager og forsvarer i debatten som fulgte utgivelsen av *Om artenes opprinnelse*, Thomas Henry Huxley, heller ikke likte tanken på det naturlige utvalg.

– Leser du bøker fra denne tida, ser det i kapittel 1 ut som folk er darwinister. Men når du kommer til kapittel 3, innser du at de ikke er det. De snakker ikke om naturlig utvalg og ikke om tilpasning. De ekte darwinistene kunne telles på én hånd, sier Ruse.

DET NATURLIGE UTVALG virket – og virker fremdeles – vanskelig for mange, både fordi mennesket i dette perspektivet bare er en del av naturen og et resultat av biologisk utvikling – og fordi det naturlige utvalg framstår som rått, brutalt og umoralsk.

– Darwinistisk utviklingslære påstår ikke at det er det gode eller det perfekte som vinner. Poenget er at *noen* vinner. Og så er det materialet man har å arbeide videre med, sier Ruse.

Det var ikke Darwin, men den britiske filosofen Herbert Spencer som opprinnelig kom opp med termen "survival of the fittest". Dar-

«Darwinistisk utviklingslære påstår ikke at det er det gode eller det perfekte som vinner. Poenget er at noen vinner.» Michael Ruse

12. februar var det 197-årsdagen for Darwins fødsel. Han er fortsatt kontroversiell. Den kjente vitenskapsfilosofen Michael Ruse tror amerikanere er skeptiske til ideen om evolusjon.

– De tror vi er skapt av Gud. USA er på en måte verdens mest utviklede land. Samtidig er det altså svært mange som går rundt og tror at mennesket ble skapt ved et trylleslag for 6000 år siden, sier Ruse.

win tok begrepet inn i sjette utgave av boka om artenes opprinnelse. Men oversatt til "den sterkeste rett" og brukt i sosialdarwinistisk lære for å rettferdiggjøre forskjeller mellom klasser, kjønn og rase, blir dette særdeles problematisk. Og bedre skulle det ikke bli med eugenikkbevegelse og nazistisk raselære.

– Man kan ikke slutte fra evolusjonsbiologiens observasjoner til normative utsagn om samfunnet. Evolusjonslæren handler ikke hva som er "rett" eller "galt". Den handler ikke om moral, sier Stenseth.

– Det naturlige utvalg er ikke perfekt. Det har heller aldri darwinianerne påstått. Tvert imot tar de dette som et tegn på at de har rett i at det har skjedd et naturlig utvalg. Hadde det stått en allmechtig, skapende Gud bak, ville han ikke ha skapt imperfeksjonene, mener Ruse – og viser fram en illustrerende planse med den lange omveien en sædstreng tar fra testikkel, opp i kroppen, rundt en annen streng og så ned og ut.

DARWINS LÆRE KOM ifølge professor Stenseth for alvor inn i den vitenskapelige mainstreamen etter 1930, etter at Darwin ble tatt opp igjen i viktige publikasjoner av folk som skulle bli legender i moderne evolusjonsbiologi: Ronald Fisher, J.B.S. Haldane og Sewall Wright.

– Og innen 1960 aksepterte alle naturlig seleksjon, sier Stenseth.

Men så begynte folk som Stephen Jay Gould å stille kritiske spørsmål i sitt skarpe

Michael Ruse (t.v.) og Nils Christian Stenseth leverte et varmt forsvar for utviklingslæren da Darwins fødselsdag for første gang ble markert med Darwin Day på Universitetet i Oslo i februar.

angrep på sosiobiologien. Stenseth har selv vært i heftig dispuitt med den mest berømte evolusjonsbiologen siden Darwin.

– Han var invitert til et møte her i Oslo. Jeg reiste meg opp og sa høyt at Gould ikke aksepterte naturlig seleksjon. Han ble rasende. Og i stedet for å ta påstanden min på alvor og svare, brukte han hele sin autoritet og berømmelse til å prøve å få meg til å se ut som en idiot, sier Stenseth. Men han er glad for at han fikk støtte av Ruse for sitt syn.

Debatten rundt evolusjonsbiologien har, som vi kan se av denne korte historiske gjen-

«Et stadig mindre flertall i den norske allmennheten aksepterer evolusjonslæren og darwinismen. Flertallet i det vitenskapelige miljøet tror, men veldig få står fram og forsvaret dette synet.»

Nils Christian Stenseth

nomgangen, altså rullet og gått innenfor biologien i 150 år. Men mens mange faglige debatter aldri kommer utenfor seminarrommene og auditoriene, har Darwins lære også blitt en het potet blant lekfolk, lærere og elever langt nedover i årsklassene. Særlig i USA har skoler og lærebøker reservert seg mot evolusjonslæren og lagt vekt på at den er en *teori*.

– Mindre enn 1/3 av amerikanere aksepterer i dag evolusjonslæren, sier Stenseth.

– Jeg tror amerikanere er skeptiske til ideen om evolusjon. De tror vi er skapt av Gud. USA er på en måte verdens mest utviklede land. Samtidig er det altså svært mange som går rundt og tror at mennesket ble skapt ved et trylleslag for 6000 år siden, sier Ruse.

Men også i Norge er Darwins lære omdiskutert.

– Et stadig mindre flertall i den norske allmennheten aksepterer evolusjonslæren og darwinismen. Flertallet i det vitenskapelige miljøet tror, men veldig få står fram og forsvaret dette synet.

– Hvorfor?

– De mener kanskje ikke det er så viktig? Men jeg ser en dramatisk anti-intellektuell bevegelse, der kreasjonister, tilhengere av så-

kalt intelligent design og andre kritikere av utviklingslæren får oppmerksomhet i pressen, mens vi knapt ser dem som støtter læren, svarer Stenseth.

DERMED TRENGER VI IKKE å reise helt til Alabama eller Kansas for å finne eksempler på at elever får høre helt andre versjoner om artenes opprinnelse enn den Darwin nedtegnet for 150 år siden. Vi trenger bare å ta turen til fellesmøtekveld i Domkirken i Kristiansand i januar i år, der Alv Magnus, leder av verdens største misjonsorganisasjon Youth with a Mission avviste Darwins utviklingslære.

– Vi må gjenerobre skapertroen. Det er den som stemmer best overens med naturens lover, observasjoner og logisk tenkning. Hvordan ærer vi da Gud? Jo, ved å anerkjenne hans makt og herlighet, sa Magnus.

Eller vi kan dra til Lørenskog og Regnbuen kristne friskole, som sommeren 2005 havnet i mediene da det ble kjent at elevene lærer at Gud skapte jorden og at mennesket ble til for 6000 år siden.

– Utviklingslæren vil også bli omtalt, slik lærerplanen krever. Men jeg forteller at den er en teori, og på ingen måte bevist, sa Per Kristian Lachmann til Dagsavisen,

Og at mennesket skulle være i slekt med apene? Ikke tale om.

**Av Jan Zahl
(tekst og foto)**

► Svar på 20 spørsmål:

- 1) Kina
- 2) The Lancet
- 3) Hebron
- 4) Finske Juha Mieto
- 5) Herman Friele
- 6) Lukas Moodysson
- 7) Hokuspokus
- 8) Laga tønner
- 9) Jevgenij Dementijev, Russland
- 10) Nederland
- 11) August Strindberg
- 12) Sotheby's
- 13) Mahmoud Abbas (også kjend som Abu Mazen)
- 14) Leiane italiensk politiker som ble kidnappet og drept av Røde Brigader i 1978
- 15) Argentina
- 16) Bolivia
- 17) Ei forskjønnende omskriving
- 18) Silisium
- 19) Bygg
- 20) Johan Herman Wessel (1745–1785)

Karakterer:

- 18-20 rette: Særs godt
- 14-17 rette: Mykje godt
- 9-13 rette: Godt
- 5-8 rette: Nokså godt
- 0-4 rette: Lite godt

Michael Ruse kom fra Florida for å hylle Darwin.

Nesten jurist

Tro det den som vil, Ine Marie Eriksen tror det ikke, for barnehagene står i veien: – Djupedal vil ikke få gjennomført det han har lovet på forskningens vegne, sier lederen i Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomité.

DET NORSKE PARLAMENT må være det eneste parlament i verden hvor ikke en eneste mannlig representant har en skreddersydd dress. Det er sammenstiftede Dressmann-jakker og irrgroene skjorter så langt øyet kan skue. Vi møter Ine Marie Eriksen på en fredag, den møte-frie dagen på Stortinget. Da kan mennene kaste jakka og slipset og bruke halve dagen i Stortingsrestauranten. Der går Odd-Einar Dørum forbi, her kommer Jon Lilletun, Lars Sponheim har dongeribuksa halvveis ned på baken: Å herregud hvor de ser ut, har ingen av dem koner?

Damene derimot... de kan kle seg, de.

INE MARIE ERIKSEN har på seg noe som sikkert koster over 5000 kroner. Men så er hun da trolig et produkt av en høyere middel-kassefamilie, en med god smak. Unge Høyre-damer er alltid dét.

– Jeg er oppvokst på Strømmen, foreldrene mine ble skilt da jeg var fire, mamma er uføretrygdet, pappa var elektriker.

Dette er ille: Vi sitter foran en klasseforræder: Dette som høyresiden helt feilaktig kaller sosial mobilitet.

– Morfar er typograf med partiboka i orden. Vi har hatt mange harde diskusjoner.

Vel, vel, så mislykkedes vi med vår klasse-teori. Vi får spille ut et sikkert kort, for politiske broilere har en ting til felles, manglende embetseksamen.

– Jeg går ut i fra at du ikke har gjort ferdig jus-sen?

Eriksen smiler lettere beskjemmet.

– Jeg har tatt den nest siste eksamenen mens jeg har sittet på Stortinget. Men jeg mangler de siste 30 vektallene.

– Har du laud så langt da?

– Vel, ja.

Okke som: Om fire år får vi ny regjering. Da vil Ine Marie Eriksen bli presentert i VG med CV. Det vil stå: "har ikke fullført embetsstudiet i juss."

– Og du vil være i godt selskap.

– Jada, du har helt rett, det plager meg at jeg ikke har fullført studiene. Før eller senere skal jeg fullføre dem. Men på den ene siden etterlyser folk engasjert ungdom, når vi så engasjerer oss i politikk, så sier de på den andre siden at vi mangler utdanning og erfaring. Jeg blir irritert over dette.

SÅNN: Da har vi henne der hvor vi vil ha henne.

– Så hvorfor har du egentlig blitt politiker og tatt på deg ledervervet i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, ja, hvor mange år skal du holde på?

– Det var da et voldsomt spørsmål, skulle

– Problemet er at Djupedal har fått samlet for mange profilområder for SV hos seg selv, forskning er ikke blant dem. Det er umulig å vinne kampen mot Finansdepartementet på alle felt. Og som vi så i Forskningsfundsaken: Finansministeren fikk fjernet det med en gang da departementet fikk sjanse til omkamp, sier Ine Marie Eriksen. (Foto: Scanpix)

vi ikke snakke om forskning og utdanning?

– I et portrettintervju må man også presentere et objektiv inntrykk av hele mennesket.

– Ja, jeg er politisk engasjert. Men mange tror at vi unge i politikken kommer til å holde på i 20-30 år til. Da glemmer de at vi alt kanskje har holdt på i ti år. Så det er ikke sikkert at jeg alltid skal være i politikken.

Men det var altså den raske veien til makten, til dette å bli Kristin Clemets arvtaker.

– Det er det vanlige, det ene tar det andre og så sitter man der plutselig. Det var ikke slik da jeg ble leder for Unge Høyre i 2001, at jeg tenkte: "Om et års tid skal jeg sitte på Stortinget og om fem år skal jeg være komitéleder." Men morsomt, det er det.

Slik snakker ungdommen, alt skal være morsomt. Ingen spør derimot Øystein Djupedal om han har det morsomt, men forskningsministeren skal vi komme tilbake til, for dagen før fredagen har Eriksen beskyldt ham for løgn.

– Ja, jeg mener at det er morsomt og spennende. Jeg kan ikke tenke meg et mer interessant felt enn utdanning og forskning. Så må du ikke glemme at vi av og til har noen kirkesaker.

Jo da, det skal vi glemme lett. Men uansett er det noe uklart over hva det er som er så interessant med norsk forsknings- og utdanningspolitikk, for hver gang en reform eller

større melding kommer opp til avstemning, er enigheten rørende.

– Vel, mange store reformer er avhengig av et stort flertal for å få legitimitet. Og ja, forskningsmeldingen var det enighet om, men oppfølgingen...det er virkelig et annet spør-

«... på den ene siden etterlyser folk engasjert ungdom, når vi så engasjerer oss i politikk, så sier de på den andre siden at vi mangler utdanning og erfaring. Jeg blir irritert over dette.»

mål. Forskning er for øvrig et sluttprodukt av utdanning, før den er det stor uenighet om hvordan vi skal utdanne våre unge.

Her burde Eriksen trolig ha sagt "oss unge", men, men. Gjennomstrømning gjelder ikke alle.

– Det vi gjør for seksåringen, ungdomsskoleelever og dem i den videregående skolen, har også betydning for hva slags forskere

vi får ut i den andre enden. Vi har altfor lenge sett hvert nivå i utdanning isolert. Og for å si det sånn: Få vil vel si at konfliktlinjen mellom høyre og venstre når det gjelder krav er blitt mindre tydelig de siste årene. Bare se på Soria Moria-erklæringen som sier at alle med treårig videregående skal få slippe inn på høyere utdanning.

NÅ BEGYNNER FAKTISK Eriksen å skryte av at Høyre ikke vil slippe inn dem som har to i snitt fra videregående på lærerskolen. Ja, hun hevder at Høyre har bidratt til at vi nå har begynt å snakke om virkelig kvalitet.

– Da vi kom med forslaget vårt om opp-
takskrav, så ble det et h... bråk, og husk at kra-
vene er svært så moderate. Men så gikk det en
tid, det varte ikke lenge, så begynte spørsmå-
lene å komme fra den andre siden: Hvorfor er
kravene så lite strenge, er det ikke fremtidens
elever vi bør tenke på? Du må innrømme at
dette er en interessant utvikling.

Dette sier en representant for et parti som
har gjort det lønnsomt for våre utdannings-
institusjoner å slippe alle fram til eksamen i
høyere utdanning.

– Det var bred enighet om Kvalitätsrefo-
rmen da Giske fremmet den.

Trond Giske ja, har han fullført embetse-
ksamen?

– Etter reformen ble innført, har strykpro-
senten stupt. Det merker vi eksempelvis gjen-
nom at stipendutbetalingene er blitt langt
høyere. Isolert sett kunne vi ha slått oss til ro
med dette. Men jeg har, for å si det sånn, lenge
hatt en mistanke om at dette ikke bare skyl-
des økt kvalitet.

**«Jeg vet ikke alt som fore-
går i et regjeringskollegium,
men noe har jeg lært de
siste fire årene: Vi har 18
statsråder, hver har noen
hjertesaker, gjerne én som
de bare må få gjennomført,
Djupedal har én fremfor
noen: Barnehagene.»**

Og med dette høres Eriksen ut som en helt
vanlig norsk reformkritiker, som en av dem
som gikk i demonstrasjonstog mot Høyre-
statsråd Kristin Clemet. Det er forskjell på å
være i posisjon og i opposisjon.

– Hallo! Den er for drøy.

– *Hvorfor det? Også i Sovjetunionen fikk man
betalt etter antall spiker og ikke etter kvaliteten på
den. Og nå kan du si det.*

– Stykkprisfinansiering var nødvendig.
Det vi så før var at en gjennomsnittlig student
bare tok halvparten av de vekttallene det var
meningen at vedkommende skulle ta. Institu-
sjonene trengte en mekanisme som kunne få
dem til å rette oppmerksomheten mot studie-
kvaliteten og oppfølgingen av hver enkelt stu-
dent. Da du og jeg studerte, var det ikke akku-
rat mange møtene vi hadde med lærerne. Nå
er dette dramatisk bedret. Før øvrig mener
jeg at det er altfor tidlig å komme med noen
endelig dom over reformen, om ett års tid får
Stortinget evalueringen, så får vi se.

NOK REFORM, vi får heller snakke om noe
de fleste virker å være enige om, Djupedals
innsats.

– *Men å beskylde ham for løgn er vel noe drøyt?*
Det skulle vi aldri ha sagt.

– Når vi har debatter i Stortinget om fors-
kningsbevilgninger og opplever at den nåvæ-
rende regjeringen glatt avfeier at det har be-
tydning at de har kuttet 25 milliarder i fors-
kningsfondet, hva skal man kalle slikt da? I
klartekst betyr kuttet at det i 2007 vil bli 900
millioner mindre til forskning enn det ville
ha blitt med vårt forslag.

Og så var det næringsrettet forskning:

– De underslår også at når de kutter 100
millioner kroner til næringsrettet forskning,
så må det få betydning for hva som skjer i
bedriftene. Og når du kutter skattefunn på
ulønna forskningsinnsats med 30 m...

...men...

...illioner kroner, så står Djupedal og sier
at regjeringen har lagt fram det mest offen-
sive forskningsbudsjettet noen gang, ja så er
det altså løgn. Deres forslag som de fikk ved-
tatt, er dårligere enn vårt forslag. Det er bare
å ta fram kalkulatoren. Og nå har vi ikke en-
gang snakket om signaleffekten.

For ordens skyld: Her må det påpekes at
regjeringen har lovt å gjennomføre det som
står i forskningsmeldingen. Djupedal har
her i Forskerforum bedt om bli målt på re-
sultatene, og de har han også lovet skal kom-
me fort.

– Det kommer til å bli kjempevanskelig,
ja, jeg tror det er umulig for Djupedal å nå
målene han har satt seg for forskningsbe-
vilgninger. Jeg vet ikke alt som foregår i et
regjeringskollegium, men noe har jeg lært
de siste fire årene: Vi har 18 statsråder, hver
har noen hjertesaker, gjerne én som de bare
må få gjennomført, Djupedal har én frem-
for noen: Barnehagene. Det er et økonomisk
kjempeløft. Skal så Djupedal vinne bevilg-
ningskampen for skolen, og i tillegg løfte
forskningsbevilgningen?

– Vel.

– Problemet er at Djupedal har fått samlet
for mange profilområder for SV hos seg selv,
forskning er ikke blant dem. Det er umulig
å vinne kampen mot Finansdepartementet
på alle felt. Og som vi så i Forskningsfonds-
aken: Finansministeren fikk fjernet det med
en gang da departementet fikk sjanse til om-
kamp. Det viser realitetene: SV har satt sitt
politiske liv inn på barnehagene. Resultatene
av forskning derimot ser vi først om 10-20 år.
SV må har resultater nå!

DET SKAL DE HA, de som sitter i opposisjon:
De kan ta seg råd til være realistiske på vegne
av andre.

– *Men politikere er vel ikke løgnere fordi de lo-
ver mye?*

– Min påstand kom om noe som alt var
vedtatt, årets statsbudsjett. Jeg er lei av at
statsråden står i Stortinget og legger fram feil
fakta uten at noen påpeker at han har feil.

– *Jeg tror Djupedal vil mene at mange har på-
pekt feilene hans?*

– Ja, jo, nå ble jeg litt engasjert. Han har vel
fått høre noe. Men vi er ikke i politikken for
å sutre over motstand, men å gi motstand, få
gjennomført ting.

– *Men hva har dere å tilby med Frp til høyre og
KrF til venstre? De er ikke akkurat kjent som fors-
kningspartier. Og dere har den hellige skatteletten.*

– Se på den forrige regjeringen, mange
hadde meninger om Kristin Clemet, at hun
var for rask og sterk i klypa. Men det er et
uomtviselig faktum at Høyre fikk økt fors-
kningsbevilgningene til dels dramatisk. Og
dette kan jeg si : Jeg reiser en del rundt på
forskningsinstitusjoner, de jeg møter er ikke
opptatt av å fortelle hvor mye bedre alt er blitt
med den nye regjeringen. Under Clemet fikk
vi endret hele den norske debatten om kvali-
tet og forskning. Debatten er ikke til å kjen-
ne igjen. Det må du bare være enig i. Høyre
leverer.

Ja, ja, det er neppe dristig å spå at Ine Marie
Eriksen vil takke ja til posten som forsknings-
minister om mulighetene skulle dukke opp.

– *Men skal man møte forskere, bør man ha em-
betseksamen. Det skal være bra for selvutvilliten.*

– *Jada, jeg tror jeg har oppfattet det poen-
get nå.*

Så går Eriksen for å gi en klasse fra Alta
omvisning på Stortinget.

På vei ut møter vi noe vi først tror er en ut-
ligger, det viser seg å være en mannlig komi-
téleder. Han påpeker at hele neste uke også er
møtefri.

Av Jon Hustad

God plass, få regler

Når P2-foredragene rykkes ut av den egentlige konteksten – kanalen P2, hvor foredragene blandes med debatt og andre sjangre, står de litt for ustøtt på egne, velmenende ben.

HVA ER P2-akademiet? Det er – som de sier det selv – *kulturkanalen* P2 sine foredrag hvor forskere og eller spesialister greier ut om ulike temaer: Bybrannen i Ålesund, Iran etter den islamske revolusjonen, sannhet og usannhet i klimaspådommene, borgernes møte med offentlige tjenester, ny viten om revmatisme, Alf Prøysen, hvor farlig er sola?, verdensrommets økende søppelproblem, hva kan vi lære av science fiction og rasetenknings historie.

Og dette er bare noen temaer fra de siste årene. Disse foredragene blir utgitt i bokform, i noe som stort sett baserer seg på salg til abonnenter på bokserien. Et godt eksempel på allsidig forskningsformidling, eller et velmenende Schrödingers Katt for voksne?

GRUNNEN TIL AT P2 sitt emblem (kulturkanalen) er kursivert innledningsvis, er at det antagelig er den eneste røde tråden som går an å finne i radiokanalens forskningsformidling. For ved nærmere lesning av bidragene er det to ting som gjelder: Å kunne unndra seg det kjappe medieformatet forskere i blant må forholde seg til, og å formidle fag og funn med kjærlighet. Denne kulturforpliktelsen får interessant nok konsekvenser for de faglige foredragene. Gitt det nesten svimlende antall foredrag, kan ett eksemplarisk tjene som eksempel: Arnt Fredheims foredrag "Hva er kunst?". Han tråler seg først gjennom kunstteori, men kommer også med egne betraktninger og formidlende omstendigheter, tro til sjangeren: "Noe av det flotteste jeg ser, er håndverkere som mestrer sitt fag. Som performance slår det nesten alt jeg vet om. Den resolutte sikkerheten som ligger i hver handling de utfører, de bestemte bevegelsene, objektet som tar form mellom hendene deres, konsentrasjonen i blikket," forteller Fredheim. Han tar også for seg kunstsjangeren *land art*, som han anerkjenner at ikke alle oppfatter som kunst: "Tilhugne steiner ligger ute i vannet; folk blåser i dem og sier: *pøh! Er dette kunst?*"

For det er ikke alle som har kjennerens blikk, ser det ut til: "... det de ikke ser, er vannets myke volumer som spiller mot de harde kantene (...), det de ikke ser er fuktens lek i steinens furer."

HVORFOR ER DETTE interessant? Dels fordi det er faglig strid om Fredheims kunstsinn. For "Ordet kunst har god plass dersom man

Div. forfattere

P2 Akademiet
Bind 33

Transit Forlag 2005

182 sider

ikke er opptatt av regler," konkluderer Fredheim. Dette er et problem. Problemet er ikke at P2 Akademiet har invitert en kunstkjenner som ikke er opptatt av Pierre Bourdieus sosiologiske kunstsinn, men at denne teksten perfekt fanger P2-habitusen, hvor alt er *interessant*.

Problemet er: Hvor er redaksjonen? De har latt Fredheim flage fritt gjennom teksten. Det kan redaksjoner gjøre lurt i, men det fungerer bedre i en avis, hvor det er muligheter for dialog og ikke minst polemikk (via debattinnlegg) og rask redaksjonell oppfølging av andre synspunkter. Men i en formidlingsserie som P2 Akademiet, er det monologen som er prinsippet. Det ene foredraget følger etter det andre, uimotsagt.

Radioforedragene spenner vidt: Fra Alf Prøysen til bybrannen i Ålesund, fra Iran etter den islamske revolusjonen til verdensrommets økende søppelproblem.

REDAKSJONEN GJØR SEG synlig i hver bokutgivelse med et forord. Men det er sparsomt – på et par, tre sider – og består for det meste i å framheve og forsiktig kontekstualisere noen av foredragene, men som oftest ved hjelp av korte sammenfatninger om at noen skribenter "tumler med" de spørsmålene, mens andre foredragsholdere byr på "voldsomt ritt" gjennom et fenomen. Ved nærmere lesning ser man at i forordet nevnes alle foredragene. Altså: Også på redaksjonell plass er prinsippet at alt er sidestilt, og alt er like interessant. Redaksjonen skyter med hagle og treffer deretter.

Bare noen ganger benytter P2 Akademiet sjansen til å eksplisitt peke på redaksjonelle prioriteringer, og da i form av å peke på temaer som de aller fleste andre medier og redaksjoner i Norge forholder seg til, for eksempel

bes tidligere Attac-leider Steinar Alsos å greie ut om hva Tobin-skatt egentlig er – og markeringer som 1905-jubileet og fysikeråret nedfeller seg i ulike foredrag. Er dette den bes-

«Alt er sidestilt, og alt er like interessant.»

te typen formidling av kunnskap, eller den beste typen *radiounderholdning* av kvalitet der lærdom og dannelses står i høysetet? Film er best på kino, som det heter. Og spesialistmønstre er best på radio.

FOR HVIS DET i skriftlig form er en arena som gjelder for langsom refleksjon, spesialistenes spalteplass og som frirom for obskure temaer, er det tidsskriftene. Men det som tidsskriftene har, som P2 Akademiet ikke har, er påvirkningskraft, temperatur. Det er ikke bare antagelser at P2 Akademiet ikke streber etter eller treffer en framtrekkende plass i debatten. Et søk i mediearkivet bekrefter at det er knapt med omtale av programmet og bøkene. Nå er det neppe det P2 Akademiet måler seg etter, kanskje fordi deres agenda er å formidle heller enn å delta i debatten – i motsetning til andre tilbud på kanalen, som Dagsnytt Atten.

Foredraget er NRK radios eldste sjanger, og det bør ikke være noen grunn til å ønske at det var en tilbakelagt sjanger. Men om det hadde vært en mer redaksjonelt styrt sjanger, kunne kulturkanalen gitt P2 Akademiet en sårt tiltrengt identitet. For ønsket om å ikke presse viten inn i for trange dagsaktuelle rammer fører til at motstanden mot det formålsrasjonelle gjør det retningløst.

Det kan innvendes at det er interessante emner, framført av og ofte forsket på av oppegående mennesker. Det er formidling som er saken, så spesielt interesserte bør snurpe sammen munnen og stille dykke ned i spesialiserte og mer temperaturfylte tidsskrift, hvis det er det de absolutt skal ha. Formidling betyr å nå et bredere lag, ikke å flikke og spisse fenomener redaksjonelt, kan det innvendes. Men nettopp derfor, siden det er formidling det dreier seg om, og fordi det er et bredere lag som skal nås, hadde flikking og spissing vært på sin plass. For det hjelper ikke at alt er interessant. Er det noe galt i å hygge seg? Det er forferdelig fristende å si ja.

Av Karin Haugen

Utan brodd

Ja, ja, så fekk Francis Sejersted eit keisamt festskrift. Slik går det når ein ikkje tør be inn bygdetullingane til 70-årslaget.

FESTSKRIFT ER EIN problematisk sjanger: Dei er laga til ein fest, men dei er sjeldan festlege å lese. Difor bør ein meldar i regelen takk nei til slike oppdrag. I staden for å drage på seg ein fiende, dreg ein på seg femti.

Problemet er openbert, dei som hyllar er per definisjon ikkje like interessante eller hyllingsverdige som den som vert usett for hyllinga. Problemet let seg best løyse ved ein stor dose humor og opposisjonell skriving. Då kan vi i det minste fliere innfullt over desse store.

I DEMOKRATISK KONSERVATISME. *Frihet, fremskritt, fred. Festskrift for Sejersted* (og pust ut) er det lite humor og lite opposisjon. Det vert i liten grad kompensert med interessante artiklar. Det er i grunnen litt trist. Den venlege, humoristiske og intelligente mannen har

«Redaktørane vil spenne over alt og spenner dermed over lite.»

fått eit alt anna enn festleg skrift til 70 årsdagen sin. No er neppe dette noko stort problem for Sejersted, sett i lys av at han tradisjonen tru ikkje har bidrege med eitt einaste ord.

Problemet med boka syner seg alt i tittelen. Redaktørane vil spenne over alt og spenner dermed over lite. Ein god tittel, heiter det i forslagsverda, skal seie noko dekkjande om boka og gjerne innehalde eit bokstavrim. I festskriftet til Sejersted er det teke ut i paradien. Sejersteds mest siterte verk, om ein skal tru Google Scholar, er *Demokratisk kapitalisme*, eitt av dei mest kjende omgrepa innan marxist-leninismen er "demokratisk sentralisme", og slik kan vi halde fram.

Legg så til fred, fridom og alt gratis, og ingen kjem til å hugse denne tittelen. Om målet var ein tittel som folk ville hugse, kunne dei lånt tittelen til Rune Slagstads artikkel; "Professorturisten" (he, he Sejersted, professorturisten, den var god).

MEN HEILT UTAN humor er boka ikkje. "Sir Francis" av Lars Roar Langslet er småironisk, lett infam og prega av kjærleik til ein person Langslet openbert kjenner godt. Det er òg den einaste artikkelen der Sejersted er

Fredrik Engelstad, Even Lange, Helge Pharo, Erik Rudeng (red.)

Demokratisk konservatisme. Frihet, fremskritt, fred. Festskrift for Sejersted

Pax 2006

519 sider

hovudpersonen.

Den andre artikkelen med ein viss humor, er Einar Lies "Den kritiske bedriftshistorien". Den er òg den beste artikkelen i boka. Her får vi vite noko nytt om noko vi trudde vi visste ein del om; verksemdshistorie. I tillegg er Sejersted relativ sentral. Lie seier faktisk noko om historikaren Sejersted og korleis han skriv. Ja, Lies artikkel er den einaste som får fram kor viktig Sejersted har vore for historiefaget. Dessutan er Lie vond og subtil. Det vert ikkje

lett for journalistar å skrive ukritisk verksemdshistorie i pre-Sejersted-tradisjonen etter dette.

EG FORSTÅR SANT å seie ikkje heilt kva redaktørane har tenkt då dei redigerte boka. Kvifor nett desse artiklane, kvifor nett i denne rekkefylgja? Rekkefylgja på dei tre fyrste artiklane er symptomatisk for heile boka, fyrst kjem Langslet om Sejersted, så kjem Slagstad med ein artikkel om historikaren Yngve Nilsen, og så kjem Jon Elster med ein filosofiartikkel om rasjonalitet og rettferd. Ja då, desse tre artiklane er gode, nokre av dei beste i boka, men kvifor står dei i lag? Eg har redaktørane, Fredrik Engelstad, Even Lange, Helge Pharo og Erik Rudeng mistenkte for å vere krye over å ha fått tak i tre storoksar, og det vil dei syne fram på tunet med ein gong.

Men, men – om ikkje anna har dei delvis

«Fanst det verkeleg ikkje ein einaste kompetent person i dette landet som kunne seie noko kritisk om Sejersted?»

motbevist tesen om at dei som skriv ikkje kan vere like vidgjetne som den omtalte – som alt så ikkje vert omtalt.

Og det er vel her hovudproblemet ligg, i temautval og i forfattarutval. Kvar for seg er mange av artiklane greie nok dei, enkelte til dels gode, men dei druknar i kvarandre. Og heile tida vert lesarane sitjande og lure: Når skal artiklane byrje å handle om det Francis Sejersted har gjort og ikkje gjort? Svar: så godt som aldri. Slik går det når bygdetullingane ikkje vert bedne på 70-årslag. Fanst det

Når skal artiklane byrje å handle om det Francis Sejersted har gjort og ikkje gjort? Spør meldaren. (Foto: Jan Zahl)

verkeleg ikkje ein einaste kompetent person i dette landet som kunne seie noko kritisk om Sejersted?

HEILT TIL SLUTT: Heller ikkje ein einaste artikkel om Noregs mest vidgjetne historikarstrid, den mellom Francis Sejersted og Jens Arup Seip. Kvifor sette dei ikkje Kåre Lunden – som no moglegvis ikkje er Norges fremste historikar over 70 – til å gjere det? Lunden har i tillegg vore mangeårig kollega på Historisk institutt i Oslo. Med han på plass hadde vi fått både opposisjon, humor og – lo and behold – ein artikkel på nynorsk.

– Hva! En artikkel blant 24 på nynorsk? I et festskrift til Francis Sejersted? Slikt noget gjør man da bare ikke!

Av Jon Hustad

KRONIKK

Send kronikkforslag til

i.myking@forskerforbundet.no

Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-

Offentlighet og innsyn ved bedømmelsesprosesser i akademia har fått mye omtale i media i de siste årene. "Jeg vil etterlyse en klarere aksept for at en ansettelse er en todelt prosess, at det åpnes for større grad av innsyn i (...) den faglig-vitenskapelige bedømmelsen av søkerne", skriver professor **Bjarne Rogan** i månedens kronikk. Han mener at institusjonene heller bør ha større armslag når det gjelder å ta hensyn til arbeidsmiljø og til fagstrategiske vurderinger ved tilsetninger.

Bedømmelser, meroffentlighet – og likestilling

TILSETTINGER i vitenskapelige stillinger er saker som følges med argusøyne ikke bare av søkerne, men også av organisasjonene, av fagmiljøene, ofte også av offentligheten. Et eksempel er mediedebatten høsten 2005 om tilsetninger ved HF/UiO.

Jeg vil etterlyse en klarere aksept for at en ansettelse er en todelt prosess, at det åpnes for større grad av innsyn i fase I, dvs. den faglig-vitenskapelige bedømmelsen av søkerne, og at institusjonene bør ha større armslag i fase II, når det gjelder å ta hensyn til arbeidsmiljø (les: søkeres personlige egnethet) og til fagstrategiske vurderinger – inklusive vurderinger som kan bidra til å rette opp kjønnsbalansen.

OFFENTLIGHET OG INNSYN er to sentrale spørsmål ved bedømmelsesprosesser. Jeg har i senere år vært med på professortilsetninger ved et par utenlandske universiteter, og det har slått meg at de største ulikhetene nettopp gjelder disse temaene.

Et ytterpunkt er Sverige, der jeg som medlem av den sakkyndige komiteen måtte skrive en egen innstilling og foreta en egen rangering av søkerne, på grunnlag av innleverte arbeider. De to andre komiteemedlemmene skrev sine separate innstillinger og foretok sine rangeringer – og våre rangeringer var ikke sammenfallende. De tre sakkyndige bedømmelsene ble gjort tilgjengelige for alle det måtte interessere, i og utenfor fagmiljøet. Det har hendt, i saker som omfattes med særlig interesse, at innstillingene utgis i form av en 'hvitbok'. Neste fase var derimot lukket; det var opp til institusjonens styre å treffe sitt suverene valg om hvem de fant best egnet til professoratet – ut fra de tre bedømmelsene, en vurdering av søkeres personlige egnethet og institusjonens behov.

I Tyskland – og det ved selve Humboldt-universitetet – har jeg erfart en prosess som var lukket hele veien. På grunnlag av innsendte vitae og publikasjonslister var det opp til komiteen å plukke ut de søkerne som vi fant mest interessante. De utvalgte ble så bedt om å sende inn full søknad med faglige arbeider, komiteen skrev en kortfattet innstilling – som søkerne ikke fikk lese, ikke engang det som gjaldt dem selv. Deretter fattet de styrende organer (fakultetsrådet og det akademiske senat) vedtak. Det hele var en rask og relativt ubyråkratisk prosedyre, hvor søkerne fikk innsikt verken i kriterier eller vurderinger.

Sverige kombinerer altså full åpenhet m.h.t. faglige bedømmelser men lukkethet i

vurderingen av søkeres personlige egnethet og eventuelle fagstrategiske valg. I Tyskland (og en rekke andre land) praktiseres derimot lukkethet i alle ledd.

Min anbefaling går ikke i retning av den tyske varianten (hvor fristende den enn måtte fortone seg for arbeidsgiver!), men i retning av et klarere prosedyremessig skille mellom det som kan og bør være offentlig – nemlig fagfellers vurdering av søkeres faglig-vitenskapelige kompetanse, og det som må være arbeidsgivers klare ansvar, nemlig å sikre arbeidsmiljø, fagstrategisk profil og likestilling.

«Svært mange får adgang til dokumentene i løpet av prosessen, og systemet leker som en sil, når det passer noen – og det gjør det visst ofte!»

EN MEDIESAK HØSTEN 2005 ga grunnlag for å drøfte innsynspolitikken ved UiO. Saken gjaldt hvorvidt det bør gis innsyn i sakkyndige bedømmelser i dr.gradsinnstillinger. I slike saker har HF praktisert partsoffentlighet (dvs. at kandidaten får adgang til dokumentet), men ikke meroffentlighet (dvs. at dokumentet fristilles for innsyn). Dagbladet ba om innsyn i en bedømmelse som konkluderte negativt, og vi fant at det var tvilsomt om offentlighetsloven ga hjemmel for å avslå innsyn. Det ville jo heller ikke være særlig logisk: en disputas skal være en offentlig prøve som dreier seg om vitenskapelig kompetanse, og da bør vel komiteens vurdering være allment tilgjengelig, enten denne er positiv eller negativ.

HF har derfor åpnet for at innstillinger fra sakkyndig komité skal kunne utleveres på forespørsel, etter at fakultetet har kvalitets-sikret dem og kandidatene fått 14 dager til å rette opp klare feil. Alle dr.gradskomiteer i arbeid er nå orientert om dette. Vi vil trolig gjøre prinsippet om meroffentlighet gjeldende også i opprykkssaker, men bare for dem vi er arbeidsgiver for. Dette fordi verken de øvrige HF-fakultetene eller UHR, som adminis-

trerer opprykksordningen, ennå har drøftet en slik liberalisering av praksis.

I TILSETTINGSSAKER har det vanligvis vært lagt til grunn en mer restriktiv fortolkning av offentlighetsbestemmelsene. Men offentlighetslovens § 6.4 gir valgmuligheter. For saker som gjelder tilsetting i vitenskapelige stillinger ønsker HF nå å praktisere meroffentlighet når det gjelder den sakkyndige komiteens bedømmelse, og ikke kun utvidet partsoffentlighet, som i dag (dvs. slik at bare søkerne kan lese om seg selv og om hverandre).

Det er flere grunner til dette. Én ting er den mediedebatten som gikk høsten 2005 om en serie tilsettingssaker ved HF/UiO. Mye kan sies om denne debatten, men den illustrerte godt noe vi lenge har visst, nemlig at praksis med å unndra visse saksdokumenter fra offentlighet fungerer dårlig i våre miljøer. Svært mange får adgang til dokumentene i løpet av prosessen, og systemet leker som en sil, når det passer noen – og det gjør det visst ofte! Disse (til dels selvpålagte) reglene forhindrer fakultetsledelsen fra å gå ut med saksopplysninger som noen ganger nok ville kunne bidra til å få en debatt på et bedre spor.

Nå er det ikke 'lekkasjeproblemet' i seg selv som har vært utslagsgivende, men mer generelt det rimelige i at fagmiljøene og samfunnet bør kunne få innsikt i hvilke faglige vurderinger som legges til grunn, ikke minst når det er dissens. Vi må erkjenne at det alltid knytter seg et moment av skjønn til faglige bedømmelser, enten dette skyldes ulike skoleretninger eller komiteemedlemmers manglende fortrolighet med enkelte søkers spesialområder. At de aldri kan bli objektive gjør selvsagt ikke de sakkyndiges bedømmelser mindre nyttige eller verdifulle.

Et annet moment er bedre innsyn i at komiteer ikke 'nedskriver' eller 'oppskriver' kandidater på urimelig vis – noe hemmelighold lett kan gi grunnlag for å tro. Bevissligheten om at innstillingen er tilgjengelig for hele fagmiljøet bidrar utvilsomt til at man vokter seg vel for å skrive ting man ikke virkelig føler man kan stå inne for. Et argument mot en slik åpenhet måtte eventuelt være reaksjoner fra utenlandske (ikke svenske!) søkere, som ikke er vant til en slik eksponering i tilsettingsprosesser.

Både SV- og Jus-fakultetene ved UiO har i noen år praktisert meroffentlighet for den sakkyndige innstillingen, etter at søkerne først har hatt innstillingen til gjennomsyn i

Vitenskapelige tilsetninger: Bjarne Rogan ønsker "et klarere prosedyremessig skille mellom det som kan og bør være offentlig – nemlig fagfellers vurdering av søkerens faglig-vitenskapelige kompetanse, og det som må være arbeidsgivers klare ansvar, nemlig å sikre arbeidsmiljø, fagstrategisk profil og likestilling." (Foto: Ingar Myking)

14 dager. Og det gjør altså også HF fra 1.1.2006 – så vidt vites som første humanistiske fakultet i landet, men uten at det gis tilbakevirkende kraft for saker under behandling.

Derimot vil den andre delen, som dreier seg om personlig egnethet for stillingen, være unndratt all offentlighet – med hjemmel i Offentlighetslovens § 6.4. Denne delen omfatter intervju- og prøveforelesningskomiteens vurderinger, referanseintervjuene og innstillingsorganets (instituttstyrets) samlede vurdering.

Vi vil oppleve, nå som før, at den sakkyndige komiteens rangering ikke alltid følges av innstillings- eller tilsettingsorganet. (Men det vil aldri kunne innstilles eller tilsettes en søker som ikke er funnet faglig kompetent av den sakkyndige komiteen.) Slike avvik vil sikkert skape debatt også i fremtiden, og systemet gir i seg selv (dessverre) ingen garan-

ti mot 'kameraderi'. Det viktige er imidlertid at det skapes en klar erkjennelse av at prosessen er todelt og at avvikende rangeringer ikke står i motsetning til lover og regelverk.

MEN ER DET EN GOD IDÉ å la de sakkyndige rangere de best kvalifiserte søkerne? Vi har opprettholdt en slik praksis, selv om dagens regelverk ikke krever dette. Det kan likevel tenkes at det ville være en klokere politikk å avgrense de sakkyndiges arbeid til en vurdering av søkerens vitenskapelige kompetanse uten en formell rangering. Å rangere folk etter faglig kompetanse er i seg selv ingen objektiv øvelse, og det lar seg godt gjøre å fremstille relativ faglig styrke uten tallfesting. Rangeringen burde kunne overlates til det innstillende organ, som i sin samlede vurdering skal vektlegge også kandidatens personlige egnethet, og dertil legge eventuelle

«Rangeringen burde kunne overlates til det innstillende organ, som i sin samlede vurdering skal vektlegge også kandidatens personlige egnethet, og dertil legge eventuelle fagstrategiske prioriteringer til grunn.»

fagstrategiske prioriteringer til grunn.

Fordelen ved en slik praksis ville være at innstillings- og tilsettingsorganene, som på ingen måte er synonym med 'arbeidsgivers stemme', ville kunne veie to viktige faglige hensyn mot hverandre, nemlig (høy) vitenskapelig kompetanse og fagstrategiske prioriteringer. Det kanskje viktigste i denne sammenheng er at det vil kunne skape større legitimitet for å gjøre likestillingspolitiske valg.

Kanskje vil erfaring også vise at merofentlighet (og likestillingshensyn) egentlig bare lar seg praktisere på en god måte dersom den sakkyndige komiteen avgir kompetanseerklæringer uten rangering. Dersom det – med dagens ordning – for ofte blir avvik mellom rangeringene til komiteen og det innstillende/tilsettende organ, vil ordningen lett komme i miskreditt.

TILSETTINGSSAKER er et av fakultetsledelsens viktigste arbeidsfelt, og kanskje også det vanskeligste – fordi det gjerne dreier seg om både institutt- og fakultetspolitiske hensyn og enkeltmennesker og enkeltskjebner. Samtidig er arbeidsgivers ansvar for både arbeidsmiljø, fagstrategiske veivalg og likestilling et helt annet i dag enn for bare få år siden.

Derfor må vi klare å balansere mellom søkerens og offentlighetens legitime behov for innsyn og institusjonens like legitime behov for å skape en god arbeidsplass og følge opp vedtatte målsetninger. Jeg håper at Kunnskapsdepartementets bebudete forskrifter for tilsetting i vitenskapelige stillinger gir rom for begge deler.

Bjarne Rogan
Dekan HF/UiO

Skjønnd

«Det er meg han ser på»

Intelligens er sexy. Det tykkjer nok Mona, eg-forteljaren i romanen *Avslutningen* av Anne Oterholm. Ho skriv hovudoppgåve i litteraturvitskap om *Caligula* av Camus og vil så gjerne kome djupare i forståinga av fenomenet hat. Systera Jone lever heller på overflata, meiner Mona: "Jeg har på følelsen at hun alltid er på en eller annen fest. Hun og Nina. At de alltid skal ut og danse. (...) Men Jone har selvfølgelig alltid vært sånn. Helt fra vi var små. Tilsynelatende veldig, veldig åpen. Alltid ute. Men egentlig veldig, veldig opptatt av seg selv. Det dreier seg bare om det: Åpenhet og selvopptatthet."

Denne veninna Nina har, uforståeleg for Mona, klart å finne seg ein kjærast som tilhøyrrer den intellektuelle verda, sosialantropologen Jon: "Jon er nødt til å ha kjedet seg i hjel. Alt innhold er enkelt og greit bannlyst fra en samtale."

Ein gong får Mona auga på Jon i kantina på Blindern. Vi kjenner typen – den unge, velta-lande, omsverma førelesaren, som legg ut til studentane rundt:

"I en sånn sammenheng må man se for seg et ritual hvor en mann gir en annen mann en gave for å ydmyke ham eller gjøre ham forlegen. I full offentlighet, naturligvis."

Studinene vil høyre meir: "Jo, da overgår den andre mannen den første mannen med en ny og mer storslagen gave. En større ydmykelse. En større overdrivelse. En slags omvendt ofring. Gavene blir nærmest en slags ødeleggelse. En velferdsdemonstrasjon."

Studinene seier noko, som Mona ikkje trur er så interessant: "Han følger ikke så nøye med. Plutselig sitter han helt vendt i min retning. Ser på meg. Det er meg han ser på."

I spalta *Skjønnd* presenterer vi skjønnlitterærskildringar av det akademiske livet. *Avslutningen* kom ut på Gyldendal i 1999.

Av Kjetil A. Brottveit

Bilder fra norsk forskning

Romforskning i Norge. Det er oktober 1962. Alt klart til den første rakettutskytingen fra Oksebåsen på Andøya. Rakettutskytingen, som var et dansk-norsk romforsknings-prosjekt, ble vellykket. Her er bestyrer ved senteret Knut W. Eriksen med toppen av Nike-Cajun raketten, på folkemunne kalt "Ferdinand-raketten". Spissen av raketten er tom, mens forskningsinstrumentene er plassert i den nedre seksjonen. En raketttoppskyting fra Andøya 25. januar 1995 skulle nesten utløste en atomkrig. Russerne var bare 30–60 sekunder fra å aktivisere sine offensive kjernefysiske systemer. (NTB-arkivfoto/Scanpix)

Ti k jappe

Medlem nr. 30147078 **Anja van de Wiel**

Stilling: Hovedbibliotekar ved HiST

Utdanning: Bibliotekutdanning fra Nederland

1. Hva jobber du med nå?

– Mye forskjellig, vi har mye sykefravær om dagen. Det går i skrankearbeid, budsjettplassering, forskningsregistrering, møter og telefoner.

2. Hvor tenker du best?

– Når jeg holder på med håndarbeid. Jeg syr, strikker, broderer og mye forskjellig i samme gate.

3. Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?

– For bibliotekar er det *Dewey Decimal Classification*.

4. Hva er tabu i ditt fag?

– Det må være dårlig kundebehandling i vid forstand. En bibliotekar må være serviceinnstilt.

5. Hva skal til for å bli en god bibliotekar?

– Nysgjerrighet. Den hurtige utviklingen innenfor informasjonsteknologi gjør at det skjer svært mye innen bibliotekfaget. Det gjelder å være faglig åpen og følge med.

6. Hvem er den beste læreren du har hatt?

– Min tysklærerinne på videregående skole (som jeg har glemt navnet på). Et klokt og vidsynt menneske som klarte å motivere en urokråke.

7. Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?

– Psykologi. Menneskesinnet er en vidunderlig sak. Jeg har bestandig interessert meg for beveggrunnene for folks handlinger.

8. Om du var kunnskapsminister, hvilket enkelttiltak ville vært viktigst for deg å få gjennomført?

– Å stille større krav til elevenes læring. Jeg vil le hentet tilbake gamle læringsteknikker som pugging og krevd at elevene burde tilegne seg grunnleggende basiskunnskaper. Som mor til tre barn sitter jeg igjen med inntrykket av at norsk skole prioriterer mye forståelse, mens feil og eksakte kunnskaper er det ikke så nøye med.

9. Hvor var du EU-avstemningskvelden 1994?

– Som nederlandsk statsborger var jeg forhindret fra å stemme. Men jeg satt hjemme og fulgte godt med.

10. Hva vil du lese mer om i Forskerforum?

– Spennende forskningsprosjekter. Og om å følge opp effekter og resultater av kvalitetsreformen.

Av Ingar Myking

LESERBREV

Send innlegg til i.myking@forskerforbundet.no

Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk.

Etikk, forskningens rykte og fremtid

FORSKNING: Har siste ukes forskningsskandale har skapt interesse for forskning som karriere blant oppvoksende generasjon, tro? Tidligere har politikere omtrent stått i kø for å si at Norge skal bli en forskningsnasjon. Det er rimelig å tro at en slik visjon vil innebære at den kommende generasjon blir mer interessert i forskning og vitenskap. Det skal jo sattes på realfag i skolen. Det spørs om man klarer å oppnå dette målet. Jeg tviler litt. Årsaken til min tvil kan belyses ved å trekke paralleller med sporten: Sportsstjerner begynner gjerne i ung alder med god oppfølging og et godt støtteapparat, og det finnes både bredde og en elite. Mediene er fulle av rollemodeller innen sporten, og selv forkjølelser eller vonde bein unnslipper ikke vår oppmerksomhet. Vil Norge kunne bli en forskningsnasjon? Antakeligvis ikke uten gode rollefigurer for forskningen. Vil ikke mer realfag i skolen da hjelpe? Det er vanskelig å tro at de unge vil lære mer realfag, dersom de ikke er motiverte. Kanskje de er klar over at de sannsynligvis må konkurrere med hele verden om de beste jobbene når de blir store, men det er ikke godt å vite om de tenker fullt så langsiktig. Gode rollemodeller, derimot, inspirerer. Når det gjelder rollemodeller, kan man spørre seg: Hvor mange gode rollemodeller kjenner vi til blant realister? Eller, hvor mange forskere kjenner vi navnet på? Sammenlign så med hvor mange navn en kjenner for kriminelle, popartister, politikere, sportsstjerner, eller forretningsfolk. Er det noen som synes at forskningen har et imageproblem? Forskningsskandalen var ille, men i tillegg kommer snakket om uredelighetsutvalg. Snakk om uheldige signaler til ungdommen! Kanskje de unge ikke er så dumme likevel når de velger bort realfag?

Et uredelighetsutvalg kan være en god ide som tiltak mot uetisk adferd innen forskningen, men kanskje mer for de aspektene jeg har diskutert her, enn for datafabrikering som har vært omtalt i mediene i det siste. Tross alt har mediene straffet den skyldige ved å henge ham ut i mediene i flere dager, og hans vitenskaplige karriere har fått en alvorlig knekk. Det er vel avskrekkende nok. Det spørs om et uredelighetsutvalg kan hindre vitenskaplig juks, men et slikt utvalg kan kanskje ta opp andre etiske aspekter i forskningen, som f. eks. spørsmålet om medforfattere. I tillegg kommer andre mer etiske sider, som ikke har fått så stor oppmerksomhet. Disse aspektene har en viss sammenheng med situasjonen for mange forskere, som er preget av en usikkerhet forbundet med kortvarige prosjekter – såkalt oppdragsforskning. Ofte er det en kamp om anerkjennelse og prestisje innen forskermiljøene, for de mest anerkjente forskerne får vanligvis mest forskningsmidler. Etter en ut-

lysningrunde må man finne samarbeidspartnere som man kan skrive prosjektsøknad sammen med, og så søke om prosjektmidler – ofte igjennom flere runder (aktiviteten kan nesten beskrives som å det mate duer). Er man uheldig, blir man skviset ut av prosjektet underveis, og de gjenværende fortsetter med dine ideer. Jeg tror ikke det er bare meg som har opplevd en slik situasjon (i forbindelse med en EU-søknad), men det er nok heller ikke så veldig utbredt ennå. Selv om det ikke er direkte forskningsjuks, er det et etisk problem som ikke får så mye oppmerksomhet.

Helst skal man ha publisert mye, for da er det lettere å få tilslag i søknadsprosessen. Å publisere er ikke alltid like oppløftende, for man kan bli ydmyket, og manuskriptet man prøver å publisere bli slaktet av anonyme fagfeller. Noen kan de være direkte slemme dersom de ikke liker resultatene. Hederlighet er dermed ikke kun begrenset til forskningsjuks, men omfatter også etikk rundt bedømming av andres manuskripter eller søknader. Bevisst og urettmessig slakt av andres søknader eller manuskripter kan være like alvorlig som fabrikkering av resultater. For manuskripter får man vanligvis en sjanse til å svare på kritikken, mens for prosjektsøknader har man ingenting man skulle ha sagt. Prosjektsøknadene blir også vurdert av anonyme kolleger, gjerne fra andre land. Dersom man ikke får 'særdeles godt' på alle vurderingspunkter, har man ingen sjanse. Fordi ulike personer har ulik terskel for å gi 'særdeles godt', kan søknaden i stor grad være et lotteri om hvem man får for vurdering av sin søknad. Men har man et godt nettverk i (det internasjonale) forskningsmiljøet, kan det også påvirke fagfelleuttalelsen. Forskere er også mennesker, miljøet er ofte lite, og man kan ha både venner og uvenner som vurderer søknaden. Man setter sin lit til at de anonyme fagfellene er både hederlige og nøytrale. I grunnen burde kanskje de som søker prosjektmidler eller forsøker å publisere en artikkel vært anonyme, og de som vurderer vært navngitte. Utlysninger og konkurranse om prosjektmidler har også en ekstra relevans i tilfelle forskningsjuks, for da har andre hederlige forskere som ikke var like heldige i søknadsrunden ikke fått prosjektmidler.

Det er uhyre viktig at forskere er objektive på samme måte som dommere. Man kan kanskje trekke paralleller med dommerstanden og tenke seg at de til stadighet måtte søke på å dømme rettssaker, og at de i tillegg måtte beskrive hvordan de hadde tenkt å gå fram før saken starter. Og så skulle juristene avgjøre hvem som får dømme saken. Vil en slik modell være uproblematisk etisk sett? For å sette det litt på spissen, er det nettopp en slik modell som gjelder for forskningspro-

sjekter. Samarbeid mellom ulike forskningsgrupper er viktig, men er utlysningssunder flere runder med søknadsskrivning virkelig nødvendig?

Det er viktig å spørre hva man egentlig ønsker å oppnå med forskningen. På en del områder ønsker man vel høyest mulig generell kompetanse slik at man til enhver tid kan ta best mulig beslutning. Da spørs det om oppdragsforskning egentlig er den beste løsning, og jeg tror at et ensidig fokus på kortvarige prosjekter – slik jeg oppfatter som at trenden er nå – kanskje ikke er heldig i det lange løp. Det kan også virke som om oppdragsforskningen, og konkurransen om midler, legger rammene tilrette for juks og uhederlighet og at fristelsen blir for stor for enkelte. En annen ting er at prosessen rundt tildelingen av prosjektmidler fremstår som en kostbar prosess, som krever ressurser forbundet med utlysninger, flere runder med søknadsskrivning og vurderinger, og administrasjon. Oppdragsforskning er nyttig for mange formål, men kanskje man også burde ha mer grunnforskning hvor forskere ikke behøver å søke om midler, men også har som oppgave å etterprøve publiserte resultater? Det er viktig med etterprøvbarehet og objektivitet i vitenskapen. Man tester ulike hypoteser med måledata og dermed kommer frem til svar ved å utelukke de som ikke passer observasjonene. Resultatene publiseres så i vitenskaplig tidskrifter med fagfellevurdering. Fagfellevurdering er derfor en del av vitenskapen. Når det gjelder oppdragsforskning og forskningsprosjekter, prioriteres oftest forhåndsbestemte milepæler, mål og rapportering. Det er rimelig å anta at det er kun de prosjektene som blir ansett som 'svært gode' som får tilslag, og at de er såpass ambisiøse at det ikke er mye tid og ressurser til å bidra med ekstra ytelser som fagfellevurdering.

Det er viktig at mediene ikke bare henger ut uetiske og glemmer de mange flinke og hederlige forskerne, for ellers vil vel ingen studere realfag. Når det skapes stor oppmerksomhet rundt skandaler, er det lett å glemme at det meste av forskningen er hederlig; mye av grunnen til at vår sivilisasjon er kommet så langt teknologisk, er nettopp takket være forskningen. Det er også viktig å fremskaffe gode rollemodeller innen forskningen, for eksempel 'kjendisforskere', motiverende realfaglærere, eller rollefigurer fra TV-serier. Jeg tror det er viktig å forsøke å få noe positivt ut av den forskningsskandalen som i det siste har fått mediens oppmerksomhet. Kanskje dette kan skape en nyttig debatt, som til nå har vært omtrent fraværende.

R.E. Benestad, klimaforsker,
Meteorologisk institutt

Et forsvar for Derrida

VITENSKAP: Jon Langdal hadde Forskerforum nr. 8, 2005, s. 28, en kritisk anmeldelse av tidskriftet *Agora* nummer om Derrida under tittelen "Dekonstruktivt samanbrot". Jeg skal ikke kommentere kritikken av *Agora*, som jeg ikke har lest, men anmelderen tar også på seg den ambisiøse oppgaven å rette et tilintetgjørende angrep på dekonstruksjonen og Derrida generelt. Med noen få tekstlinjer mener Langdal å påvise at "det hele" er meningsløst, ja en "fullbrakt komedie".

Han burde bli mistenksom over hvor lett denne teorien lar seg tilintetgjøre når han vet (og det vet han vel?) hvor mange dyktige vitenskapsmenn og -kvinner som har latt seg inspirere til å formidle, anvende og videreutvikle den. Forskningslitteraturen basert på Derridas arbeider er formidabel. Jeg kan, for eksempel, for interesserte, eller for folk som har latt seg overbevise av Langdals sveipende utsagn, anbefale Christina Howells glimrende fremstilling "Derrida: Deconstruction from phenomenology to ethics". Howells er professor ved en solid institusjon, nemlig Universitetet i Oxford.

Jeg velger denne innfallsvinkelen, fordi en debatt i det format Forskerforum tillater ikke egner seg til en vitenskapsteoretisk drøfting som kan avgjøre kvaliteten av Derridas filosofi. Denne er udiskutabelt vanskelig tilgjengelig og krever mye arbeid av den som skal sette seg inn i den og forstå den – i likhet med andre vanskelige teorier, som f. eks. kvanteelektrodynamikk eller Heideggers fundamentallontologi. Korte utsagn av Derrida i brever og intervjuer kan nok være til nytte for den vel-

villige leser, men er helt uegnet som vurderingsgrunnlag for om teorien er holdbar eller ikke. La meg bare føye til at det er vektige grunner til at dekonstruksjonen er vanskelig både å definere og å kategorisere, og Derrida gjør ingen ting for å gardere seg mot angrep av den typen Langdal kommer med. Og hvorfor skulle han? Som han selv sier et sted, vi aksepterer at matematikk er vanskelig, hvorfor skulle ikke Derrida være det?

Jeg har selv arbeidet med Derridas filosofi for å utdype vår forståelse av et rasjonelt fag som fysikk, og det samme har min kollega og fysiker/filosof, professor Arkady Plotnitsky ved Purdue University, som sier om Derridas filosofi: "It is completely logical".

Når dette er sagt, vil jeg gjerne gi noen korte kommentarer til Langdals artikkel. La meg først se på påstanden at alle fenomener er språklig konstituert. Hvis vi nå begynner med en kritikk som forutsetter at dette er feil, er resultatet gitt, kritikken rammer ut fra sine uformulerte forutsetninger. Langdal sier: "Skal ikke tingene selv ha et ord [sic!] med i laget?" Et presist, men kanskje litt formelt svar på dette ville begynne med en begrepsanalyse av "tingene selv". Er disse ikke fenomener? Og altså språklig konstituert? Eller forutsetter Langdal at det finnes "ting" (og altså fenomener?) som er i seg selv, og altså ikke er språklig konstituert? Hva annet kan han mene med "i seg selv"? Men da forutsetter han jo at Derrida tar feil?

Men, med litt større velvilje for Langdals intensjoner og overbærenhet med bruk av dagligspråk, ville jeg alternativt på Derridas

vegne svare "jo". For det er jo et poeng her, at i den språklige konstitusjonen opplever vi et møte med noe annet enn oss selv: "Tingen i seg selv", "virkeligheten", for å hente frem noen ord, ja nettopp ord, som lar "dette andre" tre frem som – ja, som språklig konstituert.

Hele Derridas filosofi handler om vårt forhold til dette "andre" vi møter i, gjennom og ved vår bruk av tegn, av språk. Teksters brudd, marginaliseringer, undertekster osv oppstår nettopp fordi språket både er alt vi har og utilstrekkelig i møtet med dette andre. Om dette er noe Derrida "glemmer" å si, er det i alle fall ikke noe vanskelig å lese i hans tekster. Eller rettere sagt, det er bare vanskelig i den grad tekstene er vanskelige.

Med andre ord – Derrida er ikke en språklig idealist. Dette er gjort rede for på en god og leselig måte av D. Schalwyk i artikkelen "What does Derrida mean by 'The text'?", *Language Sciences* 19 (4), 1997, s. 381.

Langdals eget eksempel er så komplekst og vagt definerbart at jeg synes det er lite egnet for studier av språkets grunnleggende effekt eller funksjon. Begreper som "natur" og "samfunn" er så åpenbare konstruksjoner at Langholt nærmest serverer sine motstandere argumenter på et fat, og jeg blir litt flau over å bruke dem. La meg bare si det slik: Hvis Langdal mener at "naturen" (i seg selv?) har "kategorier" og at en av disse er "samfunn", så er det ikke Derrida som ender opp med det største forklaringsproblemet.

**Hans H. Grelland, professor i kvantekjemi/
master i filosofi, Høgskolen i Agder**

"Realfag med mening"

REALFAG: Da jeg leste overskriften på innlegget til Kunnskapsministeren i FF 2/2006, minnes jeg en bok i matematikk som kom ut for en del år siden, og som ble brukt bl.a. i allmennlærerutdanningen: "Meningsfull matematikk". Det finnes ingen matematikk uten mening! Men kanskje realfag uten mening? I hvert fall synes herr Djupedal det. Og den har kanskje blitt servert elever i grunnskolen tidligere? Men det var nok "maten" og ikke "servitørene" som var årsak til "feilernæringen" i skolen.

Skolen er et politisk anliggende, og ingen kunnskaps- eller utdanningsminister med respekt for seg selv og sitt partis ideologi, har kunnet la fatet være i fred. I begynnelsen av 1970-årene skjedde det fatale at Mønsterplan 74 ble innført, med lokale læreplaner

og et kraftig kutt i matematikkfaget. Faget var samtidig valgfag på lærerskolene. (Obligatorisk først 1990, med 15 studiepoeng.) "Det tar lang tid å snu holdninger til og interesse for realfagene", sier ministeren. Ja, og det tar lang tid å gjøre noe med konsekvensene av endringer i lærerutdanningen. Tidligere har en blitt fortalt at brenning av naturgass (som for det meste består av *metan*, og med noe etan, propan og butan i tillegg) dessverre har den ulempen at det blir produsert karbondioksid. Men nå vet vi bedre, i hvert fall Djupedal. Nå er det mulig å utvikle gasskraftverk uten utslipp av karbondioksid! Men, hva sier naturen? . Oksygen trengs til forbrenningen, og da kommer en ikke utenom.

Nå skal det satses enda mer på realfagene

enn det "Bondevik-II"-regjeringen hadde planer om.

Gjør da bare ikke biologien, fysikken og kjemien til boklige fag på barnetrinnet, men til praktiske, hvor eksperimentering blir hovedsaken. Naturen er ikke enkel å forstå. Og det er jo meningen å fremme interessen? Barn er nysgjerrige. Dessuten, hvorfor skal det være nødvendig å presse like mye matematikk på alle? Hva med litt realisme i planarbeidet? En pålegger da ikke *alle elever* n timer pianospill i uken, i 13 år? Hva er, når alt kommer til alt, "eit gangs menneske"?

**Eystein Raude, høgskolelektor,
Høgskolen i Vestfold**

SFF-ordningen og akademisk ledelse

PUBLISERING OG FORSKNING: *Forskerforum* trykker i nr. 1, 2006 et lengre intervju med førsteamanuensis Eldbjørg Haug og Forskerforbundets Bjarne Meidell om at Haug er blitt "sensurert og ekskludert" fra Senter for middelalderstudier (CMS) på grunn av sin artikkel om Håkon Håkonssons privilegium for biskopen av Stavanger og dets mulige forelegg. Dette følges så opp i nr. 2 av professor Eystein Husebye, som ser saken som eksempel på slett akademisk ledelse. På grunn av pågående forhandlinger har vi hittil vært tilbakeholdende med å uttale oss om denne saken, men finner det nå, på bakgrunn av disse innleggene, nødvendig å komme med en redegjørelse for dens prinsipielle innhold.

Den dreier seg nemlig ikke om ytringsfrihet. Selv om senterleder søkte å få Haug fra å publisere den omstridte artikkelen, har han både muntlig og i brev til Forskerforbundet av 20. jan. 2005 gitt uttrykk for at alle medarbeidere ved CMS har rett til fritt å publisere det de måtte ønske hvor de måtte ønske det. Forbundets leder i Bergen, Meidell, uttaler seg derfor mot bedre vitende når han gir inntrykk av at dette problemet fortsatt er uløst (*Forskerforum* 1, 2006, s. 15). Videre er det feil når det står i listen over Sentre for fremragende forskning (SFF) i *Forskerforum* nr. 1, 2006 s. 15, at det kreves forhåndsgodkjenning for publisering ved CMS.

Som andre SFF-ledere påpeker, er det utvilsomt uheldig for et senter om dårlige ar-

beider kommer på trykk eller får dårlige vurderinger i fagtidsskrifter. Vi anser likevel dette som et problem det går an å leve med; tidsskrifter og andre publikasjonskanaler vil normalt sørge for kvalitetskontroll. Langt mer alvorlig er det derimot når en medarbeider ved senteret bruker verdifull tid til å forfølge en problemstilling som ikke har noen sjanse til å føre til holdbare resultater, til fortrenghet for sine egentlige oppgaver, og tross gjentatte oppfordringer om å legge den til side, insisterer på å forfølge den. Det må tilføyes at det her ikke dreier seg om en liten artikkel i tillegg til en rekke arbeider, men om en meget vesentlig del av angjeldende medarbeiders produksjon.

På bakgrunn av selve formålet med SFFene, nemlig 1) å styrke norsk forskning gjennom miljøer som samler kreftene om felles innsats på et begrenset område, og 2) å sørge for en sterk ledelse for å sikre at dette skjer, ville en senterleder i et slikt tilfelle begå en alvorlig forsømmelse ved ikke å gripe inn. I tillegg kommer at miljøet som helhet i inneværende år vil bli gjenstand for evaluering, som skal avgjøre senterets videre fremtid, og her står alle medarbeiderne solidarisk; de står eller faller sammen. Endelig må det påpekes at det ikke dreier seg om et vanlig institutt, men om et tidsbegrenset faglig fellesskap, der man deltar av egen fri vilje, men hvor deltakelsen medfører klare forpliktelser.

Avgjørelsen ble i dette tilfellet ikke tatt av senterleder alene, men av hele miljøet samlet. CMS's styre har både i foregående og inneværende styreperiode vært fortløpende orientert om saken. Senterleder har hele veien hatt styrets fulle tillit i saken og fulgt de råd som styret har gitt. Ledelsen ved Universitetet i Bergen har også gitt saken en grundig behandling. Når Haug påstår at hennes resultater ikke er blitt møtt med argumenter, sier det mer om hennes evne og vilje til lytte enn om hva som faktisk har foregått. Artikkelen er blitt diskutert og møtt med motargumenter av kompetente forskere både innenfor og utenfor CMS, uten at Haug i særlig grad har tatt hensyn til eller forsøkt å tilbakevise innvendingene. Våre vurderinger bekreftes også av det faktum at artikkelen ble refuset i *Historisk tidsskrift*, noe som ikke nevnes i intervjuet med Haug.

Det dreier seg derfor hverken om sensur eller personforfølgelse, men om nødvendig kvalitetssikring i et forskningsmiljø. Det er kjernen i denne saken.

**Sverre Bagge (direktør, CMS),
Gro Steinsland (styreleder, CMS),
Narve Bjørgo (tidligere styreleder, CMS),
Lars Boje Mortensen, Else Mundal, Torstein
Jørgensen
(prosjektledere CMS)**

Stillingsannonse i Forskerforum?

Forskerforum med sine 16 000 mottakere er det mediet i Norge som når flest ansatte i utdannings- og forskningssektoren.

KOMMENDE UTGIVELSER

Nr 4:.....27.03.06

Nr 5:.....02.05.06

Nr 6:.....12.06.06

**For nærmere opplysninger og
bestilling av annonseplass:**

**Forskerforum
V/Arne Aardalsbakke
Tlf.: 64 87 67 90
Mobil: 900 43 282
Faks: 90 49 65 21
E-post: forskerforum@c2i.net**

Forskerforum
TIDSSKRIFT FOR NORSK FORSKERFORBUND

NYE STILLINGER

Annonse: Arne Aardalsbakke
 Telefon: 64 87 67 90
 Telefaks: 64 87 67 91
 E-post: forskerforum@c2i.net

Priser

Format	
1/1 side	16900
1/2 side	11900
1/3 side	8500
1/4 side	6500

Stilling / kunngjøring: kr 27,- pr
 spaltemm. Alle priser er oppgitt
 ekskl. mva.

Universitetet i Stavanger (UiS) har 8000 studenter og 960 ansatte og et mangfold av undervisnings-, forsknings- og utviklingsaktiviteter. UiS ligger i landets mest attraktive region med gode botilbud, et dynamisk arbeidsmarked og spennende kultur- og fritidsaktiviteter. Stavangerregionen har fått status som Europeisk Kulturhovedstad i 2008.

Bli med på å utfordre og utforske!

Universitetet
i Stavanger

Universitetet i Stavanger søker etter:

Doktorgradsstipendiat i spesialpedagogikk

Det humanistiske fakultet, Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning

Utforsk jobbmulighetene på www.uis.no.

Lärarhögskolan i Stockholm

Lärarhögskolan i Stockholm utbildar lärare för alla skolformer, specialpedagoger samt studie- och yrkesvägledare. Vi erbjuder fristående kurser, uppdragsutbildning och forskarutbildning. Forskning bedrivs inom hela det utbildningsvetenskapliga området. Lärarhögskolan har 700 anställda, cirka 14 000 studenter och omsätter 570 miljoner kronor. I lärarutbildningen samarbetar vi med Stockholms universitet, fackhögskolorna och skolorna (skolor och kommuner) i Stockholms län. Campus Konradsberg ligger centralt vid Rålambshovsparken på Kungsholmen.

Lärarhögskolan i Stockholm söker

Universitetslektor i pedagogik med inriktning mot styrning och ledning

placering vid Institutionen för Samhälle, kultur och lärande

Behörighet

För behörighet krävs avlagd doktorsexamen i för anställningen relevant ämne, t ex pedagogik, psykologi, sociologi, ekonomi eller statsvetenskap.

Arbetsuppgifter

Undervisning i magisterprogrammet i pedagogik med inriktning mot utbildningsledning, liksom fristående kurser och specialkurser i ledarskap inom ledarutbildningen.
Genom egen forskning/utvecklingsarbete bidra till kunskapsområdets uppbyggnad inom institutionen.
Uppdragsutbildning och skolutvecklingsprojekt.

Läs mer på www.lararhogskolan.se/ledigajobb

KØBENHAVNS UNIVERSITET

www.ku.dk

Dekaner

Københavns Universitet søger dekaner til at lede universitetets fakulteter:

Det Teologiske Fakultet, Det Juridiske Fakultet, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Det Naturvidenskabelige Fakultet, Det Humanistiske Fakultet og Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Dekanen er øverste leder for fakultetet og indgår i Københavns Universitets ledelsesteam.

Der søges udviklingsorienterede, inspirerende og energiske ledere, som er anerkendte forskere inden for det relevante fakultets forskningsområde. Erfaring med og indsigt i uddannelse, ledelse og samspil med det omgivende samfund er en forudsætning.

Ansøgningsfristen er den 13. marts 2006 kl. 12.00.

For at søge en stilling som dekan, er det nødvendigt at læse det fulde stillingsopslag, hvori dekanens rolle, kvalifikationskrav og krav til ansøgning er beskrevet. Opslaget findes på www.ku.dk/stillinger

Bruk hodet: Følg hjertet

Høgskolen i Vestfold er en mellomstor høyskole med fem fagavdelinger som tilbyr en rekke fremtidsrettede profesjons- og fagutdanninger samt videreutdanninger. Høgskolen driver forsknings- og oppdragsvirksomhet for næringslivet og offentlig forvaltning. Som regionens kompetansesenter har Høgskolen i Vestfold ca 4000 studenter, over 50 studietilbud og ca. 400 ansatte. Avdeling for samfunnsfag er en tverrfaglig avdeling med ca. 600 ordinære studenter. 50 personer ivaretar avdelingens faglige og administrative oppgaver.

Ledig nyopprettet 100% stilling (foreløpig for en tidsramme på 3 år) som

Professor, Nærings- og velferdsutvikling - ref 06/09

Professoratet, som er finansiert av Vestfold Fylkeskommune, skal spille en ledende rolle i utformingen og driften av en ny enhet for forskning og utvikling. Enheten skal være en videreutvikling av pilotområde Regional innovasjon.

Fullstendig kunngjøring: www.hive.no og www.aetat.no

Nærmere opplysninger om stillingen fås ved henvendelse til professor Bjørn Gustavsen, tlf 48118021, epost Bjorn.Gustavsen@hive.no eller til dekan Ansgar Ødegård, tlf 33031216, epost Ansgar.Odegard@hive.no

Søknadsfrist: 5. april 2006

Søknad sendes elektronisk på søknadsskjema som ligger på: www.hive.no under ledige stillinger

Søknadspapirene merkes ref 06/09 og sendes pr post i 3 eks til Høgskolen i Vestfold, Personalseksjonen, Postboks 2243, 3103 Tønsberg

Bruk hodet: Følg hjertet

Avdeling for samfunnsfag

Ledig nyopprettet 100% stilling som

Professor, Nærings- og velferdsutvikling

Foreløpig for en tidsramme på 3 år – Ref nr 06/09
Professoratet er finansiert av Vestfold Fylkeskommune

Fullstendig kunngjøring: www.hive.no og www.aetat.no

Nærmere opplysninger om stillingen fås ved henvendelse til professor Bjørn Gustavsen, tlf 48118021, epost Bjorn.Gustavsen@hive.no eller til Ansgar Ødegård, tlf 33031216, epost Ansgar.Odegard@hive.no

Søknadsfrist: 05. april 2006

Søknad sendes elektronisk på søknadsskjema som ligger på: www.hive.no under ledige stillinger

Vedlegg for øvrig merkes ref.nr. 06/09 og bes innsendt pr. post i 3 eksemplarer til Høgskolen i Vestfold, Personalseksjonen, Postboks 2243, 3103 Tønsberg

Høgskolen i Akershus

Høgskolen i Akershus står overfor spennende utfordringer i nye lokaler i Lillestrøm, i nær tilknytning til forskningsmiljøet på Kjeller. Høgskolen har ca. 3500 studenter og ca. 300 ansatte og tilbyr et bredt spekter av grunn- og videreutdanninger

Ved Avdeling for sykepleierutdanning er det ledig følgende stillinger:
TO PROFESSORAT I SYKEPLEIEVITENSKAP

(ref. nr. 06/003)

innen forskningsområdene familiens helse og livskvalitet, og helse og empowerment

Det skal ansettes en professor i familiens helse og livskvalitet, og en professor i helse og empowerment, som oppfølging av strategisk grunnlagsdokument og årsplan for 2006. Stillingene skal besettes med personer som har relevant forskningserfaring og kvalifikasjoner innen forskningsområdene. Søkere må vise til erfaring med kunnskapsformidling.

Det er utarbeidet betenkning til stillingene.

Stillingene lønnes etter Statens lønnsregulativ, lønnsplan 17.510, stillingskode 1013 professor, lønnstrinn 61 – 72, etter kompetanse. Fra lønnen trekkes 2 % lovbestemt innskudd i Statens pensjonskasse.

DOKTORGRADSSTIPENDIAT I SYKEPLEIEVITENSKAP
(ref. nr. 06/004)

Høgskolen i Akershus ønsker med denne stipendiatstillingen å styrke kompetansen innen sykepleievitenskap, med særlig fokus på forskning innen helse og empowerment.

Det kreves formell utdanning på master-/hovedfagsnivå innen sykepleievitenskap, eller andre relevante fagområder. Tidligere relevant forsknings- og utviklingserfaring, personlig egnethet og evne til målrettet arbeid vil vektlegges.

Det er utarbeidet betenkning til stillingen.

Ansettelsen er for en periode på 4 år. Arbeidet skal gjennomføres på Høgskolen i Akershus og skal lede til en doktorgrad. Til stillingen følger det med 25 % undervisning innen relevant fagområde.

Stillingen lønnes etter Statens lønnsregulativ, lønnsplan 17.515, stillingskode 1017 stipendiat, lønnsramme 20, lønnstrinn 39 – 44, etter ansiennitet og kompetanse. Fra lønnen trekkes 2 % lovbestemt innskudd til Statens pensjonskasse.

For stillingene gjelder:

Nærmere opplysninger om stillingene kan rettes til dekan Lena Engfeldt, tlf. 64 84 92 20/mob. 99 70 62 43 eller studieleder Trygve Hermansen, tlf. 64 84 92 31.

Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke stillingen.

Søknad må sendes via www.hiak.no
Søknadsfrist: 5. april 2006

NYE STILLINGER

NYNORSKSENTERET

NASJONALT SENTER FOR NYNORSK I OPPLÆRINGA

UTLYSING AV FOU-MIDLAR

Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa (Nynorsksenteret) lyser ut midlar til skuleretta forskings-, forsøks- og utviklingsarbeid for studieåret 2006/2007. Særleg interessante område er nynorskopplæring i lærarutdanninga og grunnopplæringa.

Universitets- og høgskuletilsette, lærarar og studentar som er i gang med eller har konkrete planar for forskings-, forsøks- og utviklingsarbeid på feltet «nynorsk i opplæringa» kan søkje om stønad til gjennomføring og dokumentasjon av arbeidet. Ein kan òg søkje om stønad til meir langsiktige prosjekt som går over fleire år. Nynorsksenteret kan tilby vitenskapleg rettleiing til prosjekta. Stipenda kan variere i storleik frå kr 10 000 til kr 100 000 per år, alt etter omfanget på prosjektet.

Send søknad med prosjektskildring og kostnadsoversyn til Nynorsksenteret innan 31. mars.

Nærare opplysningar om utlysinga kan ein få ved å vende seg til senterleiar Anne Steinsvik Nordal, telefonnr. 7007 5197, e-post anneno@hivolda.no

Nynorsksenteret

Høgskulen i Volda, Postboks 500, 6101 Volda
www.nynorsksenteret.no

NTNU – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Ved NTNU er den teknologiske kunnskapen i Norge samlet. I tillegg til teknologi og naturvitenskap har vi et rikt fagtilbud i samfunnsvitenskap, humanistiske fag, realfag, medisin, arkitektur og kunsthøgskolen. Samarbeid på tvers av faggrensene gjør oss i stand til å tenke tanker ingen har tenkt før, og skape løsninger som forandrer hverdagen.

Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse

Psykologisk institutt

Førsteamanuensis/professor i sosialpsykologi

Nærm. oppl. ved enhetsleder, professor Britt-Marie Drott Sjøberg, tlf. 73 59 74 85, e-post: brittids@svt.ntnu.no eller instituttleder Hroar Klempe, tlf. 73 59 09 56, e-post: hroar.klempe@svt.ntnu.no.

Søknad merket J.nr. SVT-597 sendes NTNU, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, 7491 Trondheim. **Søknadsfrist: 01.05.06.**

Se fullstendig utlysningstekst på www.aetat.no og på NTNUs hjemmesider <http://nettopp.ntnu.no/>

NTNU

Det skapende universitet

KUNSTHØGSKOLEN I OSLO

KUNSTHØGSKOLEN I OSLO ER LANDETS STØRSTE UT-DANNINGSINSTITUSJON FOR KUNSTNERE OG DESIGNERE. HVERT ÅR FRAMOVER VIL NÆRMERE 500 UTØVENDE INNENFOR HOVED-OMRÅDENE VISUELL KUNST, SCENEKUNST OG DESIGN UTDANNES VED KHIOS TRE FAKULTETER.

Ledige stillinger:

STUDIELEDER MA DESIGN (100%)

STUDIELEDER BA KUNSTFAG (80%)

STUDIELEDER BA BILLEDKUNST (50%)

(Studieledere utlyses med forbehold om styrets godkjenning)

FOU-LEDER (RÅDGIVER – 100%)

(Søknadsfrist FoU-leder: 17. mars 2006)

Fullstendige utlysningstekster finnes på www.khio.no.

Bioforsk er et nasjonalt og internasjonalt konkurransedyktig forskningsinstitutt med spisskompetanse innen landbruk, matproduksjon, miljø og ressursforvaltning. Bioforsk har sterk fokus på innovasjon, verdiskaping og nye næringer, hvor bærekraftig ressursbruk er et grunnleggende premiss. Bioforsk er tilstede over hele landet. Bioforsk Nord Tjøtta ligger i Alstahaug, Nordland, og avdelingens virksomhetsområder omfatter kulturlandskap, sau og kjøttfê, miljø og bærekraftig utvikling samt nærings- og bygdeutvikling. Bioforsk Nord Tjøtta har et særlig ansvar for fagområdet miljø og utmarksressurser, med oppgaver bl.a. knyttet til bruk-vern problematikken, rovvilt-beitedyr, forebyggende tiltak mot viltskader, dyrevelferd, næringsutvikling, biologiske inventeringer og konsekvensanalyser

Ved Bioforsk Nord Tjøtta fagsenter er det ledig vikariat med muligheter for fast ansettelse. Vi søker derfor etter

Forsker

Arbeidsoppgavene vil ligge innenfor våre hovedarbeidsområder, som beskrevet øverst i annonsen. Vi søker etter person med biologisk og/eller landbruksfaglig kompetanse på master- eller dr.grad.nivå.

Fullstendig utlysningstekst under *Ledige stillinger* på vår hjemmeside www.bioforsk.no eller www.aetat.no. Nærere opplysninger ved daglig leder Håkon Sund (+47 75 04 66 01) haakon.sund@bioforsk.no eller FoU-leder Ronald Bjørn (+47 75 04 66 06) ronald.bjorn@bioforsk.no o. Søknad med attester og vitnemål sendes Bioforsk Nord Tjøtta, N-8860 Tjøtta innen 8. mars 2006.

INFORMASJON FRA FORBUNDET

Informasjonsrådgiver **Unn Rognmo** kommer

hver måned med aktuell informasjon fra Forskerforbundet. For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

Ny hovedavtale i staten

Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD) og hovedsammenslutningene kom 13. februar til enighet om ny hovedavtale i staten. Den nye avtalen har varighet fra 1. februar 2006 til 31. desember 2008. Ny hovedavtale finner du på våre nettsider www.forskerforbundet.no.

Ny indikatorrapport

Nå foreligger rapporten "Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer 2005". Rapporten gir en samlet oversikt over status og utvikling av virksomheten innenfor forskning, innovasjon, vitenskap og teknologi og bygger bl.a. på resultater fra de FoU-statistiske undersøkelsene. Rapporten utgis annethvert år, og den foreliggende utgave er den femte i serien. 2005-versjonen er basert på undersøkelser utført i løpet av 2004 og til dels i 2005. Dette gir resultater i form av 2003-tall og noen 2004-tall.

Rapporten finner du på nettsiden www.nifustep.no.

Sikringsbestemmelsen videreføres

Det er oppnådd enighet om å forlenge avtalen om sikringsbestemmelse ved stillingsopprykk og lønns plasseringer i universitets- og høyskolesektoren. Kunnskapsdepartementet og organisasjonene som er berørt av avtalen ble fredag 3. februar enige om en avtale gjeldende fra 1. februar 2006 til 31. desember 2008. Vitenskapelig ansatte som får opprykk til førsteamanuensis, førstelektor og førstebibliotekar ved statlige universiteter og høyskoler er dermed fortsatt sikret et tillegg på minimum to lønnstrinn.

Evaluerings av kvalitetsreformen

Evaluerings av kvalitetsreformen pågår i regi av Rokkansenteret og NIFU STEP, og nå foreligger første delrapport fra evalueringen. Denne rapporten bygger hovedsakelig på data fra en undersøkelse blant det vitenskapelige personalet ved universiteter og høyskoler. Rapporten målbærer derfor de ansattes synspunkter på og vurderinger av Kvalitetsreformen. Resultatene fra undersøkelsen samsvarer i stor grad med resultatene fra Forskerforbundets undersøkelse blant egne medlemmer i sektoren. Mange mener reformen er underfinansiert, har ført til faglig nivåsenkning og at det er blitt mindre tid til forskning.

Martinussen gjenvalgt

Forskerforbundets Hovedstyre har gjenvalgt Monica Martinussen som nestleder i forbundet for 2006. Monica Martinussen er førsteamanuensis i psykologi ved Universitetet i Tromsø, og har vært nestleder i Forskerforbundet siden 2004. Hun utgjør sammen med leder Kolbjørn Hagen Hovedstyrets arbeidsutvalg (AU).

HØGSKULEN I VOLDA

Høgskulen i Volda har om lag 3000 studenter og 270 tilsette.

Høgskulen er organisert rundt Avdeling for humanistiske fag, Avdeling for lærarutdanning, Avdeling for mediefag, Avdeling for samfunnsfag og Ivar Aasen-instituttet.

Det vert gitt undervisning innfor ei rekkje fagområde og yrkesretta utdanningar.

Høgskulen driv forskning og utviklingsarbeid og satsar på forskaropplæring og kompetanseoppbygging for tilsette i samarbeid med universitet i inn- og utland.

Sjå også stillingsomtale på www.hivolda.no.

LEDIGE STILLINGAR

Ved Høgskulen i Volda, Avd. for humanistiske fag, er det ledig følgjande stillingar:

Stipendiatstilling i kulturmøte (st.nr. 02/06)

4-årig stipendiatperiode ved Historisk institutt med tilsetjing medio 2006.

Stipendiatstilling ved Nordisk institutt (st.nr. 03/06)

Stipendiatperiode tidsavgrensa til 4 år frå 01.08.06.

Fullstendig kunngjering på www.aetat.no og www.hivolda.no.

Nærare opplysningar om stillingane får ein ved å vende seg til Høgskulen i Volda: Instituttleiari Brynjulv Gjerdåker på tlf. 70075218 eller e-post bg@hivolda.no v/st.nr. 02/06, dekanus Kjell-Arild Madssen på telefon 70075328 eller instituttleiari Rakel Christina Granaas på telefon 70075095 v/st.nr. 03/06.

Vi ber om at søknaden blir levert elektronisk frå www.hivolda.no/stilling.

Søknadsfrist: 18.april 2006

HØGSKULEN I VOLDA | BOKS 500 | 6101 VOLDA
WWW.HIVOLDA.NO | T: 70 07 50 00 | F: 70 07 50 51

Høgskolen i Sør-Trøndelag (HIST) ligger i Trondheim og består av fag. avdelinger: Avdeling for helse- og sosialfag, Avdeling for sykepleie, Avdeling for teknologi, Avdeling for informatikk og e-læring, Avdeling for mat- og medisinsk teknologi, Avdeling for lærer- og tittelutdanning, Avdeling Trondheim økonomiske høyskole. Høgskolen har ca 8000 studenter og vel 700 ansatte.

HØGSKULEN I SØR-TRØNDELAG

RADIOGRAFUTDANNINGEN

Førsteamanuensis/førstelektor/høgskolelektor

Ref. AMMT 1/2006

Mer informasjon om stillingen ved henvendelse til programansvarlig Elin Rødahl Thingnes, tlf. 73 59 75 03 eller elin.r.thingnes@hist.no

Fullstendig utlysningstekst samt elektronisk søknadskjema som benyttet finnes på www.jobbnor.no eller www.hist.no/stillinger

Søknadsfrist: 20. mars 2006.

Retningslinjer for fjernarbeid

Det er utarbeidet sentrale retningslinjer for oppstart og praktisering av fjernarbeid. Retningslinjene tiltes av NHO, HSH, NAVO og KS på arbeidsgiversiden og Unio, LO, YS, Akademikerne og NITO på arbeidstakersiden. Retningslinjene for fjernarbeid er utarbeidet på bakgrunn av at arbeidslivets parter på europeisk nivå inngikk en rammeavtale om fjernarbeid i juli 2002. Målet med retningslinjene er å gi både arbeidsgivere og arbeidstakere informasjon og praktiske råd for at partene lokalt på en best mulig måte skal kunne vurdere om de bør starte med fjernarbeid – og hva de i så fall bør tenke på når de organiserer en slik arbeidsform.

Ansettelsesvilkår for postdoktor, stipendiat m.m.

Kunnskapsdepartementet har fastsatt ny forskrift om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat. Forskerforbundet er meget kritisk til forskriften på grunn av forhold som forbundet også påpekte i sitt høringsbrev. Det ene gjelder bestemmelsen om pliktarbeid for postdoktor. Ansettelsesperioden er på to til fire år. Ved ansettelse i postdoktorstilling i mer enn to år avgjør arbeidsgiver om den ansatte skal pålegges pliktarbeid og i hvilket omfang. Tidligere kunne bare det fjerde året brukes til pliktarbeid. Etter forbundets mening åpner de nye reglene for innføring av en ny midlertidig stilling tilsvarende førsteamanuensis, noe forbundet tar sterk avstand fra. Videre er forbundet misfornøyd med at bestemmelsen i den tidligere forskriften for utdanningsstillinger som ga rom for forlengelse av ansettelsesperioden på grunnlag av særskilte forhold, nå er strøket.

Forskrift om ansettelse og opprykk

Kunnskapsdepartementet har fastsatt forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger. Forskerforbundet er svært tilfreds med at opprykksordningen til professor nå er gjort gjeldende både for fast ansatte og åremålsansatte førsteamanuenser ved kunsthøgskolene. Dermed kan fast ansatte førsteamanuenser søke om opprykk, og det er slutt på den høyst urimelige forskjellsbehandlingen av fast ansatte førsteamanuenser i forhold til åremålsansatte. Derimot er det ikke opprettet noen opprykksordning fra førstestilling til undervisningsdosent. Forskerforbundet beklager dette sterkt særlig siden alt tyder på at en opprykksordning er nødvendig for at stillingen skal bli tatt i bruk. Forbundet vil følge opp saken. De nye forskriftene finner du på våre nettsider: www.forskerforbundet.no.

Krav til tariffoppgjørene 2006

Forskerforbundet har oversendt sitt overordnede krav til tariffoppgjørene 2006 til Unio. Forbundets hovedmålsetting blir å få til gode reallønnsforbedringer for flest mulig av våre medlemmer, samt å sikre at institusjonene innen forskning og høyere utdanning klarer å beholde og rekruttere de best kvalifiserte arbeidstakerne. Kravbrevet og annen aktuell tariffinformasjon finner du på www.forskerforbundet.no/tariff.

Innspill til statsbudsjettet for 2007

Forskerforbundet har sendt brev til Finansdepartementet og Kunnskapsdepartementet med innspill til statsbudsjettet for 2007. Forskerforbundet går inn for å øke bevilgningene til universiteter og høyskoler med 600 mill kr til opprettelse av 1000 nye faste stillinger for å kunne videreføre

kvalitetsreformen uten at dette går ut over tiden til forskning.

Andre forslag fra Forskerforbundet er at de offentlige forskningsbevilgningene økes med 2,3 mrd kr, at forskningsfondet økes med 25 mrd kr og at det bevilges 700 mill kr til vitenskapelig utstyr. Det bør opprettes 430 nye stipendiatstillinger og 100 øremerkede postdoktorstillinger. Forskerforbundet går inn for at taket for skattefritak i skattefunnordningen heves, at det blir gjeninnført en direkte tilskuddsordning for stimulering av økt forskningsinnsats i næringslivet, og at basisbevilgningen til forskningsinstituttene skal være så stor at den sikrer de ansatte tid til egeninitiert forskning. Les budsjettinnspillet på www.forskerforbundet.no.

Flere forskere skal krysse landegrensene

Norges forskningsråd skal etablere et forpliktede nettverkssamarbeid – ERA-MORE – med norske universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter samt privat og offentlig næringsliv. I februar og mars inviteres forskningsinstitutter og høyskoler til å delta på regionale møter for å etablere informasjonssentre som skal gi praktisk informasjon til forskere som ønsker å arbeide i andre land. Målsetningen er at institusjonene skal utlyse forskerstillinger internasjonalt og gi praktisk informasjon til forskere som skal krysse landegrensene. Mer informasjon på www.forskningsradet.no.

Nytt i sekretariatet

1. mars begynner Hildur N. Nilssen i stilling som juridisk rådgiver i Forskerforbundets sekretariat. Fra samme dato går juridisk rådgiver Brita Alsos ut i ny permisjonsperiode, og Eirik Utstumo fortsetter i sitt vikariat for Alsos.

INNSPILL

Forskningsinnsatsen – nok en gang...

To interessante rapporter havnet på mitt skrivebord denne uken. Først kom delrapport nummer en om kvalitetsreformen med 160 sider analyse av innsamlet materiale om erfaringene så langt, i det vesentlige sett fra de vitenskapelig ansattes side. Deretter kom "Indikatorrapporten", en katalog tettetpakket med informasjon om hvordan det står til i norsk forskning. For å begynne med den siste: rapporten dokumenterer at norsk forskningsinnsats fortsatt ligger på sisteplass i Norden målt i forhold til BNP og at det er svært langt igjen til å nå målet som er satt for 2010. Og igjen er det verdt å merke seg at næringslivets innsats nesten står på stedet hvil (1,2 prosent vekst per år i 2001-03). Og dette er altså den sektoren som Storting og regjering satser på skal øke innsatsen med mer enn 25 milliarder i løpet av få år. Tallene forklares som vanlig med vår næringsstruktur, men denne var

da politikerne også kjent med da de fattet sine ambisiøse vedtak?

Men så går det vel bra i det offentlige da? Vi har ikke nye tall for samlet forskningsinnsats ved universitetene og høyskolene. Men leser vi rapporten om kvalitetsreformen, får vi bekreftet det inntrykket vi har hatt lenge. Studiereformen går på beskostning av forskningsinnsatsen. Hele 86 prosent av de spurte sier at reformen betyr mindre tid til forskning nå enn før. Så hevder Bjørn Stensaker ved NIFU Step ifølge Klassekampen at det har vitenskapelig ansatte alltid ment, at det kan skyldes overdrevent høye ambisjoner blant de faglig ansatte og at mange ønsker å konkurrere med utenlandske universiteter med flere ressurser.

Vi trodde faktisk det var positivt med faglige ambisjoner. Institusjonene og de ansatte møter store forventninger om å publisere

mer internasjonalt, oppnå bedre resultater i konkurransen om EU-midler (og på disse feltene kan det dokumenteres at vi lykkes også), være mer aktiv i kommersialisering og næringslivskontakt osv. osv. Politikerne sier at et av verdens rikeste land også skal konkurrere i øverste divisjon når det gjelder forskning og utvikling av ny kunnskap. Men da må rammebetingelsene endres vesentlig. Djupedal må bruke budsjettkonferansen i mars til å sørge for å øke forskningsfondet, styrke de generelle forskningsbevilgningene til hele sektoren, inkl. stimuleringstiltak for privat sektor, og til å fullfinansiere videre oppfølging av kvalitetsreformen gjennom midler blant annet til flere stillinger.

Av generalsekretær i
Forskerforbundet
Kari Kjenndalen

Gunstig rente i Statens Pensjonskasse

Medlemmer i Statens Pensjonskasse kan søke om et av landets billigste boliglån med ca. 1 prosent-poeng lavere rente enn i de fleste storbankene. Nå kan du selv beregne hvor mye du kan låne. Nærmere 500 000 nordmenn kan søke boliglån i Statens Pensjonskasse. I dag benytter bare rundt 30 000 – eller drøye 6% – seg av tilbudet. Renten på boliglån i Statens Pensjonskasse er på 2,75% per 1. mars. Renten tilbys innenfor 80% av lånetakst og det stilles ikke krav til 1. prioritets sikkerhet. Du kan søke om lån på inntil 750 000 kroner. For å gjøre tilbudet mer tilgjengelig, tilbyr Statens Pensjonskasse nå flere selvbetjeningsløsninger på www.spk.no.

Fagforeningskontingent og selvangivelsen

Medlemmer som har betalt kontingent til Forskerforbundet per giro får i disse dager tilsendt bekreftelse på innbetalt beløp i 2005. Opplysninger om innbetalt beløp er også sendt skattedirektoratet, og skal komme med på den ferdigutfylte selvangivelsen som den enkelte får tilsendt fra ligningsmyndighetene. Det er bare nødvendig å legge ved bekreftelsen fra Forskerforbundet dersom det er feil i det forhåndsutfylte beløpet. Medlemmer som betaler kontingent via lønnstrekk, får dette automatisk utfylt på lønns- og trekkoppgaven fra arbeidsgiver. Det er også arbeidsgiver som sender disse dataene til ligningsmyndighetene. Fradragsberettiget beløp for 2005 er 1 800 kr. For inntektsåret 2006 er beløpet økt til 2 250 kr.

Prioriterte oppgaver i 2006

Forskerforbundets Hovedstyre har vedtatt prioriterte arbeidsoppgaver for Forskerforbundet i 2006. Hovedstyret trekker særlig fram disse punktene som viktige:

- Bidra til økt forskningsinnsats i alle sektorer gjennom større bevilgninger og bedre arbeidsbetingelser.
- Følge implementeringen av universitets- og høyskoleloven med forskrifter.
- Følge opp resultatene fra følgeevalueringen av kvalitetsreformen og NOKUTs evalueringer av utdanninger.
- Oppnå tilfredstillende resultater i årets lønnsoppgjør for våre medlemmer.
- Sørge for et vellykket representantskapsmøte, faglig og organisasjonspolitisk.

Notatet prioriterte arbeidsoppgaver 2006 blir utgitt i Forskerforbundets skriftserie, og sendes ut til lokallag og foreninger. Det kan også lastes ned fra nettsidene.

NORSK FORSKERFORBUND

Telefon: 21 02 34 00

Leder: professor Kolbjørn Hagen, NTNU

SEKRETARIATET

Generalsekretær: Kari Kjenndalen
 Sekretær: Gerd Sandvik
 Organisasjonssekretær: Turid Cordtsen
 Sekretær: Kristine Brox
 Ass. generalsekretær: Sigrid Lem
 Rådgiver: Bjørn T. Berg
 Informasjonsrådgiver: Unn Rognmo
 Forhandlingssjef: Frank Anthun
 Advokat: Ann Turid Opstad
 Juridisk rådgiver: Lars Petter Eriksen
 Juridisk rådgiver: Mariann H. Olsen
 Juridisk rådgiver: Brita Alsos (perm)
 Juridisk rådgiver: Eirik Utstumo (vikar)
 Seniorrådgiver: Eirik Rikardsen
 Org. sjef: Joar Flynn Jensen
 Rådgiver: Elisabeth Tindeland
 Kontorsjef: Aina Nilsen
 Sekretær: Lisa Wilhelmsen
 Sekretær: Lena Holum
 Sekretær: Hans Askildsen
 Kasserer: Marit Brendengen
 Sekretær: Seija Hjelteig
 Sekretær: Linda Pettersson

**FORSKER
FORBUNDET**

INNSPILL

Får vi høyere lønn?

Snart starter årets lønnsforhandlinger. Forskerforbundet har de fleste av sine medlemmer enten i det statlige tariffområdet eller i tariffområder som i stor grad følger det statlige forhandlingsresultatet. Forhandlingene med staten blir derfor svært viktig. Årets oppgjør er et hovedoppgjør, dvs. at vi skal forhandle både om penger og om andre tariffspørsmål. Årets oppgjør blir det første siden vi skiftet hovedorganisasjon og gikk fra Akademikerne til Unio. Så langt har arbeidet i Unio gått svært bra, men vårens lønnsoppgjør blir en utfordrende test på samarbeidet i den nye hovedsammenslutningen. Forskerforbundet har forventninger til et godt oppgjør.

Arbeidsgiverne, inkludert staten, snakker om betydningen av et svært moderat oppgjør. Dette blir det vanskelig å få forståelse for blant våre medlemmer. Flere undersøkelser, blant annet fra Institutt for samfunnsforskning, viser at offentlig ansatte forskere

og ansatte ved universiteter og høyskoler tjener vesentlig mindre enn andre med tilsvarende utdanning. Dette vil utvilsomt påvirke rekrutteringen til denne viktige sektoren på en negativ måte og gjør at det er helt nødvendig med et lønnsloft for våre medlemmer. Det er viktig at ledelsen ved våre institusjoner kommer på banen og gjør det klart at institusjonene må kunne tilby vesentlig høyere lønn for å kunne rekruttere og beholde dyktige medarbeidere. Vår kunnskapsminister må også fortelle statens forhandlere hvor viktig det er med et høyere lønnsnivå for forskning og høyere utdanning, slik justisministeren alt har gjort i forhold til dommere.

I våre overordnede krav til årets lønnsoppgjør har Forskerforbundet forlangt en tredeling av lønnstilleggene. Vi ønsker et prosenttillegg som har en slik størrelse at det sikrer alle en reallønnsøkning. Dessuten har vi fortsatt behov for et sentralt justeringsopp-

Av Forskerforbundets leder
Kolbjørn Hagen

gjør som retter opp skjevheter mellom grupper, og som gir flere av våre grupper et ekstra tillegg. Sist, men slett ikke minst, er det behov for en vesentlig pott til lokale lønnsforhandlinger denne gang. I 2006 må vi ha lokale lønnsforhandlinger, og både staten og institusjonene må bidra til at denne potten blir størst mulig.

Medieoppmerksomhet er viktig i forbindelse med lønnsforhandlinger. Det er på tide at også våre medlemmer sier klart og tydelig fra hva de mener om sitt lønnsnivå. Jeg vil derfor oppfordre tillitsvalgte og andre medlemmer om å delta i debatten i aviser og andre medier og der gjøre det klart at vi er en viktig gruppe i samfunnet som nå forlanger skikkelig betalt for den innsatsen vi gjør. Hvis ikke vil rekrutteringen kunne bli dårlig, og mange vil kunne se seg om etter andre arbeidsgivere som setter større pris på vår arbeidsinnsats.

samtiden

TIDSSKRIFT FOR POLITIKK, LITTERATUR OG SAMFUNNsspørsmål

Anmelderne sier:

«Velskrevne, engasjerte, ofte personlige tekster.»

MORGENBLADET, NORGE

«Tidsskriftet kan utvetydige anbefales.»

POLITIKEN, DANMARK

Vår tids fortellinger

Samtiden er tidsskriftet der landets skarpeste skribenter spissformulerer trender og tendenser i kultur og samfunn.

Samtiden 1/2006 er ute nå. Les bl.a.:

- Iffit Qureshi: *Sviket mot minoritetskvinnene*
- Shoaib Sultan: *Mediene betser norske muslimer*
- Gunn Hild Lem: *Engler og demoner. En fortelling om karismatisk kristendom*
- Lars Fr.H. Svendsen: *Patologiseringen av menneskelivet*
- Helge Øgrim i samtale med Hans Petter Sjøli: *Dissident (m-l)*
- Mia Berner: *Om Thomas Manns «lån» fra Alexander Kielland*
- Nina Dessau: *Verdens mest skadelige bøker*
- Kjetil Wiedswang: *Prisen på afrikanske liv. Norske medier og WTO*
- Toril Moi: *«Først og fremst et menneske». Kjønn, kropp og teater i Et dukkehjem*

Foto denne gang: *Signe Marie Andersen*

Flere artikler på www.samtiden.no

Redaktør:
Knut Olav Åmås

Gi et abonnement i gave – 624 sider pr. år
abonnement@samtiden.no eller 22 400 400
Student 298,- Privat 348,- Institusjon 388,-
Fås i Narvesen og bokhandel, kr. 98,-

ASCHENHOU

**FORSKER
FORBUNDET**

Medlem nr 15 000: Vervekonkurranse

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern.

Forskerforbundets medlemstall er økende, og vi nærmer oss nå 15 000 medlemmer.

Dette vil vi markere med å gi bort en Tivoli Model One radio til den som blir medlem nr 15 000, og en til den som verver vedkommende.

Kanskje det blir deg?

Innmeldingsskjema og mer informasjon om medlemskap i Forskerforbundet finner du på våre nettsider:

www.forskerforbundet.no

Husk å fylle ut navn på den som verver!

